

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra biologie a environmentálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

HODNOCENÍ VYBRANÝCH UČEBNIC
PŘÍRODOPISU DLE UČITELŮ Z PRAXE

BIOLOGY TEXTBOOKS EVALUATION FROM THE
PERSPECTIVES OF TEACHERS

Bc. Kateřina Šindelářová

Vedoucí práce:	PhDr. Lucie Hlaváčová, Ph.D.
Studijní program:	Učitelství pro střední školy (N7504)
Studijní obor:	Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy a střední školy - biologie

Praha 2022

Čestné prohlášení:

Odevzdáním této diplomové práce na téma Hodnocení vybraných učebnic přírodopisu dle učitelů z praxe potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. 6. 2022

Poděkování:

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování vedoucí mé diplomové práce PhDr. Lucii Hlaváčové, Ph.D. za její profesionální přístup, vstřícnost a trpělivost při vedení mé práce. Zároveň děkuji paní doktorce za její cenné rady, kterými mě při zpracování práce provázela. Dále děkuji všem osloveným respondentům za jejich vstřícnost a v neposlední řadě děkuji celé své rodině za morální podporu a pomoc po celou dobu studia.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá problematikou využívání vybraných učebnic přírodopisu a jejich hodnocení učiteli, kteří s nimi pracují. Cílem práce je zjistit názory učitelů na zpracování a praktické využití učebnic přírodopisu od nakladatelství Fraus, Nová škola – Duha a SPN. Práce je rozdělena na dvě části. V první, teoretické, jsou vysvětleny základní pojmy související s učebnicemi, dále je zde věnována pozornost možnostem jejich využití a stručnému představení hodnocených učebnic. Ve výzkumné části jsou pomocí dotazníkového šetření hodnoceny vybrané učebnice přírodopisu učiteli z praxe. Výzkum je zaměřen na konkrétní práci s učebnicí, jsou vyhledávána témata, která dle respondentů nejsou optimálně zpracována, témata, která zcela chybí, nebo naopak jsou v učebnici navíc. Následná analýza nasbíraných dat ukázala, že každý vyučující pracuje s učebnicí jiným způsobem, sdílí společně s žáky jen některá témata, zadávání domácích úkolů je také rozličné. Většina učitelů se domnívá, že ne všechna témata jsou zpracována vhodně, a že ne všechna témata v učebnici jsou nutná.

KLÍČOVÁ SLOVA

učebnice, přírodopis, téma, využití, Fraus, Nová škola – Duha, SPN

ABSTRACT

This diploma thesis focuses on selected textbooks used for teaching natural history and their evaluation by teachers who work with them. The work aims to find out teachers' opinions on the quality and practical use of natural history textbooks from the publishing house „Fraus, Nová škola – Duha and SPN“. The work is divided into two parts. In the theoretical part, the basic concepts related to textbooks are explained, and attention is paid to their evaluation and use possibilities. The research uses a questionnaire survey method to evaluate selected natural history textbooks by teachers. It focuses on specific work with a textbook, on topics that, according to the respondents, are not appropriately treated, and topics that are entirely missing or need not be in the book.

The subsequent analysis of the collected data shows teachers' different approaches to using the textbook; some share only selected topics with their students, and homework assignments may also vary. In addition, most teachers think that not all topics are handled correctly, nor are they all genuinely essential.

KEYWORDS

textbook, natural history, topic, use, Fraus, Nová škola – Duha, SPN

Obsah

ABSTRAKT	4
ABSTRACT	5
ÚVOD	8
Cíle práce.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Teorie učebnic	11
1.1 Definice učebnice.....	11
1.2 Funkce učebnice	13
1.3 Struktura učebnice.....	16
2 Hodnocení a využití učebnic	19
2.1 Hodnocení učebnic	19
2.2 Využití učebnic	22
VÝZKUMNÁ ČÁST	24
Úvod do výzkumné části	24
3. Problém a cíle výzkumné části.....	24
3.1 Problém práce.....	24
3.2 Výzkumné otázky.....	24
3.3 Cíle práce.....	25
4 Metodika a postup práce	25
5 Představení nakladatelství	25
5.1 Nakladatelství Fraus:.....	25
5.2 Nakladatelství Nová škola – Duha:	26
5.3 Nakladatelství SPN:	26
6 Výsledky a rozbor výsledků z testovací části.....	26
6.1 Vyhodnocení první a druhé otázky pro všechna nakladatelství	26

6.2 Vyhodnocení dotazníků nakladatelství Fraus	28
6.3 Vyhodnocení dotazníků nakladatelství Nová škola - Duha	57
6.4 Vyhodnocení dotazníků nakladatelství SPN	88
7 Výzkumná zjištění.....	117
7.1 Shrnutí výsledků a odpověď na výzkumnou otázku č. 1	117
7.2 Shrnutí výsledků a odpověď na výzkumnou otázku č. 2	118
7.3 Shrnutí výsledků a odpověď na výzkumnou otázku č. 3	121
8 Diskuse.....	125
ZÁVĚR.....	129
Seznam použitých informačních zdrojů.....	130
Seznam obrázků	136
Seznam tabulek	136
Seznam grafů.....	136
Příloha	137

ÚVOD

V současné době, kdy je na trhu poměrně velký výběr učebnic, je jen na učiteli, popřípadě na řediteli školy, pro jakou knihu se rozhodne. Pak už jen na samotném učiteli, zdali a jak ji bude používat a pracovat s ní. To je sice moc hezké, ale jak vybrat tu správnou? Vždyť už jich je na trhu tolik a podle reklamy je každá zaručeně nejlepší. Pro začínajícího učitele to může být velký problém, pakliže dostane tu možnost, vybrat si nové knihy. A nejen pro začínajícího učitele, ale i například pro mě po tolika letech je velmi náročné orientovat se v tom, co všechno se dá na učebnicích porovnávat, sledovat, hodnotit. Někteří učitelé využívají učebnici jako hlavní učební nástroj, někteří pouze jako podpůrný materiál a jiní již s učebnicemi nepracují téměř vůbec. Do jaké míry je vhodné zařazení učebnice do výukového procesu, si každý učitel dnes, díky velkému množství jiných možností, pomůcek a materiálu, koriguje sám. Někdy by učitel učebnici používal rád, ale má k dispozici pouze tu, která je pro něj z nějakého důvodu nevyhovující. Proto jsem oslovila několik vyučujících přírodopisu a zajímala mě atraktivita některých učebnic a to, jak s nimi učitelé pracují.

K výběru tohoto tématu mě vedlo již cvičení v rámci studia na Pedagogické fakultě, kdy jsme měli hodnotit předložené učebnice a udělat si obrázek o tom, jak jsou zpracované. V současnosti nalezneme na trhu mnoho učebnic přírodopisu od různých nakladatelství a je velmi obtížné najít tu, která by vyhovovala učitelům i žákům. I po mnohaleté praxi, natož pro začínající učitele, může být obtížné uvědomit si, na co všechno je možné se zaměřit, při výběru nové knihy. Většina učebnic má lákavý barevný obal, je plná obrázků i přijatelného textu, což osloví hlavně žáky. Ale učitel by měl učebnici prozkoumat podrobněji, aby zjistil, jak je učebnice obsahově náročná, zdali se v ní nevyskytují faktické chyby, jestli nechybí pro něj důležitá témata a mnoho dalších. Je nutné si hlavně uvědomit, co od učebnice učitel očekává a jak s ní chce pracovat. Toto se ovšem může projevit až časem v praxi. Rozhodla jsem se proto vybrat tři nakladatelství (Fraus, Nová škola – Duha a SPN) a pomocí kolegů zhodnotit učebnice přírodopisu pro 2. stupeň základní školy a odpovídajícím ročníkům víceletých gymnázií. Oslovila jsem učitele, kteří využívají pro výuku tyto učebnice a požádala je o celkové hodnocení. Tato práce by tedy měla posloužit pro začínající učitele, či pro učitele, kteří mají své učebnice již zastaralé a chtějí si pořizovat nové. Myslím, že poskytne celkový přehled možností daných učebnic. Nakladatelství, jejichž učebnice v této práci hodnotíme, jsou ta nakladatelství, která se umístila nejlépe v hodnocení praktikujících učitelů, mých kolegů na vysoké škole.

V této diplomové práci jsem se tedy zaměřila a zároveň bylo mým cílem zjistit využitelnost

vybraných učebnic přírodopisu, dále to, jaká témata v učebnicích chybějí nebo naopak přebývají a jaké jsou možnosti při práci s těmito učebnicemi.

Předkládaná práce je dělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V první, teoretické části, jsou objasněny základní pojmy související s učebnicemi, jako jsou definice učebnice, její funkce a struktura, dále je zde věnována pozornost možnostem jejich využití a hodnocení. V druhé, praktické části je stanoven problém práce a vytyčeny cíle. Dále pak popsána metodika a postup práce provádění vlastního výzkumu, který byl zrealizován pomocí výzkumného nástroje dotazníkového šetření s většinou otevřenými a několika uzavřenými otázkami. Jsou zde představena tři vybraná nakladatelství a výsledky a rozbor výsledků testovací části. Jako shrnutí je závěrečná diskuse.

Cíle práce

Cílem této diplomové práce je zjištění a komparace názorů praktikujících učitelů na vybrané duhy učebnic přírodopisu pro 2. stupeň ZŠ z hlediska možnosti jejich využití a oblíbenosti témat.

Cílem teoretické části je shrnout základní informace o pojmu učebnice, dále o funkcích a struktuře učebnice, jejich hodnocení a využití.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Teorie učebnic

Školní učebnice existují již velmi dlouho, dokonce ty první vznikly dávno před objevem knihtisku. Takovými předky učebnic byly pravděpodobně hliněné destičky. Zakladatelem současné teorie učebnice byl český pedagog Jan Ámos Komenský, který nejenže vytvořil první ilustrovanou učebnici Svět v obrazech, ale také ustálil teoretické principy tvorby školní učebnice jako například princip vědeckosti, přístupnosti žákům, princip místa učebnice ve struktuře vyučování a formy učebnic. (Zujev, 1986). Většina těchto principů si zachovala svůj význam dodnes.

1.1 Definice učebnice

V současnosti se mnoho odborníků zabývá rozbořením učebnic, psaním publikací o nich z hlediska teorie i jejich praktického využití. Pojďme si tedy vymezit nějakou základní definici, co je to učebnice. Jde to vůbec? V první řadě musíme brát v úvahu, že v dnešní době existují různé typy učebnic. Jsou to jednak klasické tištěné učebnice v knižní podobě, dále jsou to interaktivní učebnice, různé cvičebnice a pracovní sešity. Nyní si zkusíme vymezit pojem učebnice pro tu klasickou papírovou knihu. Když vybereme jakékoliv definice, které již existují, zjistíme, že jsou sice správné, nikoliv však úplné. Vystihují totiž jen některé z podstatných rysů učebnice. (Zujev, 1986). Každý autor při tvorbě definice pojímá učebnici totiž trochu jinak. Uvedu zde některé, které se uplatňují v pedagogické literatuře.

- „Učebnice jsou knižní (tištěné, psané) prostředky, specificky určené pro podporu procesu tvorby a nabývání vzdělání žáků/studentů/jiných osob. Vznikají a existují jako specifický prostředek prezentace jistých sociálně významných oblastí vědění, určený pro potřeby tvorby a nabývání vědění.“ (Sýkora, 1996, s. 5).
- „učebnice ... vychází z obsahové normy učebních osnov a vymezuje a konkretizuje obsah a rozsah učiva daného vyučovacího předmětu v daném postupném ročníku.“ (Wahla, 1983, s. 12).
- „Učebnice: prostředek vyučování a učení v knižní formě, ve kterém jsou určitá odborná témata a okruhy daného předmětu metodicky uspořádány a didakticky ztvárněny tak, že umožňuje učení...“ (Eberle, Hillig, 1988, s. 259).

Takových podobných definic bychom mohli v již existujících publikacích najít větší množství. I když v současnosti je mnoho možností užívání moderních textových zdrojů, je definice učebnice stále nejvíce pojímána jako didaktický text. Je to text, který je ztvárněn jako nosič didaktické informace. Bývá to nějaký celek, který je tvořený verbálními či verbálně obrazovými prvky. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003). Je to druh publikace, která napomáhá v didaktické komunikaci ve výuce a často je jejím prostředníkem. (Červenková, 2010).

V současné pedagogické literatuře u nás je problematika učebnic nejčastěji pojímána v souladu právě s Průchou, tedy, že učebnice je jakýsi edukační konstrukt, který je začleněn nejméně do tří systémů. Jsou to školní didaktické texty, didaktické prostředky a kurikulární projekty. Schematicky je to vyjádřeno obrázkem 1.

Obrázek 1- Schéma vymezující pojem učebnice. Zdroj: Průcha, 1998, s.13

Na základě tohoto obrázku (viz obrázek 1) je jasné, že pokud budeme tvořit definici pro pojem učebnice, záleží na tom, v jakém z těchto tří systémů budeme na učebnici nahlížet.

- Kurikulární projekty: pokud budeme učebnici vymezovat v souvislosti s kurikulárními projekty (dnes vzdělávacími programy), budeme s ní počítat jako se součástí programu. Budeme tedy vědět, že je konkrétní učebnice pro konkrétní předmět a ročník. Současné vzdělávání se řídí podle Rámcového vzdělávacího programu¹ (dále jen RVP). Vymezování samotného učiva v učebnicích není vždy úplně jednoduché, protože posloupnost učiva v RVP není závazná (RVP, s. 14).

¹ Rámcový vzdělávací program – dokument normativního typu; vymezuje cíle vzdělávání, klíčové kompetence, vzdělávací oblasti, průřezová témata je závazný pro všechny státní školy.

Nicméně, tento program předpokládá, že žáci mají získat dovednost s učebnicemi zacházet a orientovat se v nich (RVP, s. 10, 11), což je i součástí kritérií, podle nichž má být žák hodnocen. Učebnice v tomto pojetí je kurikulární materiál, který popisuje a prezentuje kurikulární obsah a je strukturován tak, aby byl vhodný pro vyučování a učení žáků. (Sikorová, 2010). Je zprostředkovatelem mezi záměry školského systému a jejich realizací ve třídách. Fungují jako jakýsi „scénář“ výuky. (Valverde et al., 2002).

- Didaktické prostředky: podívám-li se na učebnici z pohledu systému didaktických prostředků, je potřeba podle Průchy (1998) nahlížet na učebnici z hlediska obsahu, ale také z hlediska vlastností a fungování jiných konkurujících didaktických prostředků. Myslíme tím například interaktivní učebnice, kdy odkaz na cvičení či aktivitu v ní, najdeme v klasické tištěné učebnici. V současnosti se jako doplněk k tištěné učebnici nejčastěji předkládají právě interaktivní učebnice, či pracovní sešity.
- Školní didaktické texty: pokud budeme pojem učebnice vymezovat v souvislosti se školními didaktickými texty, můžeme napsat, že učebnice je soubor psaných didaktických informací, které jsou zpravidla konstruovány jako kniha. (Průcha, 1998). Je to součást mnoha různých textových pomůcek, jedna z nejrozšířenějších. Mohou ji doprovázet jiné publikované texty, jako například slovníky, encyklopedie a časopisy. Nebo též nepublikované, což jsou například texty vytvořené učiteli nebo žáky. V tomto případě je třeba dbát na didaktickou správnost. V této souvislosti vznikají definice učebnic asi nejvíce.

Při vymezování pojmu učebnice musíme dále počítat s okolnostmi, z nichž některé byly již zmíněny. A to, že většina dnešních tištěných učebnic již nefungují samy. Jednak že učebnice jako kniha je doprovázena dalšími didaktickými texty, bez nichž by nebylo možné správné fungování učebnice. V souvislosti s tímto vznikl pojem – didaktický textový komplex (Průcha, 1998), který představuje celý soubor školních knih a textů určený pro konkrétní vyučovací předmět, či ročník. Dále, že v současné době jsou ke klasickým učebnicím vytvářeny různé cvičebnice, příručky, či již zmíněné interaktivní učebnice.

1.2 Funkce učebnice

Při tvorbě nové učebnice musí autoři brát v úvahu mnoho aspektů, aby mohla správně plnit svůj účel. Na funkci učebnic můžeme nahlížet ve vztahu k subjektům, které ji budou

využívat, a to na funkci učebnic pro žáky a na funkci učebnic pro učitele. Pro žáky je učebnice pramen, ze kterého se učí, osvojují si poznatky, dovednosti, normy aj. Pro učitele je to zdroj, s jehož pomocí plánují výuku, prezentaci obsahu tohoto zdroje, hodnocení výsledků žáků aj. (Průcha, 1998).

Nyní si ukážeme základní klasifikace funkcí učebnic, tak, jak byly popsány. Funkce učebnice dle Zujeva (1986), který provedl jednu z nejpodrobnějších klasifikací funkcí učebnic. Vycházel z účelu, ke kterým využití učebnice směřuje a z toho, že je nutné chápat je provázaně, nikoliv samostatně. Nazval je:

- *informační*: základní zdroj informací; vymezuje obsah vzdělávání;
- *transformační*: zjednodušení odborných informací; lepší pochopení pro žáky;
- *systemizační*: dělení učiva do ročníků a stupňů škol;
- *upevňování vědomostí a sebekontrola*: upevňování a osvojování poznatků;
- *sebevzdělávací*: stimulace žáků k celoživotnímu učení; podpora samostatného uvažování žáků a vytváření vnitřní učební motivace;
- *integrační*: integrace informací, které žáci získávají z jiných pramenů;
- *koordinační*: koordinace při využívání různých didaktických prostředků;
- *rozvíjející a výchovná*: dotváření určitých rysů studentů.

Z našich autorů již v roce 1981 zpracoval podrobnější klasifikaci František Horák (Horák in Červenková, 2010):

- *transformační a konstrukční*;
- *metodologická*;
- *stimulační a motivační*;
- *řízení a regulace*;
- *diagnostická*;
- *axiologická*;
- *integrační a koordinační*;
- *interakční*;
- *racionalizační*.

Mnoho dalších autorů vytvořilo klasifikaci funkcí učebnic, všechny v sobě obsahují podobné prvky. Uvedme si ještě dva české autory.

Funkce učebnice dle Skalkové (2007), která navazovala na již zmíněné klasifikace:

- *poznávací a systemizační funkce*;

- *upevňovací a kontrolní funkce*;
- *motivační a sebezvzdělávací funkce*-stimuluje k samotnému osvojování učiva;
- *koordinační funkce*-mezi různými didaktickými prostředky;
- *rozvíjející, výchovná funkce*;
- *orientační funkce* (pomocí obsahu, rejstříku, pokynů informuje učitele i žáky).

A v neposlední řadě klasifikace dle Průchy (1998), který ztotožňuje funkci učebnice s její rolí a účelem. Rozčlenil je do dvou skupin:

Didaktické funkce – z hlediska struktur cílů procesu výuky;

- *informativní*: zprostředkování informací o učivu;
- *formativní*: smyslem je, aby se osvojené systémy vědomostí a dovedností staly vnitřními hodnotami studentů;
- *metodologická funkce*: osvojení metody poznání.

Organizační funkce

- *funkce plánování*;
- *funkce motivační*;
- *řídící proces výuky*;
- *kontrolní a sebekontrolní funkce*.

Tyto zmiňované funkce nejsou jen teorií v publikacích, ale slouží jako hodnotící podklad učitelům při výběru knihy a autoři by je měli mít na paměti při tvorbě nové učebnice.

Jiný pohled na jednotlivé funkce učebnice přináší J. Maňák (2008). Vyzdvihuje funkce především systemizační, integrační a koordinační v souvislosti s pronikáním moderních informačních technologií do výuky a vzdělávání. Zároveň kriticky hodnotí to, že se autory nových učebnic stávají amatéři z řad učitelů, kteří sice mají odborné znalosti, nicméně chybí jim znalost didaktické výstavby učebního textu. (Červenková, 2010). Autor formuluje novou funkci, která by měla sjednocovat požadavky určitých oborů či ročníků a pomocí odborníků vytvořit ukazatele, které budou pomáhat autorům při tvorbě učebnic. Tuto funkci nazval normativní (unifikující).

Výčet těchto funkcí není úplný. Mnoho autorů se pokusilo sumarizovat funkce učebnice a vždy u toho záviselo na jeho pojetí a na paradigmatu, z něhož vycházeli. Nezávisle na množství funkcí učebnice, je však z těchto výčtů jasné, že učebnici lze používat opravdu v každé fázi vyučovacího procesu, počínaje motivací, získávání nových informací až po hodnocení míry porozumění. Učebnice nemůže nikdy vyhovět všem těmto funkcím v nejvyšší míře, proto je potřeba využívat i jiné didaktické pomůcky k jejich naplnění. (Maňák a kol., 2007).

1.3 Struktura učebnice

Aby mohlo dojít k naplnění funkcí, jež jsou uvedeny v předchozí kapitole, musí být učebnice vybavena takovými prvky, jejichž prostřednictvím budou jednotlivé funkce realizovány. Tyto prvky se nazývají strukturní komponenty. (Zujev, 1983). Při analýze učebnic právě tyto komponenty identifikujeme. Obecný model struktury učebnice lze vyjádřit schématem podle Průchy (1998), kde strukturu učebnice dělí na dvě části, a to na složku textovou a mimotextovou. Obě jsou pak strukturovány do specifických komponentů. Poměr složek může určovat konečnou užitečnost a míru využitelnosti učebnice. Dominantnější bývá složka textová. Mimotextová složka slouží k přehlednějšímu a lepšímu pochopení té textové. Tento přístup k posuzování učebnic je označován jako funkčně strukturní analýza. D. D. Zujev (1986) vyjádřil jakousi definici struktury učebnic, kterou volně přeložil Průcha (1998, s. 21), a která vystihuje danou problematiku asi nejvíce:

„Strukturním komponentem školní učebnice je určitý blok prvků, který je v těsném vzájemném vztahu s jinými komponenty učebnice (s nimiž v souhrnu vytváří celistvý systém, má přesně vymezenou formu a své funkce realizuje pomocí svých vlastních prostředků.“

V roce 1975 vypracovali J. Doleček, M. Řešátko a Z. Skoupil klasifikaci strukturních komponentů textové složky učebnice, které vyjádřili na základě jejich funkcí. Rozdělili je na sedm textových komponentů a přisuzují jim různé funkce, například motivační, upevňovací, vysvětlovací, zpětnovazebnou aj. (viz tabulka 1).

Tabulka 1- Textové komponenty učebnice a jejich funkce. Zdroj: Doleček in Červenková, 2010

<u>Textový komponent</u>	<u>Funkce komponentu</u>
1. motivační text	Slouží v učebnici k uvedení do učiva; k vysvětlení, proč se které učivo probírá; k zainteresování žáka pro aktivní činnost; k navázání na dříve probrané učivo aj.
2. výkladový text	Sdělování poznatků, faktů, teorií, historického vývoje poznatků, norem, hodnot, postojů atd.
3. regulační text	Souží k aktivizaci žáka při čtení textu učebnice; uděluje pokyny k provádění cvičení aj.
4. ukázky a příklady	Funkce není autory definována
5. cvičení	Vedou žáka k záměrnému opakování určité činnosti a tím k získávání určitých dovedností, návyků aj.
6. otázky	Aktivizující funkce podobně jako v komponentu 5
7. prostředky zpětné vazby	Funkce získávání informací o postupu učení, např. výsledky výpočtů, klíče k jazykovým cvičením aj.

Podrobnější a dokonalejší modely struktury učebnic vyvíjeli později i jiní čeští autoři. Například M. Bednařík v r. 1981 klasifikoval zvlášť výkladové a nevýkladové položky pro učebnici fyziky, u kterých rozlišil jednotlivé prvky, které tvoří určitý komponent (viz tabulka 2 a 3).

Tabulka 2- Model struktury učebnice – výkladové složky. Zdroj: Bednařík in Průcha 1998, s. 22

<u>A. VÝKLADOVÉ SLOŽKY</u>		
<u>1. výkladový text</u>	<u>2. doplňující text</u>	<u>3. vysvětlující text</u>
1.1 výchozí text	2.1 úvodní text	3.1 vysvětlivky
1.2 objasňující text	2.2 text určený k četbě	3.2 text k obrázkům
1.3 popis pokusu	2.3 dokumentační text	
1.4 základní text		
1.5 aplikační text		
1.6 shrnující text		
1.7 přehled učiva		

Tabulka 3- Model struktury učebnice – nevýkladové složky. Zdroj: Bednařík in Průcha 1998, s. 23

<u>B. NEVÝKLADOVÉ SLOŽKY</u>		
<u>1. procesuální aparát</u>	<u>2. orientační aparát</u>	<u>3. obrazový materiál</u>
1.1 otázky a úkoly ke zpevnění vědomostí	2.1 nadpisy	3.1 obrazy nahrazující věcný obsah výkladových komponentů
1.2 otázky a úkoly vyžadující aplikaci vědomostí	2.2 výhmaty ²	3.2 obrazy rozvíjející věcný obsah výkladových komponentů
1.3 otázky a úkoly osvojení vědomostí	2.3 odkazy	3.3 obrazy doplňující věcný obsah výkladových komponentů
1.4 návody k pokusům	2.4 grafické symboly	
1.5 pokyny k činnosti	2.5 rejstříky	
1.6 odpovědi a řešení	2.6 obsah	

Postupně byly analyzovány i učebnice jiných předmětů. Například v zeměpise model

² Hesla na vnějším okraji stránky charakterizující obsah odstavců textu (Bednařík 1981, s. 225 – 241)

strukturních komponentů vypracoval A. Wahla (1983), který rozdělil prvky na složky učebnice a druh strukturního komponentu takto:

- *složka informační:*
 - a) *textová (verbálně prezentované učivo);*
 - b) *netextová (neverbálně prezentované učivo);*
- *složka imperativní (učební úlohy);*
- *složka orientační (předmluva, obsah, nadpisy, rejstříky, aj.).*

Pro učebnici dějepisu vymezil strukturní komponenty V. Michovský (1981):

- *aparát prezentace učiva, který plní funkci informační;*
- *aparát řídicí osvojování učiva, jenž provádí žáky strukturou textu;*
- *aparát orientační, který slouží žákům k pochopení výstavby textu.*

M. Sýkora (1996) rozdělil strukturní prvky učebnice na dvě části – výkladovou a nevýkladovou. Výkladovou část dále rozdělil na devět a nevýkladovou na 18 strukturních složek. Průcha (1998) navazoval na Michovského (1981) a strukturu učebnice členil na 36 prvků, které modifikují její konkrétní funkci. Dle Průchy (1998), má strukturální a funkční analýza učebnic dvojí účelovost. Jejím prostřednictvím se utváří a obohacuje teorie učebnic a poskytuje se základ pro jejich empirické analýzy. Dále má závažný aplikační smysl, přináší nám totiž informace, které jsou důležité pro vědeckou tvorbu a hodnocení učebnic. Tyto poznatky konstatoval již Michovský (1980), který píše: „*Objasnění funkcí učebnice, a to jak didaktických, tak i organizačních, a objasnění základních strukturních komponent učebnice poskytuje věcný podklad pro stanovení metodologie, kterou lze uplatnit při tvorbě učebnic, při jejich posuzování a při jejich redakčním zpracování*“. (Michovský, 1980, s. 59).

Jednou z nejvíce citovaných a velmi komplexních analýz strukturních prvků vytvořil ruský pedagog D. D. Zujev (1983). Předložil obecný model struktury učebnic, z něhož vycházeli zmiňovaní autoři. Ostatně byl to právě Zujev (1986), který zavedl pojem strukturní komponent. Vymezil dvě kategorie – textové a mimotextové složky. Funkce těchto složek jsou tyto:

1. textové složky:

- a) *základní: teoreticko-poznávací a instrukčně praktické;*
- b) *doplňující;*
- c) *vysvětlující.*

2. mimotextové složky:

- a) *aparát organizace osvojování;*
- b) *ilustrační aparát;*
- c) *orientační aparát.*

Strukturní komponenty je možno v jakémkoli textu identifikovat a na základě této identifikace učebnici analyzovat. Funkce a struktura učebnic jsou tedy nesmírně důležité právě pro evaluační proces, kterým se budeme v této práci zabývat. Teorie učebnic je dnes velmi důležitý multidisciplinární obor, který se zabývá nejen zmiňovanými funkcemi a strukturami učebnic, ale i procesy, které probíhají při jejich využívání.

2 Hodnocení a využití učebnic

Vzhledem k tomu, že učebnice využívají jednotlivci, potažmo jednotlivci vybírají učebnice pro své žáky, je důležité, aby se orientovali v tom, co všechno je na učebnici důležité. Aby dokázali zhodnotit různé aspekty knihy, aby si každý daný učitel stanovil priority a jasné představy o tom, co by jeho ideální učebnice měla obsahovat. Proto se někteří významní autoři snaží představit veřejnosti, co všechno se dá na učebnicích hodnotit. V teorii hodnocení učebnic porovnáváme vlastnosti konkrétní učebnice s ideální. Ideální učebnicí se rozumí kniha, která nese všechny požadované vlastnosti. Což pro autory není vůbec jednoduché vytvořit právě proto, že každý, kdo knihu bude používat má trochu jiné představy o tom, jak by měla být zpracována.

2.1 Hodnocení učebnic

Mnoho odborníků se ve druhé polovině 20. století začalo věnovat tématu učebnic a jiných textových materiálů. Červenková (2010) uvádí populární a často citovaná díla sovětských autorů, zejména *Školnyj učebnik* D. D. Zujeva (1983), nebo dílo monografie německého autora Baumanna *Lernen aus Texten und Lehrtextgestaltung* (1982). Výzkumu učebnic a učebních textů se v té době rozvíjí i například v Estonsku (Mikk, 2000). Z českých a slovenských autorů je nutno zmínit například Průchu a jeho publikace *Učení z textu a didaktická informace* (1987)

a *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média* (1998). Obrazovými komponenty v učebnicích přírodopisu, zeměpisu a vlastivědy se zabýval Wahla ve své monografii *Strukturní složky učebnic geografie* (1983).

Metaanalýzu nejrozličnějších českých výzkumů v oblasti učebních textů provedl náš přední odborník na tuto problematiku J. Průcha (1998). Zjištěné informace k hodnocení vlastností učebnic a měření parametrů učebního textu kategorizoval takto:

1. *Měření obtížnosti textu učebnic;*
2. *Měření sémantické koherence a pojmové záležitosti textu;*
3. *Měření didaktické vybavenosti učebnic;*
4. *Obsahová analýza učebnic.*

Zde jsou uvedeny velmi obecné a poměrně hodně volné hodnotící kategorie. Více podrobný návrh seznamu hodnotících kritérií pro učebnice jsem zaznamenala v publikaci *Hodnocení učebnic* (Maňák, Knecht, 2007) takto:

1. *Přehlednost;*
2. *Přiměřená obtížnost a rozsah učiva;*
3. *Odborná správnost;*
4. *Motivační charakteristiky;*
5. *Řízení učení;*
6. *Obrazový materiál;*
7. *Řízení učení;*
8. *Shoda s kurikulárními dokumenty;*
9. *Cena (dostupnost učebnice);*
10. *Ergonomické a typografické vlastnosti;*
11. *Doplňkové texty a materiály;*
12. *Diferenciace učiva a úloh;*
13. *Hodnoty a postoje;*
14. *Zpracování učiva.*

Tato hodnotící kritéria a jejich bodová ohodnocení autoři navrhovali na základě teoretické analýzy této problematiky a zejména na základě názorů učitelů základních a středních škol.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ČR vydalo v roce 2013 aktualizované směrnice, ve kterých jsou kritéria pro udělení a odnímání schvalovacích doložek k učebnicím a učebním textům. Jednotlivá nakladatelství se tedy jimi musí řídit, aby učebnice mohla být zařazena do seznamu učebnic podle § 27 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním,
20

základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Schvalovací doložku učebnici uděluje ředitel odboru ministerstva, který odpovídá za obsah rámcového vzdělávacího programu. Učebnici vyhodnocují minimálně dva a více recenzenti. Jeden z nich je zpravidla odborník z vysoké školy, další recenzenti jsou pedagogičtí pracovníci, z nichž alespoň jeden vyučuje na škole daný obor a má odbornou kvalifikaci pro určený vzdělávací obor.

Již v roce 2005 vydalo MŠMT podobné směrnice, na které reagovali autoři publikace *Hodnocení učebnic* (Maňák, Knecht, 2007) s tím, že jednotlivá kritéria se občas překrývají, je možno více přístupů k hodnocení, problém je ve formulacích dílčích bodů a podbodů, střet kritérií atd.

V aktualizovaných směrnících z roku 2013 jsou základní kritéria hodnocení učebnic zadána takto:

1. Celkový soulad učebnice s obecnými a kurikulárními dokumenty a rámcovými vzdělávacími programy
2. Odborná správnost obsahu učebnice
3. Přiměřenost učebnice věku a dosaženým kompetencím žáků
4. Metodické a didaktické zpracování učebnice

Tato čtyři kritéria jsou dále dělena na konkrétní podkategorie, kde recenzent posuzuje pouze ano, ne.

Celkový odborný pohled je jedna věc, ale druhá, jak knihu hodnotí samotný učitel. Učitel by měl být odborníkem ve svém oboru, ale víme, jak má správná učebnice vypadat? Podle jakých kritérií si volí knihy učitel, se budeme věnovat v praktické části této práce. Co ale žáci? Neměli bychom se právě jich ptát, co přesně by jim v učebnicích vyhovovalo a jak by měla učebnice vypadat? Touto otázkou se zabývají hlavně zahraniční autoři. Když se kolem roku 2000 začaly dělat výzkumy, většinou se prokázalo, že žáci kladou důraz hlavně na vnější aspekty učebnic, ale samotná obsahová stránka není pro jejich učení důležitá (např. Sigurgeirsson, 1992, nebo výzkum Peackoka a Gatese, 2000). Později se v ČR začaly dělat výzkumy u žáků na úrovni oborových didaktiků, kteří zjišťovali oblíbenost učebnic přímo v souvislosti s vyučovacím předmětem. Například pro fyziku Hofer (2005), pro zeměpis Knecht (2008), nebo pro přírodopis Hrabí (2007).

Výraznou studii napříč obory provedla v roce 2009 M. Reiterová, kdy rozdala téměř 600 dotazníků žákům a zjišťovala názory na učebnice obecně, bez ohledu na vyučovací předmět.

Z těchto výzkumů vyplynulo, že žáci preferují obrazové komponenty knih a raději by preferovali elektronickou podobu výukových materiálů. Akceptují učebnice ve výuce, ale pro domácí přípravu ji nepotřebují. (Červenková, 2010).

2.2 Využití učebnic

Možností, jak pracovat s učebnicí je mnoho, například práce s textem. Vzhledem k tomu, že pro žáky je učebnice studijní materiál, který je učí orientaci v textu a kritickému myšlení, je důležité, aby textová složka v učebnici byla, hlavně pro žáky, přehledná. Při vyhledávání důležitých informací v učebnici pomáhá i grafická úprava textu. Kvalitní využití textu v učebnicích jde tedy ruku v ruce i s grafickou stránkou učebnice. Dalším možným využitím učebnice jsou například – otázky a úkoly, obrazové materiály aj. Oblast užívání učebnic sice není dostatečně zmapovaná, ale můžeme si uvést alespoň metody výzkumů, které jsou na ně zaměřené. Některé jsou objektivně měřitelné, jako například obsah, který se realizuje, frekvence užití učebnice, délka užití, fáze hodiny související s využitím učebnice, podpora žáků při orientaci v textu. Jiné, které jsou hodnoceny na základě výpovědí respondentů, jsou například hodnocení užívaných druhů učebnic, vliv učebnice na řazení témat do výukových plánů, názory žáků a učitelů. (Červenková, 2010).

Nejčastější metodou hodnocení učebnic je pozorování. Výzkum, založený na pozorování byla kvalitativní studie Američanek L. Sosniakové a S. Stodolsky (1993). Pozorovaly čtyři učitele, kteří byli různé rasy, pohlaví a délky praxe při výuce přírodních věd, matematiky a čtení. Cílem bylo zjistit, do jaké míry jsou na učebnici závislí a jaký vliv má učebnice na přípravu a plánování výuky. (Červenková, 2010). V rámci pozorovací metody se dále uplatňují i nahrávky vyučovacích hodin, nebo videozáznamy. Touto metodou M. Horsley a K. Walker (2006) zaznamenávali deset učitelů s dlouhodobější praxí a deset začínajících učitelů a porovnali závislost těchto dvou skupin na učebnicích.

Další metodou je rozhovor. Tuto metodu pro svůj výzkum použili například A. Peacock a S. Gates (2000), kdy vedli rozšířené interview s více jak dvaceti začínajícími učiteli přírodovědných předmětů na základní škole. Výzkum ukázal, že začínající učitelé preferují spíše praktické činnosti před samotnou prací s učebnicí. (Červenková, 2010).

Dotazník je často užívaná metoda zkoumající činnosti a aktivity, které jsou spojené s učebními texty. Je to spíše doplňková metoda, která je zaměřena hlavně na názory učitelů a žáků. Tuto metodu použila například Z. Sikorová (2005) ke zjišťování míry využití učebnic učiteli a způsob modifikace textového obsahu.

Dále můžeme výzkumy rozdělit na výzkumy míry užívání učebnic a výzkumy užívání

strukturních komponentů učebnic. (Červenková, 2010). U míry užívání učebnic se můžeme zaměřit na dva časové atributy – délku a frekvenci užívání (Horsley, 2006). Výzkum na užívání strukturních komponentů učebnic provedla M. Reiterová (2009), která se dotazovala studentů na míru užití konkrétních částí a preference jednotlivých komponentů v učebnicích. Odpovědí bylo, že 40% studentů využívá téměř všechny učebnicové komponenty, zejména různé úlohy. Polovina dotazovaných uvedla, že preferuje přehledný a strukturovaný text, nebo grafické znázornění. 27% žáků uvedlo, že nejprve vnímají obraz, potom až text a 26% respondentů naopak. (Červenková, 2010).

VÝZKUMNÁ ČÁST

Úvod do výzkumné části

Odborných kritérií pro hodnocení učebnic je mnoho. V této práci se ale budeme věnovat hodnocení samotných učitelů, kteří se zkoumanými učebnicemi již pracují a znají je. Většinou nejsou stoprocentními odborníky na to, jak má učebnice vypadat a co všechno v ní má být, ale z praxe již vědí, co jim vyhovuje a co v učebnici potřebují. Čím jsou učitelé při výběru učebnic nejvíce ovlivňováni? Jsou to především vnější aspekty učebnice? Například to, jak vypadá titulní strana, jak je kniha barevná, jaký má formát? Nebo je více zajímavá vnitřní obsah knihy (odbornost, množství a uspořádání textu, rozsah učiva, obrazové zpracování, doplňkové aspekty jako jsou otázky, úkoly, zajímavosti)? Červenková (2010) uvádí, že touto problematikou se zabývala například Ripková (1985), která svou studií zjistila, že oslovení profesori matematiky ohodnotili gymnaziální matematické učebnice jako velmi odborně náročné ve srovnání s texty jiných předmětů. Ukázalo se, že jedno z hlavních kritérií negativního hodnocení učebnic u vybraných dotázaných učitelů je právě obtížnost dané látky a hustota informací. Další analýzu, kterou Červenková (2010) uvádí, provedla Sikorová (2004), aby zjistila, že učitelé při výběru učebnic nejvíce upřednostňují přehlednost, odbornou správnost textu, odpovídající rozsah a přiměřenou obtížnost. Dále z výzkumu vyplynulo, že nezáleží na stupni či typu školy, kde daný učitel působí a ani na délce jeho dosavadní praxe.

3. Problém a cíle výzkumné části

3.1 Problém práce

Každý učitel využívá učebnici k výuce jiným způsobem, každému tedy vyhovuje něco jiného. Při výběru učebnice je třeba, aby se učitel orientoval v tom, co všechno je nabízeno a sám se rozhodl, co pro jeho práci bude nejlepší. Hned v počátku je potřeba si uvědomit, zda budeme využívat učebnici, ve které je učivo řazeno systematicky, či ekologicky. V této práci tedy zjišťuji, jaká jsou podle učitelů kritéria pro výběr nové učebnice, ve kterých jsou témata řazena systematicky.

3.2 Výzkumné otázky

1. Jakými všemi způsoby v dnešní době učitelé a zda vůbec učebnice využívají?
2. Která témata ve vybraných učebnicích vyučujícím vyhovují a proč?
3. Která témata ve vybraných učebnicích vyučujícím nevyhovují a proč?

3.3 Cíle práce

Cílem této diplomové práce je zjištění a komparace názorů praktikujících učitelů na vybrané duhy učebnic přírodopisu pro 2. stupeň ZŠ z hlediska možnosti jejich využití a zpracování jednotlivých témat.

Dílčí cíle:

1. Zjistit, jakými možnými způsoby a zda vůbec učitelé využívají učebnici při výuce.
2. Zjistit, která témata v učebnici a jejich zpracování vyhovuje učitelům.
3. Zjistit, která témata v učebnici a jejich zpracování nevyhovuje učitelům.

4 Metodika a postup práce

Formou dotazníkového šetření jsem oslovila praktikující učitele bez ohledu na věk, pohlaví a lokalitu, ve které učí. Dotazník obsahoval 15 otázek, z nichž tři byly uzavřené a 12 otevřených. Většina dotazníků se vrátila vyplněna dostatečně. Pokud v odpovědích chyběly důležité informace, dotazovaného jsem dohledala a doptala se osobně, nebo dotazník nepoužila. Tři otázky byly uzavřené (pohlaví učitelů; pro které nakladatelství, a pro který ročník je dotazník vyplňován a jak často ve vyučování učebnice využívají) a další byly již otevřené otázky typu – jakými způsoby učitelé učebnice využívají, která témata sdílejí nejčastěji, která naopak ne, zda jim některé téma v učebnici chybí či přebývá, vhodnost zpracování témat, nebo zda jim vůbec v současné době přijde učebnice ve výuce důležitá. Jedná se tedy většinou o otázky, které jsou vyhodnoceny kvalitativně, pouze tři otázky jsou vyhodnoceny kvantitativně. Zpět se mi dostalo 50 vyplněných dotazníků, které jsem použila pro následné vyhodnocení a komparaci výsledků.

5 Představení nakladatelství

Pro hodnocení jsem si vybrala tři nakladatelství, která se umístila na předních třech místech při hodnocení učebnic studenty PedF UK na katedře Biologie a environmentálních studií v roce 2020. Jedná se o nakladatelství Fraus, Nová škola – Duha a SPN.

5.1 Nakladatelství Fraus:

Pomáhají již od roku 1991 pedagogům v českých školách. Vytvářejí učebnice, pracovní sešity a další moderní pomůcky, jako jsou digitální materiály. Tvoří ucelené řady, které propojují tištěné, interaktivní učebnice a vzdělávací materiály. Jako první představili v roce

2007 interaktivní učebnice. Preferují ve svých materiálech výuku mezipředmětových vztahů, nadstandartní vizualizaci a přehledný navigační systém, podporu aktivního přístupu žáků a metodickou podporu učitelů.

5.2 Nakladatelství Nová škola – Duha (NŠ – Duha):

Navazují na více než dvacetileté zkušenosti s vydáváním učebnice a pracovních sešitů. Vydali novou řadu moderních učebnic vytvořenou v rámci edice Čtení s porozuměním. Ve svých učebnicích se zaměřují hlavně na podporu čtenářské gramotnosti. Učebnice jsou složeny z motivačních úryvků z krásné literatury, otázek na porozumění, posouzení a interpretaci textu a na vyvozování závěrů. Informace jsou přehledné a přiměřené věku. Zaměřují se na mezipředmětové vztahy a rozvoj klíčových kompetencí. Důraz kladou také na etickou výchovu studentů. Součástí řady jsou pracovní sešity a multimediální interaktivní učebnice.

5.3 Nakladatelství SPN:

Státní pedagogické nakladatelství vzniklo v roce 1994 jako akciová společnost. Vydává kromě školních učebnic pro základní a střední školy také publikace pro veřejnost. Ucelené řady učebnic obsahují i pracovní sešity a příručky učitele. Ve svých učebnicích se zaměřují jak na samostatnou práci, tak i na skupinovou. Vedou žáky k logickému uvažování, k hledání správného řešení, k vyvozování závěrů a poznatků.

6 Výsledky a rozbor výsledků z testovací části

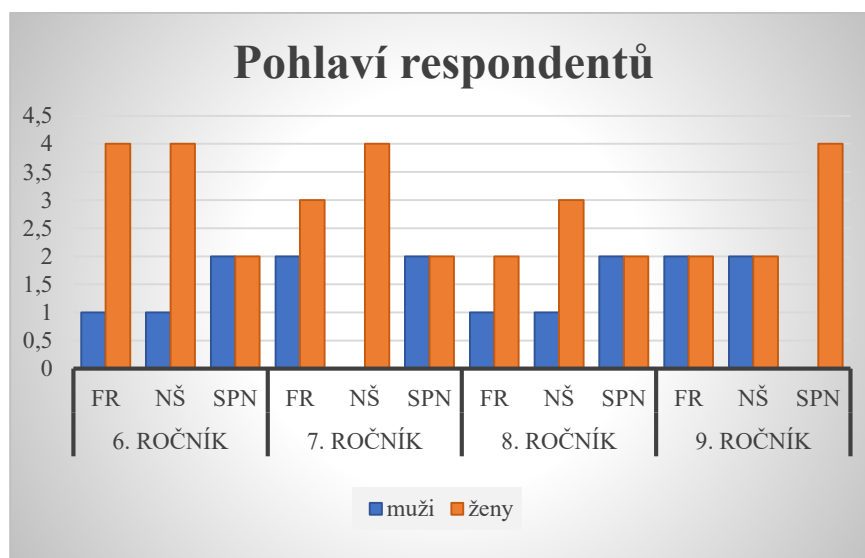
6.1 Vyhodnocení první a druhé otázky pro všechna nakladatelství

otázka dotazníku č. 1:

Pohlaví – muž, žena

Tabulka 4 – Pohlaví respondentů. Zdroj: autorka, 2022

	6. ročník			7. ročník			8. ročník			9. ročník		
	FR	NŠ	SPN	FR	NŠ	SPN	FR	NŠ	SPN	FR	NŠ	SPN
muži	1	1	2	2	0	2	1	1	2	2	2	0
ženy	4	4	2	3	4	2	2	3	2	2	2	4

Graf 1 – Pohlaví respondentů. Zdroj: autorka, 2022

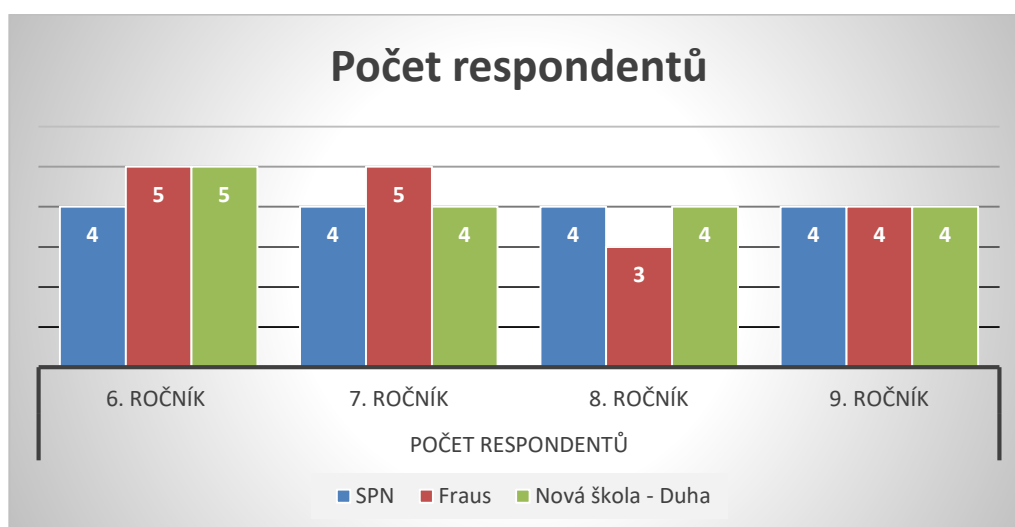
Vyhodnocení dotazníkové otázky č. 1: Z celkového počtu 50 dotázaných bylo 34 žen a 16 mužů (viz tab. 4, graf 1). Je obecně známo, že ve školství působí více žen než mužů, takže výsledek není nikterak překvapivý.

Otázka dotazníku č. 2:

Tento dotazník vyplňuji pro učebnici nakladatelství: pro ročník.

Tabulka 5 – Počet respondentů. Zdroj: autorka, 2022

Nakladatelství	Počet respondentů			
	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
SPN	4	4	4	4
Fraus	5	5	3	4
Nová škola-Duha	5	4	4	4

Graf 2 – Počet respondentů. Zdroj: autorka, 2022

Vyhodnocení výzkumné otázky č. 2: Tato otázka sloužila spíše jako orientační. Věděla

jsem, že je potřeba mít v každém ročníku u každé učebnice alespoň tři respondenty. V tabulce (viz tab. 5) a grafu (viz graf 2) vidíme, že učebnice z nakladatelství SPN hodnotilo celkem 16 respondentů. Zde se mi sešly rovnoměrně čtyři dotazníky v každém ročníku. Učebnice nakladatelství Fraus hodnotilo shodně pět v 6. a pět v 7. ročníku, pouze tři v 8. ročníku a čtyři v 9. ročníku. Celkem tedy odpovídalo sedmnáct dotazovaných. U nakladatelství Nová škola – Duha hodnotilo učebnice celkem také sedmnáct učitelů, z toho pět pro 6. ročník a shodně po čtyřech dotazovaných v 7., 8. a 9. ročníku.

6.2 Vyhodnocení dotazníků nakladatelství Fraus

Nyní budou zpracovány všechny otázky, které vyplňovali respondenti pro nakladatelství Fraus. Otázky číslo tři, čtyři, dvanáct a třináct budou vyhodnoceny pro všechny ročníky dohromady. Jsou to obecné otázky, které souvisí s využitím učebnice, formou zadávání domácích úkolů, nutnost učebnice a klady a zápory práce s učebnicí. Ostatní otázky budou již vyhodnocovány postupně dle jednotlivých ročníků.

Otázka dotazníku č. 3:

Popište, jakými všemi způsoby s učebnicí při výuce pracujete, respektive žáci pracují.

(U této otázky jsou vyhodnocovány všechny ročníky dohromady).

Kategorie (otázka dotazníku č. 3)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno devět kategorií způsobů využití učebnice:

1. Obrázky a fotografie

- *Hlavně používáme obrázky* (žena č. 1, obdobně žena č. 5, muž č. 2, muž č. 4, muž č. 3)
- *Žáci překreslují obrázky z učebnice* (žena č. 2, obdobně žena č. 4, muž č. 5, žena č. 23)
- *Sdílení obrázků* (žena č. 3)
- *Při suplování, při online výuce a občas i v hodinách – popis obrázků* (muž č. 1, obdobně muž č. 10)
- *Společně: prohlížení obrázků; rozbor tabulek a grafů* (žena č. 6)
- *Práce s obrázky a fotografiemi* (žena č. 7)

2. Otázky

- *Žáci občas v rámci opakování odpovídají na otázky* (žena č. 2, obdobně žena č. 4, žena č. 3, žena č. 7, muž č. 1)
- *Občas mají za domácí úkol nějaké otázky* (žena č. 5)
- *Odpovídají na otázky před kapitolami, v kapitolách i za nimi* (muž č. 3)
- *Nejčastěji využíváme otázky a úkoly* (muž č. 4)
- *Někdy odpovídají na otázky; já využívám otázky do testů* (muž č. 5)

3. Práce s textem

- *Občas si s dětmi něco přečteme* (žena č. 5)
- *Občas práce s textem* (žena č. 6)
- *Žáci pracují s textem; vyhledávají informace* (žena č. 7, obdobně žena č. 23)
- *Samostatná práce – vyhledávání v textu; vytvoření myšlenkových map po ukončení kapitoly* (žena č. 8)
- *Žáci si čtou a dělají zápisy* (žena č. 9, totéž muž č. 3, muž č. 5)
- *Samostatná práce – výpisky* (muž č. 1)
- *Práce s textem, opakování a výroba PL dle učebnice* (žena č. 22)

4. Úvodní příběh

- *Téměř vždy v úvodu každého tématu. Přečteme si úvodní článek a s ním pak pracujeme celou kapitolu* (žena č. 2)
- *Občas úvodní příběh na začátku kapitoly* (žena č. 3)
- *Rozebereme motivační článek a na jeho základě zjišťujeme nové informace* (žena č. 4)
- *Zamýšlení se nad úvodním příběhem* (žena č. 6, obdobně žena č. 7)
- *Představení a přehled probíraného učiva* (žena č. 22)

5. Laboratorní práce

- *Čerpám inspiraci na laboratorní práce* (žena č. 6)
- *Plníme úkoly při laboratorních pracích* (žena č. 7)

6. Příprava pro učitele

- *Dělám si z ní přípravy* (muž č. 3, obdobně muž č. 5)

7. Tabulky a grafy

- *Rozbor tabulek a grafů* (žena č. 6)

- *Práce s tabulkami a grafy* (žena č. 7)

8. Myšlenkové mapy

- *Vytvoření myšlenkových map po ukončení kapitoly* (žena č. 8)

9. Skupinová práce

- *Práce ve skupinách – předávání si informací mezi sebou a komunikace* (žena č. 23)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 3- Fraus : Většina dotazovaných učitelů využívá při vyučování učebnici. Nejčastějším využitím je práce s obrázky, ať už prohlížení, popis, či překreslování obrázků. Velmi časté je i využití otázek před textem, v textu i za ním. S otázkami pracují buď při hodinách společně, při samostatné práci, nebo v rámci domácích úkolů. V hojné míře pracují žáci s textem. Učí se orientovat v textu, vyhledávat důležité informace, tvořit výpisky a zpracovávat text. V mnoha případech je využíván i úvodní příběh na začátku nových kapitol a to, jako motivační text, který slouží k vtažení do tématu. Někteří učitelé pracují i s nabídnutým zadáním laboratorních prací. Tato zadání slouží i jako inspirace pro vyučujícího. Dále jsou učebnice využívány jako zdroj pro přípravu na hodiny u učitelů a u žáků pro tvorbu myšlenkových map na konci kapitol. Další možností využití je práce s grafy a tabulkami. Jeden respondent uvádí, že s učebnicí pracují i v rámci skupinových prací, kdy si žáci mezi sebou předávají informace, které v učebnici získali.

Otázka dotazníku č. 4:

Zadáváte žákům domácí úkoly, při kterých musí pracovat s učebnicí? Pokud ano, jakým způsobem s učebnicí pracují?

(U této otázky jsou vyhodnocovány všechny ročníky dohromady).

Kategorie a podkategorie (otázka dotazníku č. 4)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných kladných odpovědí, bylo vytvořeno pět kategorií zadávání domácích úkolů s využitím učebnice:

1. Nezádávám

- *Nezádávám.* (žena č. 9, obdobně žena č. 1, žena č. 23, žena č. 22, žena č. 8, muž č. 1, muž č. 2, muž č. 10)

2. Otázky a úkoly

- *Odpovědi na otázky* (žena č. 2, obdobně žena č. 3, žena č. 4, žena č. 5, žena č. 6, muž č. 3, muž č. 5)
- *Někdy odpovídají na otázky a plní úkoly* (žena č. 7)
- *Domácí úkoly většinou nedávám. Když už to musí být, tak doma vypracovávají otázky a úkoly* (muž č. 4)

3. Obrázky

- *Překreslení obrázku* (žena č. 2, obdobně žena č. 4)
- *Nákres a popis obrázku* (žena č. 6, obdobně žena č. 7)

4. Práce s textem

- *Ano, například dodělat zápis z dané látky* (muž č. 3, obdobně muž č. 5)
- *Učebnici používají jako zdroj k tvorbě referátů* (muž č. 4)
- *Často je to opsání tabulky* (žena č. 7)

5. Práce pro rychlejší žáky

- *Občas zadávám rychlejším žákům úkoly s vyšší obtížností* (žena č. 6)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 4 - Fraus: V případě, že učitelé zadávají domácí úkoly z učebnice, je to nejčastěji v podobě otázek a úkolů. Žáci odpovídají na otázky a plní zadané úkoly. Dále vyučující zadávají žákům překreslit obrázky. Někdy je žáci mají i popisovat. Při domácích úkolech mohou žáci pracovat i s textem, a to v podobě výpisků, opisování tabulek či text využívají jako zdroj pro tvorbu referátů. Jeden z respondentů uvedl, že využívá v učebnici označené úkoly s vyšší obtížností jako domácí zadání pro rychlejší žáky. Šest dotázaných uvedlo, že domácí úkoly s využitím učebnice vůbec nezadává.

Otázka dotazníku č. 5:

U kterých témat používáte učebnici společně s žáky a proč?

➤ Fraus – 6. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Přehled organismů

- *V přehledu organismů téměř všechna témata – prohlížíme obrázky, které jsou*

zde dobré (žena č. 1)

- *Téměř u všech (žena č. 2)*

2. Rostlinná a živočišná buňka

- *zde je to hezky zpracované – obrázky i text (žena č. 3)*

3. Houby

- *Pěkně zpracované (žena č. 3)*
- *Houby – používáme i jako atlas (žena č. 9)*

4. Skupiny živočichů

- *U živočichů měkkýši, koryši, kroužkovci, protože text je přehledný, obrázky hezké (žena č. 9)*
- *Všechny živočišné skupiny (až na hmyz) – pěkně přehledné (žena č. 3)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 6. ročník - Fraus: Většina dotázaných respondentů používá učebnici společně s žáky hlavně v zoologické části. Jedná se o přehledně zpracovaná témata s hezkými obrázky. Nejčastěji sdílejí témata měkkýši, koryši a kroužkovci. Jeden respondent uvádí, že nevyužívá kapitolu hmyz. Dále jsou oblíbená témata pro využití učebnice buňky, kde je téma hezky zpracované textově i obrázkově a houby, které se zdají být také hezky zpracované a zároveň využívané jako atlas.

➤ Fraus – 7. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno pět kategorií nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Všechna témata

- *Téměř u všech témat (žena č. 4, obdobně žena č. 5)*
- *Skoro u každého tématu. Důležité pro vhled do tématu. Prohlížíme obrázky (muž č. 1)*

2. Krytosemenné rostliny

- *Listnaté stromy (žena č. 2)*
- *Krytosemenné rostliny (žena č. 2)*
- *Líbí se mi například dvouděložné a jednoděložné čeledi – každá čeleď na jedné*

stránce – přehledné (žena č. 4)

3. Stavba rostlin

- *Společně si projdeme tato témata, představíme a ukážeme, protože si žáci tyto části neumí dobře představit. (žena č. 22)*

4. Ptáci

- *Ptáci – přehledné (muž č. 2)*

5. Nahosemenné rostliny

- *Jehličnany – hezké rozdělení, obrázky a přehledný text (muž č. 2)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 7. ročník - Fraus: Většina dotázaných respondentů používá učebnici společně s žáky téměř u všech témat. Jeden respondent považuje důležité sdílení učebnice pro vhled do tématu. Hodně je oblíbené zpracování tématu krytosemenných rostlin, a to zejména listnaté stromy a jednoděložné a dvouděložné čeledi. Jeden z dotazovaných uvádí, že mu vyhovuje rozvržení čeledí na jednu dvoustranu. Někteří využívají učebnici pro výuku témat jehličnanů a ptáků, a to zejména pro přehlednost textu. V posledním případě bylo uvedeno, že si vyučující společně s žáky prochází téma stavba rostlin pro lepší představivost dané problematiky.

➤ Fraus – 8. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Téměř všechna

- *Skoro u všech (muž č. 3)*
- *Téměř u všech. Jsou zde pěkné obrázky s popisem – snadno zapamatovatelné (žena č. 6)*

2. Anatomická část

- *Anatomická část je skvělá (žena č. 6)*
- *U lidského těla velmi často, jsou tu zdařilé kresby, popisy jednotlivých částí těla, ale zároveň spoustu zajímavostí o lidském těle (žena č. 8)*

3. Pohybová a svalová soustava

- *Nejvíce kosterní a svalovou soustavu – jsou tam moc hezké popsané obrazy (muž č. 3)*

4. Savci

- *Savci – přehledné, graficky příjemné, důležité informace (žena č. 6)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 8. ročník- Fraus : I zde většina učitelů využívá při výuce učebnici téměř u všech témat. Chválí si obrázky s popisky – jsou snadno zapamatovatelné, a to zejména v anatomické části knihy. Nejvíce využívají kosterní a svalovou soustavu. Dále také sdílí společně s žáky kapitolu savci.

➤ Fraus – 9. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno pět kategorií nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Mineralogie

- *Mineralogie – fyzikální vlastnosti nerostů jsou dobře zpracované, podpořené hezkými obrázky. (žena č. 7)*
- *Mineralogický systém – též pěkně zpracovaný (žena č. 7)*
- *Vzhledem k tomu, že v 9. ročníku máme kromě geologie také ekologii a etologii, které v této učebnici nejsou, využívám učebnice asi nejvíce na mineralogii, která je ztvárněna ze všech témat asi nejlépe. (muž č. 4)*
- *Nejvíce celé téma mineralogie – je to stručné, jasné (muž č. 5)*

2. Stavba Země

- *Je hezky a přehledně zpracované (práce s textem a nákresy) (žena č. 23)*

3. Geologické děje

- *Geologické děje – jsou hezky a přehledně zpracované – práce s textem a nákresy. (žena č. 23)*

4. Vznik a vývoj života na Zemi

- *Vznik a vývoj života na Zemi – je to stručné, jasné (muž č. 5)*

5. Půdy

- *Půdy – je to stručné, jasné (muž č. 5)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 9. ročník - Fraus: Zde jednoznačně učitelé nejvíce využívají učebnice na výuku mineralogie. Celé téma je dobře zpracované, je stručné a jasné. Dále je učebnice využívána k tématům stavba Země, geologické děje, vznik a vývoj života na Zemi a půdy. Respondenti zmínili, že je to stručně, jasně, hezky a přehledně zpracované.

Otázka dotazníku č. 6:

Která témata naopak podle této učebnice s žáky nesdílíte a proč?

➤ Fraus - 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejméně využívaných témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Vznik života a život na Zemi

- *Vznik života, projevy a podmínky života a vztahy mezi organismy. Tyto kapitoly jsou velmi nepřehledné a zmatené. (žena č. 1, obdobně žena č. 3)*
- *Potravní vztahy jsou zpracované nepřehledně. (muž č. 10)*

2. Bakterie a viry

- *Bakterie a viry – mám své materiály (muž č. 10)*

3. Ostnokožci

- *Ostnokožce, protože to s dětmi neprobírám. (žena č. 9)*

4. Hmyz

- *Hmyz – na to mám své prezentace a materiály (v učebnici dost nepřehledné a příliš obsáhlé) (žena č. 3)*
- *Hmyz, protože je tam moc textu a zbytečně hodně zástupců. (žena č. 2)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 6. ročník- Fraus : Nejméně používané téma v učebnici je téma úvodní – vznik života a život na Zemi. Jsou to konkrétně témata vznik života, projevy a podmínky života a vztahy mezi organismy. Učitelé tato témata nevyužívají pro jejich nepřehlednost. Dále téma ostnokožci, kdy učitel toto téma vůbec nevyučuje, proto ho nesdílí z učebnice. Také kapitolu hmyz respondenti příliš nevyužívají, protože je to téma obsáhlé se zbytečnými informacemi, s mnoha zástupci a nepřehledně zpracované.

➤ Fraus – 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno pět kategorií nejméně využívaných témat z učebnice:

1. Pláštěnci, bezlebeční, kruhoústí

- *Kruhoústí – neučím je* (muž č. 1)
- *Téma pláštěnci, bezlebeční, kruhoústí, protože je neučíme* (žena č. 4)

2. Paryby, ryby

- *Paryby, ryby – malé nečitelné fotografie* (muž č. 2)

3. Části rostlinného těla

- *Části rostlinného těla – nepřehledné* (muž č. 2)
- *Části rostlinného těla, protože je tam hodně textu* (žena č. 4)

4. Cizokrajné ekosystémy

- *Cizokrajné ekosystémy – na toto téma pracují ve skupinách a vytvářejí projekty daných oblastí.* (žena č. 22)

5. Žádné

- *Žádná témata*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 7. ročník - Fraus: Nejméně sdílenými tématy v učebnici Fraus pro 7. ročník jsou pláštěnci, bezlebeční a kruhoústí, protože je respondenti nevyučují. V tématu paryby a ryby nejsou dotazovaní spokojeni s malými, nečitelnými fotografiemi. Dalším méně využívaným tématem v této knize je téma části rostlinného těla. Učitelům se zdá být nepřehledné, protože je zde hodně textu. S tématem cizokrajné ekosystémy z učebnice nepracuje jeden respondent, protože toto téma zpracovávají formou projektu ve skupinách a učebnici k tomu nevyužívají. Jeden z dotazovaných odpověděl, že nejméně nesdílí žádná témata, což znamená, že využívá témata všechna.

➤ Fraus – 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie nejméně využívaných témat z učebnice:

1. Savci

- *Málokdy pracujeme s tématem savci v této učebnici. Žáci si to většinou zpracovávají sami v podobě prezentací. (muž č. 3)*

2. Genetika

- *Genetiku – jedná se o téma složitější pro žáky, tudíž volím spíše videa, prezentace, přednášky nebo exkurze. (žena č. 8)*
- *Téma genetika – toto téma je zde zpracované nepřehledně. Je toho hodně. (žena č. 6)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6. pro 8. ročník- Fraus : V učebnici pro 8. ročník se nejméně využívá téma genetika. Téma je složité a v učebnici zpracované nepřehledně. Někteří respondenti volí spíše jiné formy výuky tohoto tématu než práce s učebnicí.

➤ Fraus – 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejméně využívaných témat z učebnice:

1. Petrologie

- *Málokdy pracuji s tématem petrologie, protože v této knize jsou horniny dosti rozkouskované. Mám své materiály a pojmám toto téma jinak. (muž č. 5, obdobně žena č. 7)*
- *Petrologii, protože jsou v učebnici špatně zpracované a sám mám problém, se v tom vyznat. (muž č. 4)*
- *Horniny – toto je téma, které je náročné a žákům zadávám a ukazuji přehled, který stačí, nebo pracuji ve skupinách a vytváří prezentace. (žena č. 23)*

2. Vnitřní a vnější geologické děje

- *Protože jsou v učebnici špatně zpracované a sám mám problém, se v tom vyznat. (muž č. 4)*

3. Přírodní zdroje

- *Je to náročné téma. Žákům zadávám a ukazuji přehled, který stačí, nebo pracuji ve skupinách a vytváří prezentace. (žena č. 23)*

4. Geologická mapa ČR

- *Je to náročné téma. Žákům zadávám a ukazuji přehled, který stačí, nebo pracuji ve skupinách a vytváří prezentace.* (žena č. 23)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 9. ročník - Fraus: Nejméně sdíleným tématem v učebnici pro 9. ročník je téma petrologie. Podle respondentů je to téma nepřehledné, zmatené a mají problém se v tom sami vyznat. Využívají raději své jiné materiály. Jeden respondent uvádí, že nevyužívá téma vnitřních a vnějších geologických dějů, protože je podle něj špatně zpracované a špatně se v tématu vyzná. Jiný dotazovaný nesdílí učebnici společně s žáky při tématech přírodní zdroje a geologická mapa ČR, protože jsou to témata náročná a vyučující žákům předkládá své materiály, které dostačují, či si studenti sami vytváří na tato témata prezentace.

Otázka dotazníku č. 7:

Jak často používáte učebnici jako podklad informací pro výuku?

1. na každou hodinu 2. téměř na každou hodinu 3. občas 4. zřídka

Vzhledem k tomu, že tato otázka byla uzavřená, vyhodnocuji ji kvantitativně a pro všechny ročníky dohromady:

Tabulka 6 - Využití učebnice Fraus. Zdroj: autorka, 2022

Využití učebnice Fraus				
	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
na každou hodinu	0	0	0	0
téměř na každou hodinu	2	3	1	0
občas	2	1	2	3
zřídka	1	1	0	1

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 7 - Fraus: V tabulce (viz tabulka 6) vidíme, že nejčtenější odpovědí na otázku, jak často využívají učebnice od nakladatelství Fraus byla v šestém, osmém a devátém ročníku odpověď občas. V žádném ročníku ji nikdo nevyužívá na každou hodinu. V osmém ročníku ji učitelé využívají téměř na každou hodinu. Nejméně se učebnice využívá v devátém ročníku.

Otázka dotazníku č. 8:

Je nějaké téma, které vám v učebnici úplně chybí?

➤ Fraus 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie chybějících témat v učebnici:

1. Nechybí

- *Není.* (žena č. 3, obdobně muž č. 10, žena č. 2, žena č. 1, žena č. 9)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 6. ročník - Fraus: Zde se respondenti jednohlasně shodli, že jim žádné téma v učebnici nechybí.

➤ Fraus 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie chybějících témat v učebnici:

1. Nechybí

2. Fotosyntéza

3. Hospodářsky a epidemiologicky významné druhy

4. Péče o vybrané domácí živočichy

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 7. ročník - Fraus: Většina dotazovaných uvedla, že jim žádné téma v učebnici nechybí. Jeden uvedl, že chybí téma fotosyntéza a jeden respondent uvedl, že mu v učebnici chybí témata – hospodářsky a epidemiologicky významné druhy a péče o domácí živočichy. (Zde necituji odpovědi, protože respondenti neuváděli důvody. Pouze psali témata. Jednalo se o muže č. 2, 4, ženy č. 5, 22 a 1).

➤ Fraus 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie chybějících témat v učebnici:

1. Nechybí

- *Nechybí mi žádné téma.* (žena č. 8, obdobně muž č. 3, žena č. 6)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 8. ročník - Fraus: Zde se respondenti také jednohlasně shodli, že jim žádné téma v učebnici nechybí.

➤ Fraus 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno pět kategorií chybějících témat v učebnici:

1. Nechybí

- Není (muž č. 5)

2. Vznik Země

- *Klidně bych sem zařadila vznik Země – k tématu stavba Země. (žena č. 23)*

3. Petrologie

- *Ano, samostatná petrologie – dělení hornin podle vzniku. (žena č. 7)*

4. Ekologie

- *Již zmíněná ekologie, která se většinou v 9. třídě učí. (muž č. 4)*

5. Stratigrafie

- *Z geologie mi tam chybí lépe zpracovaná stratigrafie. (muž č. 4)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 9. ročník - Fraus: V učebnicích 9. ročníku se nejvíce projevilo, že učitelům chybí některá témata. Pouze jeden dotazovaný uvedl, že mu žádné téma nechybí. Ostatní by uvítali i nějaká další. Jedná se o témata Vznik Země – k tématu stavba Země, dále téma ekologie a z geologie lépe zpracovaná stratigrafie. Téma samostatné petrologie – dělení hornin podle vzniku uvedl další respondent. Zde nutno říci, že pravděpodobně pracuje s předchozím vydáním učebnice, kde toto téma je zahrnuto v rámci geologických dějů. V nejnovějším vydání je toto téma již samostatně – dělení hornin podle vzniku (pozn. autora).

Otázka dotazníku č. 9:

Je nějaké téma, které vám v této učebnici naopak přebývá a přijde vám do učebnice zbytečně zařazené?

➤ Fraus 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny

čtyři kategorie témat, která jsou dle učitelů do učebnic zbytečně zařazená:

1. Planeta Země

- *Planeta Země (Země ve Vesmíru, stavba Země) – toto jsou témata, která se probírají v tu samou dobu v zeměpise. (muž č. 10, obdobně žena č. 3)*
- *Nevím, jestli zbytečné, ale já sama osobně se příliš nevěnuji tomu, jak vznikla Země, spíše, jak vznikl život. (žena č. 2)*

2. Mnohonožky, stonožky

- *Mnohonožky, stonožky – neučíme je. (žena č. 3, obdobně žena č. 2)*
- *Mnohonožky, stonožky – toto jsou témata podle mě zbytečná. (žena č. 1)*

3. Ostnokožci

- *Ostnokožci – toto je téma, podle mě zbytečné, protože je neučíme. (žena č. 1, obdobně žena č. 3 a žena č. 9)*

4. Sinice

- *Sinice – neučíme je. (žena č. 3)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 6. ročník - Fraus: V šestém ročníku je podle dotazovaných zbytečně zařazené téma Vznik Země, protože toto samé téma se probírá v zeměpise, a tudíž je v učebnici přírodopisu zbytečně zařazené. Dále je to téma mnohonožky a stonožky a také ostnokožci z důvodu nezařazení tohoto tématu do výuky vůbec. Vyskytla se i odpověď, že nadbytečným tématem jsou sinice, protože na škole, odkud je respondent, se sinice nevyučují.

➤ Fraus 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie témat, která jsou dle učitelů do učebnic zbytečně zařazená:

1. Žádná

- *Ne (žena č. 22)*

2. Kruhoústí a bezlebeční

- *Kruhoústí a bezlebeční (muž č. 2, obdobně žena č. 5)*
- *Bezlebeční a kruhoústí – neučí se na základní škole. (žena č. 4, obdobně žena č.*

1)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 7. ročník - Fraus: Ve většině případů zde učitelům přijde nadbytečné téma kruhoústí a bezlebeční, protože je nevyučují. Pouze jeden respondent uvedl, že mu v učebnici žádné téma nepřebývá.

➤ Fraus 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie témat, která jsou dle učitelů do učebnic zbytečně zařazená:

1. Žádná

- *Není* (žena č. 6, obdobně žena č. 8)

2. Genetika

- *Zbytečné ne, ale jsou témata, která jsou zbytečně obsáhlá – např. genetika.* (muž č. 3)

3. Savci

- *Zbytečné ne, ale jsou témata, která jsou zbytečně obsáhlá – např. savci.* (muž č. 3)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 8. ročník - Fraus: Témata v učebnici osmého ročníku, jsou dle respondentů u většiny v pořádku, co se týká zařazení nadbytečného tématu. Pouze kapitola savci a genetika jsou podle dotazovaných zbytečně obsáhlé.

➤ Fraus 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie témat, která jsou dle učitelů do učebnic zbytečně zařazená:

1. Žádná

- *Ne* (žena č. 23, obdobně muž č. 5)
- *Není. Jen názvy některých kapitol jsou zvláštní.* (žena č. 7)

2. Komplexnost témat

- *Spíš, než zbytečné téma bych se pozastavil nad snahou udělat tuto učebnici*

komplexní, tedy zahrnout hodně témat do jednoho celku, což ji činí nepřehlednou. (muž č. 4)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 9. ročník - Fraus: Většině respondentů nepříjde žádné téma zbytečně do učebnice zařazené. Jednomu dotazovanému se zdají být názvy některých kapitol zvláštní a jeden respondent poukazuje na snahu komplexnosti učebnice, tedy zahrnutí mnoha témat do jednoho celku a míní, že toto činí učebnici nepřehlednou.

Otázka dotazníku č. 10:

Přijde vám některé téma v této učebnici nevhodně zpracované a proč?

➤ Fraus 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie témat, která přijdou učitelům ne úplně vhodně zpracována:

1. Žádné

- *Nevhodně ne. (Žena č. 2)*

2. Hmyz

- *Téma hmyz. Je to zde dosti nepřehledné, je tam mnoho textu, často se neví, který obrázek patří k čemu. (Žena č. 3, obdobně žena č. 9)*
- *Hmyz – v této učebnici je to téma hodně obsáhlé. (muž č. 10)*

3. Úvod do jednobuněčných a mnohobuněčných organismů

- *Úvod do jednobuněčných a mnohobuněčných organismů. Je to zde dosti nepřehledné, je tam mnoho textu, často se neví, který obrázek patří k čemu. (Žena č. 3)*
- *Úvod do jednobuněčných a mnohobuněčných organismů – je zpracováno zcela chaoticky. (žena č. 1)*

4. Projevy a podmínky života

- *Nevhodně zpracované mi přijde téma projevy a podmínky života. Je to zde dosti nepřehledné, je tam mnoho textu, často se neví, který obrázek patří k čemu. (Žena č. 3)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 6. ročník - Fraus: Jako nevhodně zpracované

téma v učebnici uvádějí učitelé téma hmyz. Toto téma se jim zdá nepřehledné s velkým množstvím textu. Řeší, že občas není zřejmé, který obrázek patří, ke kterému textu. Dalším tématem, které se nezdá být úplně optimálně zpracované, je téma úvod do jednobuněčných a mnohobuněčných organismů. Téma je, dle respondentů chaotické a tudíž nepřehledné. Posledním tématem, o kterém se zmínili v této souvislosti je téma projevy a podmínky života. Opět se mnohdy neví, který text, patří, ke kterému obrázku.

➤ Fraus 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie témat, která přijdou učitelům ne úplně vhodně zpracována:

1. Žádné

- *Ne.* (žena č. 22)

2. Části rostlinného těla

- *Části rostlinného těla – chybí tam některé základní informace, a přesto je tam mnoho textu.* (Muž č. 2)
- *Nevhodně ne, jen mi u rostlin chybí na začátku kapitol úvodní příběh.* (žena č. 4)

3. Ptáci

- *Ptáci – je zde mnoho zástupců a mnoho informací.* (muž č. 1)
- *Například ptáci – příliš do hloubky a mnoho informací.* (žena č. 5)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 7. ročník- Fraus : U této otázky, zda jim přijde některé téma nevhodně zpracované, učitelé uvádějí téma části rostlinného těla a téma ptáci. U částí rostlinného těla se jim zdá, že některé základní informace chybí, a přesto je tam mnoho textu a dále chybí úvodní příběh. U kapitoly ptáci se respondentům zdá, že téma je příliš do hloubky, je tam hodně zástupců a mnoho informací.

➤ Fraus 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie témat, která přijdou učitelům ne úplně vhodně zpracována:

1. Žádné

- *Nepřijde. (žena č. 8)*

2. Savci

- *Ano, právě téma savců mi přijde zbytečně rozvleklé; je zde uváděno velké množství zástupců a zbytečně moc informací k nim. (muž č. 3)*
- *Savci – také zbytečně obsáhlé (mnoho textu). (žena č. 6)*

3. Genetika

- *Dále genetika je zde také poměrně náročná. (muž č. 3)*
- *Genetika – velmi obsáhlá; nepřehledná; pro žáky náročná. (žena č. 6)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 8. ročník - Fraus: V osmém ročníku se zdá učitelům nevhodně zpracované téma savci a genetika. U obou zmíněných témat uvedli, že jsou zbytečně obsáhlá. U savců velké množství zástupců a zbytečně mnoho informací. Genetika náročná pro žáky, nepřehledná a také rozsáhlá.

➤ Fraus 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie témat, která jsou dle učitelů ne úplně vhodně zpracována:

1. Nepřijde

- *Ne. (žena č. 23)*

2. Petrologie

- *Podle mě není úplně šťastně zpracované téma petrologie. Téma je rozkouskované v rámci geologických dějů. (muž č. 5)*
- *Ano, právě ta petrologie. Rozdělení hornin do tří skupin podle vzniku zde vůbec není samostatně. Tudiž pokud by zde biologii učil nějaký neaprobovaný kolega, a ne úplně dobře se v tom orientoval, žáci se to vůbec nemusí dozvědět. (žena č. 7)*
- *Určitě vnější a vnitřní geologické děje a horniny. Je to tam všechno zamotané dohromady a špatně se v tom orientuje. (muž č. 4)*

3. Geologické děje

- *Určitě vnější a vnitřní geologické děje a horniny. Je to tam všechno zamotané dohromady a špatně se v tom orientuje. (muž č. 4)*
- *celé téma geologických dějů, je dle mého, předimenzované. Stačilo by určitě stručněji a trochu přehledněji. (muž č. 5)*

4. Geologické základy české krajiny

- *Dále téma geologické základy české krajiny – je to zbytečně příliš podrobné. Stačilo by základní dělení na Český masiv a ZK. Jejich jednotky jsou zde, dle mého, nepřehledné a obsáhlé. (muž č. 5)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 9. ročník - Fraus: Nejčastěji se dotazovaní shodli na tom, že jim nevyhovuje téma petrologie, které je necelistvé a špatně přehledné. Vadí jim, že dělení hornin je v rámci geologických dějů a ne samostatně. Zde nutno říci, že někteří pravděpodobně pracují s předchozím vydáním učebnice, kde toto téma je zahrnuto v rámci geologických dějů. V nejnovějším vydání je toto téma již samostatně – dělení hornin podle vzniku (pozn. autora). Dále, všeobecně geologické děje jsou, dle respondentů velmi obsáhlé, stačilo by stručněji. Poslední nedokonalost ve zpracování tématu vidí v geologických základech české krajiny, kdy je téma zbytečně příliš podrobné, a hlavně jednotky Českého masivu a Západních Karpat jsou nepřehledné.

Otázka dotazníku č. 11:

Naopak, které téma je podle vás zpracované v učebnici nejlépe a proč?

➤ Fraus 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie témat, která jsou dle učitelů nejlépe v učebnici zpracovaná:

1. Buňky

- *Buňka – je to hezky přehledné. (muž č. 10, obdobně žena č. 2)*
- *Buňky. Je to zaznamenané přehledně, není toho mnoho. (žena č. 9)*
- *Dobře je zpracované téma buňky. Zde je vše stručné, jasné, přehledné. (žena č. 3)*

2. Houby

- *Houby – je to pěkně přehledné a jsou zde hezké fotografie. (žena č. 1)*

- *Dobře je zpracované téma houby. Zde je vše stručné, jasné, přehledné.* (žena č. 3)
- *Houby – jsou zde hezké fotografie a vždy u obrázku je pár informací k dané houbě.* (muž č. 10)

3. Živočišné skupiny

- *Líbí se mi všechny živočišné kapitoly.* (žena č. 2)
- *Živočichové (kromě hmyzu). Je to zaznamenané přehledně, není toho mnoho.* (žena č. 9)
- *Měkkýši, kroužkovci, pavoukovci, koryši – zde je vše stručné, jasné, přehledné.* (žena č. 3)

4. Bakterie a viry

- *Bakterie a viry.* (žena č. 2)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 6. ročník - Fraus: Podle dotazovaných jsou nejlépe zpracována témata buňka, houby, živočišné kapitoly a bakterie a viry. U všech témat pozitivně hodnotí jejich stručnost, přehlednost a jasnost. U hub zmiňují hezké fotografie a množství informací k nim.

➤ Fraus 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie témat, která jsou dle učitelů nejlépe v učebnici zpracovaná:

1. Stromy

- *Jehličnany a listnaté stromy. Velmi přehledné a doplněné o čitelné fotografie.* (muž č. 2, obdobně muž č. 1)
- *Dále se mi líbí jehličnaté a listnaté stromy. Také přehledné a stručné.* (žena č. 4)
- *Líbí se mi zpracování celé botanické části. Nejpřehlednější jsou stromy a krytosemenné rostliny.* (žena č. 5)

2. Krytosemenné rostliny

- *Líbí se mi zpracování celé botanické části. Nejpřehlednější jsou stromy a krytosemenné rostliny.* (žena č. 5)

- *Krytosemenné rostliny – každá čeleď na samostatné dvoustránce; vždy hlavní zástupce, znaky a další zástupci. Velmi přehledné a doplněné o čitelné fotografie. (muž č. 2)*

3. Živočichové

- *Líbí se mi cizokrajní hadi a ještěři. Je přehledné. (žena č. 4)*
- *Témata o zvířatech – hezky a zajímavě zpracované. (žena č. 22)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 7. ročník- Fraus : Zde učitelé uvádějí jako nejlépe zpracovaná témata stromy, krytosemenné rostliny vůbec a dále některá živočišná témata. U kapitoly stromy uvádějí jehličnany i listnaté stromy, a to hlavně z důvodu přehlednosti, jasnosti a také, že téma je opatřeno čitelnými fotografiemi. Dále téma krytosemenných obecně se jim zdá být zpracováno dobře. Opět zmiňují přehlednost, kvalitu textu a fotografií. Z živočišných témat vyhovují buď všechna témata, nebo hlavně cizokrajní plazi z důvodu přehlednosti a zajímavosti.

➤ Fraus 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena jedna kategorie témat, která jsou dle učitelů nejlépe v učebnici zpracovaná:

1. Anatomická témata

- *Kosterní, svalová, močová a kožní soustava – přehledné; stručné; výstižné. (žena č. 6)*
- *Velmi dobře, dle mého názoru je zpracovaná kosterní a pohybová soustava. Text je přehledný, není ho mnoho. Vše je doplněno o pěkně popsané fotografie. (muž č. 3)*
- *Nervová soustava – líbí se mi doprovodné obrázky, které jsou velmi návodné a snadno pochopitelné. Text je stručný, ale dostačující. (žena č. 8)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 8. ročník - Fraus: V učebnici pro osmý ročník respondenti vyzdvihují některá anatomická témata jako nejlépe zpracovaná. Jedná se o kosterní, svalovou, močovou, kožní a nervovou soustavu. Témata jsou přehledně zpracovaná, textu není mnoho, ale je dostačující a také pozitivně hodnotí doprovodné obrázky.

➤ Fraus 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie témat, která jsou dle učitelů nejlépe v učebnici zpracovaná:

1. Mineralogie

- *Ano, mineralogie. Je to pěkně přehledné a jasné.* (žena č. 7)
- *Mineralogie. Na rozdíl od ostatních témat je poměrně přehledná a doplněná vhodnými ilustracemi.* (muž č. 4)
- *Poměrně dobře je zpracováno téma mineralogie – je to přehledné; relativně přesné; stručné; systematické.* (muž č. 5)

2. Stavba Země

- *Stavba Země – stručné a přehledně zpracované.* (žena č. 23)

3. Vznik a vývoj života na Zemi

- *Dále je pěkně zpracované téma vznik a vývoj života na Zemi. Téma je pro žáky složité, ale zde je zpracováno poměrně přehledně a stručně.* (muž č. 5)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 9. ročník - Fraus: V devátém ročníku se učitelé jednohlasně shodli na tématu mineralogie jako nejlépe zpracované téma. Oceňují přehlednost, jasnost, přesnost informací, vhodné obrázky a systematickост celé kapitoly. Dále zmiňují téma stavba Země jako stručné a přehledně zpracované a také téma vznik a vývoj života na Zemi. Toto téma se jeví jako složité pro studenty, ale zde je zpracováno stručně a přehledně.

Otázka dotazníku č. 12:

Myslíte si, že pro vaši práci a práci vašich žáků je v dnešní době učebnice nutná a proč?

Tato otázka je vyhodnocována pro všechny ročníky dohromady, protože se domnívám, že to nebude mít vliv na zkoumané jevy v konkrétních učebnicích.

(Kategorie otázka dotazníku č. 12)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie toho, zda je nutná učebnice pro výuku:

1. Ano, je

- *Ano, určitě jako jakýsi doplněk ano.* (žena č. 7, obdobně žena č. 6)
- *Ano, práce s textem, vyjmutí důležitých pojmů.* (žena č. 22, obdobně žena č. 23)

a muž č. 10)

- *Ano, je důležitá. I přesto, že je k dispozici mnoho dalších materiálů, tak učebnici by žáci měli mít. Je vhodná k samostatné práci, k vyhledávání informací a k orientaci v textu.* (žena č. 4)
- *Ano, používáme ji často.* (žena č. 5, obdobně muž č. 1 a žena č. 2)
- *Určitě bychom se bez ní obešli, ale je to dobrý pomocník pro výuku, takže spíše ano.* (žena č. 3)

2. Ne, není

- *Není. Umíme si vytvořit mnoho hezkých materiálů a mnoho jich je již zpracovaných a jsou volně k dispozici.* (žena č. 1, obdobně žena č. 9)
- *Není. Stejně ji žáci věčně nemají u sebe a dnes je spíše nutnost, odkazovat je na jiné zdroje.* (muž č. 2)
- *Osobně si myslím, že nutná není. Mám raději výuku badatelskou, projektovou, v přírodě apod.* (žena č. 8)

3. V některých případech ano, v některých ne

- *Nutná úplně není, ale je to ulehčení pro učitele.* (muž č. 3, obdobně muž č. 5)
- *Neřekl bych, že učebnice je nutná pro moji práci, ale vhodně zpracovaná učebnice je dobrá pro žáky především proto, že si neumí vést přehledný sešit, z kterého by se mohli učit.* (muž č. 4)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 12 pro všechny ročníky - Fraus: Většina dotázaných učitelů si myslí, že učebnice důležitá pro výuku je. Někdo z ní čerpá, někdo ji nechává jen žákům jako studijní materiál. Využívají ji zejména k vyhledávání informací a k učení se orientace v textu. Považují ji za dobrého pomocníka do výuky. Menší část respondentů si myslí, že učebnice nutná není, a to zejména proto, že existuje mnoho jiných informačních zdrojů a mnoho jiných materiálů, které si buď tvoří sami, či čerpají z již hotových volně přístupných. Tři respondenti si myslí, že by se bez učebnice asi obešli, ale nakonec uznávají, že v určitých případech je docela výhodná – např. jako pomocník pro učitele, či pro žáky, kteří se z ní učí.

Otázka dotazníku č. 13:

Jaké jsou podle vás klady a zápory práce s učebnicí?

Také tato otázka je vyhodnocována pro všechny ročníky dohromady, protože respondenti ve svých odpovědích zmiňují klady a zápory práce s knihou obecně, tudíž to nebude mít vliv na

zkoumané jevy v konkrétních učebnicích.

(Kategorie otázka dotazníku č. 13)

Klady:

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie kladů práce s učebnicí:

1. Práce s textem

- *Při práci s textem se rozvíjí jejich kritické myšlení.* (žena č. 7, obdobně žena č. 6)
- *Práce s textem, gramotnost, samostatnost.* (žena č. 23)
- *Ano, práce s textem, vyjmutí důležitých pojmů.* (žena č. 22)
- *Kladem je, dle mého, práce s textem, žáci jsou nuceni vyhledávat informace nebo odpovědi na otázky.* (žena č. 8)
- *Kritické myšlení při čtení informací; zajímavosti na postranních lištách.* (muž č. 3, muž č. 5)
- *Hlavním kladem je, že žáci mají přehlednou pomůcku, ve které si mohou v případě zájmu vyhledat informace navíc.* (muž č. 4)

2. Samostatná práce

- *Právě pro tu samostatnou práci, k vyhledávání informací.* (žena č. 4)
- *Žáci vše vidí hezky přehledně přímo před sebou a mohou s ní pracovat i doma.* (žena č. 5)
- *Klady jsou v tom, že ji mají studenti jako podpůrný materiál a mohou ji využít i doma.* (žena č. 1)
- *Pozitivní je to v tom, že ji mají žáci u sebe a mohou s ní pracovat samostatně.* (žena č. 9, obdobně žena č. 2)

3. Opakování

- *Procvičovací otázky.* (muž č. 3, obdobně muž č. 5)
- *Opakování (otázky).* (muž č. 1, obdobně muž č. 10)
- *Učebnice je vhodná pro vhled do tématu a pro opakování.* (žena č. 3)

4. Obrázky

- *Obrázky (hned vidí, o čem je řeč).* (muž č. 1, obdobně muž č. 10)

- *Fotografie.* (muž č. 5, obdobně muž č. 3)

Zápory:

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie záporů práce s učebnicí:

1. Přepisování textu

- *Zápor často vidím na straně pedagoga – je snadné sklouznout k pouhému čtení a psaní z učebnice (pasivní většinou), žáci se nesoustředí.* (žena č. 8)
- *Určitě by se neměla učebnice využívat pouze pro opisování informací.* (žena č. 1)
- *Pokud je to čistá práce s textem a vypisování výpisků do sešitu, tak je to samozřejmě didakticky špatně.* (muž č. 4)
- *Jako zápor bych viděla, že někteří učitelé nechávají děti nesmyslně opisovat celé části knihy.* (žena č. 3)

2. Nesrozumitelnost textu

- *Nesrozumitelnost.* (žena č. 23)
- *Někdy je text příliš obsáhlý a pro žáky je těžké se v tom zorientovat.* (žena č. 6, obdobně muž č. 10)
- *Horší orientace v textu; není kladen tolik důraz na samostatné uvažování.* (muž č. 5, muž č. 3)

3. Omezení zdrojů

- *Omezené informace.* (žena č. 22)
- *Záporem by mohlo být, pokud by se vyučující spoléhal při výuce pouze na učebnici* (žena č. 4, žena č. 2)
- *Žáky to nenutí, konzultovat informace s jinými zdroji.* (muž č. 2)

4. Obsáhlost textu

- *Některá témata jsou příliš obsáhlá a jiná příliš strohá.* (muž č. 1)
- *Některá témata jsou lehce zkreslující.* (žena č. 7)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 13 pro všechny ročníky- Fraus : Nejčastější odpovědi u otázky klady používání učebnic při vyučování byla práce s textem. Dotazovaní uvádějí například vyhledávání informací, orientace v textu, kritické myšlení, samostatnost. Dalším

pozitivem při práci s učebnicí je samostatná práce, a to nejčastěji v podobě práce doma, nebo opakování, buď v podobě otázek, které v učebnicích jsou nebo jako vhléd do nového tématu. Posledním kladem, který byl uveden u více dotazovaných je možnost práce s obrázky a fotografiemi. Naopak jako negativa respondenti vnímají hlavně bezhlavé opisování textu z učebnic, dále to, že text ne vždy je pro žáky srozumitelný, a tudíž mají potíže se v něm vyznat. Dalším záporem je využívání učebnice jako jediný zdroj informací a obsáhlost, či strohost textu u některých kapitol.

Otázka dotazníku č. 14:

Proč jste si pro výuku vybral/a právě tuto učebnici?

➤ Fraus 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie výběru této učebnice:

1. Nevybral/a jsem si ji sám/sama

- *Nevybrala jsem si ji. (žena č. 9)*
- *Zdědila jsem ji po předchozích vyučujících. (žena č. 1, obdobně muž č. 10)*

2. Líbila se mi

- *Byla jsem na školení Frause, kde mi učebnice představili, a mně se líbila. Líbili se mi hlavně fotografie. (žena č. 3)*
- *Tyto učebnice máme již déle. Líbili se mi hlavně fotky a úkoly k zamyšlení. (žena č. 2)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 6. ročník - Fraus: Většinou učebnice již ve škole byly. Pokud ne, tak se dotazovaným líbili hlavně fotografie a možnost úkolů k zamyšlení, proto si ji vybírali.

➤ Fraus 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie výběru této učebnice:

3. Nevybral/a jsem si ji sám/sama

- *Nevybral, už jsem ji dostal. (muž č. 2, obdobně muž č. 1)*

4. Líbila se mi

- *Líbila se mi mezi všemi na trhu. Je pěkně uspořádaná a přehledná. Líbí se mi hlavně úvodní články a jsou v ní hezké obrázky. (žena č. 4)*
- *Po konzultaci s kolegy jsme tuto učebnici vybrali. (žena č. 22)*
- *Líbili se mi obrázky a příběhy na začátku kapitol. Dále se mi líbí návody na laboratorní práce na konci učebnice. (žena č. 5)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 7. ročník- Fraus : Pokud respondenti nepřebírali učebnice, které už ve škole byly po svých kolezích, tak si ji vybrali sami proto, že se jim často líbí příběhy na začátku kapitol, také obrázky a návody na laboratorní práce.

➤ Fraus 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie výběru této učebnice:

1. Nevybral/a jsem si ji sám/sama

- *Když jsem přišla na školu, již zde byla. (žena č. 6)*
- *Byla mi zvolena vedením školy. (žena č. 8)*

2. Líbila se mi

- *Již před léty to byla jedna z nejlepších na trhu učebnic – byla taková moderněji zpracovaná – informace, fotografie... A to stále trvá. Máme již několikátou řadu. (muž č. 3)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 8. ročník - Fraus: I zde některým učitelům byla učebnice již přidělena. Buď na škole již byla, nebo ji vybralo samo vedení školy. Respondentka, která si vybírala učebnici sama, oceňuje, že je zpracována moderně.

➤ Fraus 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie výběru této učebnice:

1. Nevybral/a jsem si ji sám/sama

- *Už zde na škole byla, když jsem před léty přišla. (žena č. 7)*

- *Nevybrala, již na škole byla. (žena č. 23)*
- *Byla vybrána předchozí učitelkou. (muž č. 4)*

2. Líbila se mi

- *Líbila se mi, protože je moderně (hlavně graficky) zpracovaná. (muž č. 5)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 9. ročník - Fraus: Opět většina učitelů učebnici již zdědila po předchozích kolezích. Dotazovaný, který si ji vybíral, uvádí, že se mu líbila pro její moderní grafické zpracování.

Otázka dotazníku č. 15:

Pokud vám ji vybral někdo jiný, volil/a byste stejnou, či jinou? Pokud jinou, tak kterou a proč?

➤ Fraus 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 15)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie volby stejné či jiné učebnice:

1. Stejnou

- *Jsem spokojená, takže stejnou. (žena č. 2)*

2. Jinou

- *Jinou, protože tuto máme už dlouho. Líbí se mi učebnice od nakladatelství Taktik. (žena č. 9)*
- *Vybrala bych jinou. Na této učebnici se mi příliš neosvědčilo grafické rozvržení textu. Děti se v tom špatně orientují. (žena č. 1)*
- *Asi jinou, tato mi přijde nepřehledná. Zatím nemám zjištěné možnosti. (muž č. 10)*
- *Dnes už asi jinou. Na trhu je mnoho dobrých učebnic. Osobně všechny neznám, ale líbí se mi učebnice od Taktiku – jsou pěkně barevné a přehledné. (žena č. 3)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 6. ročník - Fraus: Pouze jeden respondent by si vybral knihu stejnou, ostatní by volili jinou. Buď ještě nemají zjištěné možnosti, nebo se jim líbí učebnice od nakladatelství Taktik pro jejich barevnost a přehlednost.

➤ Fraus 7. ročník

(Kategorie otázka dotazníku č. 15)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie volby stejné či jiné učebnice:

1. Stejnou

- *Jsem spokojená, takže stejnou.* (žena č. 4, obdobně žena č. 22 a žena č. 5)
- *Asi bych učebnici nepreferoval, takže tato je dostačující.* (muž č. 2)

2. Jinou

- *Poohlédł bych se asi po jiné. Neznám ale současný trh.* (muž č. 1)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 7. ročník- Fraus : V sedmém ročníku je to naopak. Pouze jeden dotazovaný by volil jinou knihu. Zatím neví jakou, protože nezná současný trh. Ostatní respondenti jsou spokojeni a nechali by si tuto učebnici.

➤ Fraus 8. ročník:

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie volby stejné či jiné učebnice:

1. Jinou

- *Volila bych nakladatelství Nová škola – Duha. Je moc dobře zpracovaná. Kapitoly jsou jasné, stručné a přehledné. Obrázky a fotky jsou také dobré.* (žena č. 6)
- *Dnes se již poohlížím po jiné. Líbí se mi učebnice od Taktiku. Mají hezkou grafiku, jsou přehledné a mají vynikající pracovní sešity.* (muž č. 3)
- *Ano, vybrala bych si učebnice od nakladatelství Nová škola – tyto učebnice mi přijdou nejlépe uchopitelné pro žáky. Zdá se mi vyvážený poměr mezi textem, obrázky, přehledné shrnutí.* (žena č. 8)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 8. ročník - Fraus: Pro osmý ročník by si všichni dotazovaní volili učebnici jinou. Buď by si vybrali knihy od nakladatelství Nová škola – Duha, pro jejich přehlednost, obrázky, fotografie a vyváženost mezi textem a obrázky. Jeden respondent by vybral učebnici od nakladatelství Taktik pro její grafiku, přehlednost a pracovní sešity.

➤ Fraus 9. ročník:

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie volby stejné či jiné učebnice:

1. Jinou

- *Volila bych jinou – od Nová škola – Duha. Máme v ostatních ročnících a je přehledná. (žena č. 7)*
- *Ano, SPN – 9. ročník. Na první pohled mi přijde lépe zpracovaná a přehledná. (žena č. 23)*
- *Dnes již hledám jinou. Líbí se mi učebnice od Taktiku. Mají hezkou grafiku, některá témata jsou tam zpracována lépe a mají vydařené pracovní sešity. (muž č. 5)*
- *Určitě bych si teď vybral učebnici od Taktiku, protože je mnohem přehlednější, aktuálnější a nabízí mnohem zajímavější pohled na přírodopis. (muž č. 4)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 9. ročník - Fraus: I v devátém ročníku by si všichni dotazovaní vybrali jinou knihu. Volili by učebnice od nakladatelství Nová škola – Duha, protože ji ve škole již mají v nižších ročnících a vyhovuje jim. Někdo by vybral učebnici od nakladatelství SPN pro její přehlednost, nebo od nakladatelství Taktik. Zde respondenti uvádějí, že má hezkou grafiku, je přehlednější, má vydařené pracovní sešity a nabízí zajímavější pohled na přírodopis.

6.3 Vyhodnocení dotazníků nakladatelství Nová škola - Duha

Nyní budou zpracovány všechny otázky, které vyplňovali respondenti pro nakladatelství NŠ - Duha. Otázky číslo tři, čtyři, dvanáct a třináct budou vyhodnoceny pro všechny ročníky dohromady. Jsou to obecné otázky, které souvisí s využitím učebnice, formou zadávání domácích úkolů, důležitost učebnice ve výuce a klady a zápory práce s učebnicí. Ostatní otázky budou již vyhodnocovány postupně dle jednotlivých ročníků.

Otázka dotazníku č. 3:

Popište, jakými všemi způsoby s učebnicí při výuce pracujete, respektive žáci pracují.

(U této otázky jsou vyhodnocovány všechny ročníky dohromady).

Kategorie (otázka dotazníku č. 3)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno deset kategorií způsobů využití učebnice:

1. Obrázky a fotografie

- *Popis obrázků.* (žena č. 10)
- *Pracujeme hlavně s obrázky – prohlížíme a kreslíme do sešitu.* (žena č. 18, obdobně muž č. 7)
- *Práce s obrázky – prohlížíme společně, popisujeme, určujeme hlavní znaky.* (žena č. 17, obdobně žena č. 16, žena č. 34)
- *V učebnici jsou hezké fotografie, které využíváme.* (muž č. 9, obdobně žena č. 20)
- *Určitě si často prohlížíme obrázky.* (muž č. 8, obdobně žena č. 13, žena č. 11, žena č. 21)
- *Hodně pracujeme s obrázky a fotkami.* (žena č. 19)
- *Často využívám otázky na konci větší kapitoly – opakování.* (žena č. 19)

2. Otázky, opakování a úkoly

- *Odpovídání na otázky.* (žena č. 10, obdobně žena č. 17, muž č. 8)
- *Při opakování využíváme otázky (za kapitolou i ty souhrnné).* (žena č. 20, obdobně žena č. 15, žena č. 13, žena č. 11)
- *Plníme činnostní úkoly.* (muž č. 9, obdobně žena č. 16, muž č. 7)
- *Opakujeme.* (muž č. 7, obdobně muž č. 6, žena č. 21)

3. Práce s textem

- *Práce s textem – vyhledávání informací* (žena č. 21, obdobně žena č. 11, žena č. 13, žena č. 19, žena č. 20, žena č. 17)
- *Čteme společně text* (muž č. 6, obdobně žena č. 10)
- *Učebnici využíváme hlavně při vstupu do nového tématu. Přečteme úvodní úryvek a pracujeme s ním. Občas dám žákům přečíst část textu, se kterým potom pracují* (žena č. 15, obdobně žena č. 11)
- *Pročítáme informace a rozebíráme je.* (žena č. 34)
- *Pracujeme s textem – kritické myšlení* (muž č. 7, obdobně žena č. 17)
- *Žáci čtou části textů (ne celé kapitoly)* (žena č. 16)
- *Zejména, když chybím ve škole a supluje se za mě, tak si žáci dělají výpisky, čtou informace.* (muž č. 8)
- *Zamýšlíme se nad zajímavostmi v modrých rámečcích.* (muž č. 7, obdobně žena

č. 16)

- *S textem příliš nepracujeme. Je tam mnoho obrázků na jednom místě, a proto je text nahuštěný a méně přehledný. (muž č. 9)*
- *S textem příliš nepracujeme, protože, pokud chci, aby žáci pracovali s textem, dávám jim pracovní listy (v učebnici je hodně textu) (žena č. 18)*

4. Laboratorní práce

- *Dále používáme vzadu témata k laboratorním pracím. (žena č. 14, obdobně žena č. 12, žena č. 34)*
- *Laboratorní práce – postupujeme podle připraveného návodu. (žena č. 17)*

5. Příprava pro učitele

- *Připravuji si někdy z učebnice výklad. (žena č. 18)*
- *Tvorba jiných výukových materiálů z učebnice – tvorba pracovních listů, nebo příprava textu s chybami. (žena č. 17)*
- *Připravuji si pracovní listy a k tomu používám učebnici. (žena č. 20)*
- *Někdy využívám učebnici i k přípravě – výklad; pracovní listy; otázky. (žena č. 50)*
- *Pro mě jsou fajn klíčové kompetence a očekávané výstupy na konci knihy. (žena č. 15)*
- *Čerpám inspiraci na laboratorní práce. (žena č. 13)*
- *Využívám návody na laboratorní práce. (žena č. 11)*

6. Skupinová práce

- *Pracujeme ve skupinách na úkolech, které v učebnici jsou. (muž č. 9, obdobně žena č. 16)*

7. Samostatná práce

- *Používáme ji hlavně, když je suplování na samostatné zpracování látky. (žena č. 14, obdobně žena č. 12)*
- *Samostatná práce – zápis důležitých informací (žena č. 10)*
- *Dále pracujeme občas se souhrnným opakováním na konci větší kapitoly – zadávám jako samostatnou práci. (žena č. 18)*

8. Mezipředmětové vztahy

- *Řešíme otázky k mezipředmětovým vztahům. (muž č. 9)*

- *Hodně propojují přírodopis s výchovou ke zdraví, což je v této knize velmi pěkně udělané – jsou zde přímo odkazy na výchovu ke zdraví. (žena č. 16)*

9. Práce s internetem

- *Dále se necháme odkazovat ikonou „práce s internetem“ a vyhledáváme informace na internetu. (muž č. 9)*

10. Domácí úkoly

- *Občas dávám z učebnice domácí úkoly. (muž č. 6)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 3 – Nová škola - Duha: Jako možnosti využití učebnic a práce s nimi nejčastěji učitelé uvádějí práci s textem. Vyhledávají informace, čtou společně s žáky text, zamýšlejí se nad úvodními úryvky, vedou žáky ke kritickému myšlení, nebo ji používají při suplovaných hodinách. Dva respondenti uvedli, že s textem příliš nepracují. Jako další možnost využití učebnice je opakování v rámci otázek a plnění úkolů. Zde využívají otázky v kapitolách i za kapitolami, nebo větší souhrnná opakování. Také využití obrazové přílohy v učebnici je poměrně časté. Učitelé s žáky prohlíží obrázky a fotografie, popisují je, nebo na nich hledají znaky organismů. Občas žáci překreslují a popisují obrázky do sešitů. Dotazovaní také uvádějí jako poměrně časté využití učebnice pro přípravu na vyučování, ať už je to příprava různých textových materiálů, nebo pro výklad nové látky. V rámci přípravy na hodiny čerpají inspiraci i nabídnutých laboratorních prací a využívají i klíčové kompetence a očekávané výstupy, které jsou uvedeny na konci knihy. Občas učitelé použijí učebnici i pro samostatnou práci žáků – v podobě opakovacích otázek, nebo když je suplovaná hodina. Další možnosti využití jsou laboratorní práce, pro zadávání domácích úkolů a dále odkazy v učebnici na skupinovou práci, mezipředmětové vztahy a práci s internetem.

Otázka dotazníku č. 4:

Zadáváte žákům domácí úkoly, při kterých musí pracovat s učebnicí? Pokud ano, jakým způsobem s učebnicí pracují?

(U této otázky jsou vyhodnocovány všechny ročníky dohromady).

Kategorie a podkategorie (otázka dotazníku č. 4)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných kladných odpovědí, bylo vytvořeno devět kategorií zadávání domácích úkolů s využitím učebnice:

1. Odpovědi na otázky

- *Odpovědi na otázky.* (žena č. 11, obdobně muž č. 8, žena č. 13, žena č. 17, žena č. 12, žena č. 14, muž č. 6, žena č. 15)

2. Práce s internetem

- *Někdy dostanou za úkol splnit ikonu – práce s internetem.* (žena č. 11, obdobně muž č. 8, žena č. 13, žena č. 16, muž č. 9)

3. Výpisky

- *Když už ano, tak aby si vypsali nějaké zástupce, na které nezbyl čas ve škole.* (žena č. 15)
- *Dopsat si zápis.* (žena č. 20)
- *Občas ano – zadám jim kousek textu, aby si vypsali vše důležité.* (muž č. 6)
- *Doplňují text.* (žena č. 17)

4. Nákres obrázku

- *Někdy nákres obrázku podle učebnice.* (žena č. 11, obdobně žena č. 13, žena č. 20)
- *Opakování – popis obrázků.* (žena č. 19)

5. Zjišťování informací do nové kapitoly

- *Ano, mají zjišťovat informace do nové kapitoly.* (žena č. 19)

6. Pojmová mapa

- *Aby vypracovali nějakou pojmovou mapu, a mohou k tomu učebnici využít.* (žena č. 18)

7. Referáty

- *Dále si děti doma připravují referáty a mohou čerpat s učebnice.* (žena č. 18)

8. Tabulky

- *Popřípadě přepsat nějakou tabulku.* (žena č. 15)

9. Mezipředmětové vztahy

- *Většinou zamyšlení se nad informacemi k výchově ke zdraví – tvorby referátů, aktualit.* (žena č. 16)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 4 – Nová škola - Duha: Zadávání domácích úkolů podle

těchto učebnic je rozmanité. Nejčastěji učitelé žákům zadávají otázky. Také je častá možnost zadávání domácích úkolů podle ikon s odkazem na internet. Další možností domácích úkolů jsou výpisky - vypsání důležité informace z textu, konkrétní zástupce, nebo doplnit text. Někdy učitelé zadávají žákům překreslení a popis obrázků do sešitu. Dalšími možnostmi zadávání domácích úkolů z učebnice jsou zjišťování informací do nové kapitoly, tvorba pojmových map a referátů, přepis tabulek či odkaz na mezipředmětové vztahy, v tomto případě na výchovu ke zdraví.

Otázka dotazníku č. 5 (Nová škola – Duha):

U kterých témat používáte učebnici společně s žáky a proč?

➤ Nová škola – Duha – 6. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 5)

U této otázky všichni respondenti shodně uvedli, že využívají všechna témata v učebnici, takže v souvislosti s nejčastějším využitím témat je pouze jedna kategorie a to:

1. Všechna, nebo téměř všechna témata

- *Učebnici používáme na všechna témata. (muž č. 6)*
- *U každé nové látky pro představu o daném druhu. (žena č. 10)*
- *Téměř u všech. Jsou zde pěkné obrázky a fotografie a dobře položené otázky. (žena č. 11)*
- *To je různé. Je to hlavně ve chvíli, kdy chybím ve škole, a žáci mají suplovanou hodinu, takže je to různé. Když ale ve škole jsem, tak ji používáme skoro u všech témat hlavně na obrázky. (žena č. 12)*
- *Skoro vše, zejména mikroorganismy, jednobuněčné houby, lišejníky, prvoci, ploštěnci a hlístice – tato témata jsou náročnější a pro většinu dětí neznámá, proto ve většině případů pracuji s nimi. (žena č. 21)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 6. ročník Nová škola – Duha: Všichni dotázaní se shodli na tom, že učebnici využívají téměř ve všech tématech. Pokud bylo zaznamenáno, že téměř, nebylo doloženo, kdy ne. Využívají ji hlavně pro pěkné obrázky a fotografie, pro dobře položené otázky, pro představu o novém organismu a při suplovaných hodinách. Konkrétněji byla uvedena témata mikroorganismy, jednobuněčné houby, lišejníky, prvoci, ploštěnci a hlístice jako témata náročnější pro žáky, a proto je vhodné pracovat s učebnicí. Dále učitelé oceňují pěkné obrázky a fotografie a dobře položené otázky.

➤ Nová škola – Duha – 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Všechna, nebo téměř všechna témata

- *Téměř u všech. Učebnice je dobře udělaná, takže ji používáme často. Líbí se mi obsah informací (ani moc, ani málo). Dále se mi líbí obrázky. (žena č. 13)*
- *Hlavně, když chybím ve škole a supluje se za mě. Jinak ji používáme skoro u všech témat – hlavně na obrázky. (žena č. 14)*
- *Velmi se mi líbí fotografie u všech témat, takže ty využíváme. Jinak, jak kdy. Většinou se ale vždy alespoň jednou při daném tématu do knihy podíváme. Takže u všech témat ji používáme. (žena č. 15)*

2. Všechna zoologická témata

- *U všech zoologických témat na obrázky a fotky. Jinak kvůli textu moc ne, je ho tam zbytečně hodně. (žena č. 34)*

3. Nahosemenné a krytosemenné rostliny

- *Kvůli textu hodně používáme celé téma krytosemenných a nahosemenných rostlin. Je to udělané hezky přehledně. (žena č. 23)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 7. ročník Nová škola – Duha: I zde se respondenti shodli, že učebnici používají téměř u všech témat. Uvedli, že se jim líbí obrázky a fotografie, s kterými nejvíce pracují a přiměřený obsah informací v textu. V zoologických kapitolách sdílejí obrázky a fotky, ale text příliš ne pro jeho kvantitu. V botanické části využívají celé téma nahosemenných a krytosemenných rostlin pro jejich přehlednost.

➤ Nová škola – Duha – 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Anatomická část

- *Zejména v části anatomické ji používáme téměř ve všech tématech – jsou tam perfektní nákresy jednotlivých soustav a orgánů. (muž č. 7)*

- *Učebnici používáme na všechna témata o lidském těle – jsou u toho skvěle popsané obrázky. (žena č. 16)*
- *Hlavně u anatomie. Je to celkem přehledné a žáci zde mají hezké obrázky a fotky. (žena č. 19)*
- *U všech témat lidského těla. Je to velmi dobře připravené, pěkné obrázky. (žena č. 20)*

2. Zoologická část – savci

- *U savců máme mnoho jiných materiálů, takže tam ji spíše používáme jen kvůli obrázkům, někdy vůbec. (muž č. 7)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 8. ročník Nová škola – Duha: Oslovení respondenti využívají v učebnici hlavně témata anatomické části a to všechna. Líbí se jim jejich přehlednost a hlavně popsané obrázky k jednotlivým soustavám a orgánům. Naopak zoologickou část – savce používají málo. Mají mnoho jiných materiálů. Když už učebnici použijí v zoologické části, je to hlavně pro obrázky.

➤ Nová škola – Duha – 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno sedm kategorií nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Planeta Země

- *Jsou tam hezké obrázky (muž č. 8)*
- *Pěkný text, stručný, výstižný (žena č. 17)*

2. Mineralogie a petrologie

- *Nejvíce využíváme u mineralogie a petrologie, protože jsou tam hezké fotografie nerostů a hornin. (žena č. 18)*
- *Přehled nerostů – je tam fajn tabulka – přehledná. (muž č. 8)*
- *Mineralogie – přehled nerostů – přehledné (žena č. 17)*

3. Vnitřní geologické děje

- *Je to hezky přehledné. (muž č. 8)*

4. Půdy

- *Hezké obrázky a přehlednost textu* (muž č. 8)
- *Půdy – přehledné* (žena č. 17)

5. Vývoj planety Země

- *Pěkné fotografie, hezky přehledné* (muž č. 8)
- *Geologická období – konečně přehledně zpracované* (žena č. 17)
- *Dále ji využíváme při vývoji planety Země – i tam hlavně kvůli obrázkům.* (žena č. 18)

6. Geologická stavba ČR

- *Geologická stavba ČR – přehledné.*

7. Všechna témata

- *Využíváme všechna témata. Až na tu grafickou stránku, je učebnice tematicky hezky zpracovaná.* (muž č. 9)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 9. ročník Nová škola – Duha: V učebnici pro devátý ročník je často využíváno více témat. U tématu planety Země dotazovaní kladně hodnotí obrázky a jasný a stručný text. Jeden respondent uvádí, že hodně pracují s tématy mineralogie a petrologie, protože jsou v učebnici hezké fotografie nerostů a hornin. U přehledu nerostů respondenty zaujala celostránková tabulka se systémem minerálů, která je přehledně vytvořena. Půdy jsou dalším tématem, které je dle učitelů přehledně zpracované, jsou tam hezké obrázky a přehledný text. Téma vývoj planety Země (geologická období) kvitují dotazovaní také jako přehledně zpracované s pěknými fotografiemi. Dalším přehledným tématem jsou vnitřní geologické děje a geologická stavba ČR. Jeden respondent uvedl, že celá učebnice je hezky zpracovaná, využívá všechna témata, jen se mu nelíbí grafická stránka učebnice.

Otázka dotazníku č. 6 (Nová škola – Duha):

Která témata naopak podle této učebnice s žáky nesdílíte a proč?

➤ Nová škola – Duha – 6. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno devět kategorií nejméně využívaných témat z učebnice:

1. Ostnokožci

- *Ostnokožci – nemáme je v plánu. (žena č. 21)*

2. Potravní vztahy mezi organismy

- *Potravní vztahy – protože je tam velmi mnoho textu. Ale obrázky využíváme. (žena č. 12)*
- *Potravní vztahy mezi organismy. Na toto téma využívám ukázky nebo prezentace. (žena č. 10)*

3. Pozorování přírody

- *Pozorování přírody. Na toto téma využívám ukázky nebo prezentace. (žena č. 10)*

4. Houby

- *Houby – protože je tam velmi mnoho textu. Ale obrázky využíváme. (žena č. 12)*

5. Ploštěnci

- *Ploštěnci – protože je tam velmi mnoho textu. Ale obrázky využíváme. (žena č. 12)*

6. Mnohonožky, stonožky a chvostoskoci

- *To se moc neučíme, jen prohlédneme obrázky. (žena č. 12)*

7. Řasy

- *Je to moc obsáhlé, takže mám zkušenost, že se v tom děti zamotají. (žena č. 11)*

8. Hmyz

- *Také poměrně obsáhlý a hodně textu. Na toto téma mám své materiály. (žena č. 11)*

9. Savci

- *Příliš nesdílíme savce, protože je zde hodně informací; protože savce žáci dobře znají, tak spíše pracujeme ve skupinách. (žena č. 16)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 6. ročník Nová škola – Duha: V 6. ročníku je nejméně využívané téma potravní vztahy mezi organismy, protože je tam mnoho textu, nebo mají učitelé své materiály. Houby, ploštěnci, mnohonožky, stonožky, chvostoskoci, řasy, hmyz a savci – to jsou témata, která se využívají též málo, opět pro svou obsáhlost. Téma ostnokožci

jako méně využívané v učebnici, je uváděno proto, že se nevyučuje. Nakonec téma pozorování přírody, protože vyučující má své materiály.

➤ Nová škola – Duha – 7. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejméně využívaných témat z učebnice:

1. Zoologická témata

- *Pláštenci, bezlebeční, mihule – tato témata neučíme.* (žena č. 14)
- *Nesdílíme příliš zoologické kapitoly. Je tam mnoho textu a je to nepřehledné.* (žena č. 34)
- *Nesdílíme kapitolu savců – rozšiřující učivo (protože ho probíráme až v 8. ročníku)* (žena č. 34)
- *Savce. Toto téma máme až v 8. ročníku.* (žena č. 13)

2. Játrovky, hlevíky

- *Tato témata neučíme.* (žena č. 14)

3. Ekosystémy

- *Ekosystémy, protože na to mám vlastní materiály a žáci si sami vyrábí výukové materiály k tomuto tématu.* (žena č. 34)

4. Sdílím všechna, ale vybírám si

- *Sdílím všechna, ale u některých musím vybírat, o čem se budeme učit. Například u kapitoly ptáci je velmi mnoho zástupců, takže musím vybírat pouze některé.* (žena č. 15)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 7. ročník Nová škola – Duha: V této učebnici jsou nejméně využívána zoologická témata, z důvodu obsáhlosti jednotlivých kapitol. Pláštenci, bezlebeční a mihule jsou uváděny jako nevyužívané, protože je nevyučují. A také kapitolu savci, jako rozšiřující učivo dotazovaní nevyužívají, protože jej učí až v osmém ročníku. Další témata, která se nevyučují z botaniky, jsou játrovky a hlevíky, a tudíž se ani nevyužívají v učebnici. Méně využívaným tématem jsou také ekosystémy. Respondent uvádí, že má vlastní materiály a žáci raději pracují skupinově při výrobě svých materiálů. Téma ptáci je sice využívané, ale dotazovaný míní, že je zbytečně obsáhlé, a proto si musí vybírat, co bude učit.

➤ Nová škola – Duha – 8. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie nejméně využívaných témat z učebnice:

1. Vývoj člověka

- *Je to opakování z dějepisu, tak se u toho moc nezdržujeme.* (žena č. 19)

2. Savci

- *Míváme savce formou dlouhodobějšího projektu, kde učebnici nepotřebujeme.* (žena č. 20)
- *Málo s učebnicí pracujeme, když probíráme savce, protože nechám žáky, ať si vybírají zástupce sami. Často jsou to i jiní, než jsou v učebnici.* (muž č. 7)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 8. ročník Nová škola – Duha: Nejčastěji respondenti uvádějí, že nevyužívají učebnici při výuce savců. Toto téma zpracovávají formou projektu, nebo si žáci sami vybírají, s kterými zástupci chtějí pracovat. Dalším uvedeným tématem je vývoj člověka a to z toho důvodu, že je to opakování z dějepisu.

➤ Nová škola – Duha – 9. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie nejméně využívaných témat z učebnice:

1. Ekologie

- *Na toto téma využíváme jiných materiálů, nebo přednášky.* (žena č. 17, obdobně muž č. 8)

2. Stavba Země

- *Úvod do geologie, kde je stavba Země a zemské obaly. Toto už je pro žáky opakování a já mám vytvořenou stručnou prezentaci, která je přehlednější.* (žena č. 18)

3. Mineralogický systém

- *Je tam sice hezká tabulka, ve které jsou nerosty přehledně srovnané, ale informací k jednotlivým nerostům je tam mnoho (obsáhlé).* (muž č. 8)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 7. ročník Nová škola – Duha: Zde dotazovaní uvádějí, že nejméně využívají téma ekologie, protože na to mají své materiály, nebo využívají přednášek. Stavba Země a zemské obaly je další zmíněné téma jako méně užívané. Respondent výuku řeší stručnou prezentací z jiného zdroje. Další dotazovaný uvádí, že v tématu mineralogie, konkrétně v mineralogickém systému je sice přehledná tabulka, ale informace k jednotlivým zástupcům nerostů jsou obsáhlé.

Otázka dotazníku č. 7:

Jak často používáte učebnici jako podklad informací pro výuku?

1. na každou hodinu 2. téměř na každou hodinu 3. občas 4. zřídka

Vzhledem k tomu, že tato otázka byla uzavřená, vyhodnocuji ji kvantitativně a pro všechny ročníky dohromady:

Tabulka 7 - Využití učebnice Nová škola - Duha. Zdroj: autorka, 2022

Využití učebnice NŠ - Duha				
	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
na každou hodinu	1	0	0	0
téměř na každou hodinu	4	3	0	3
občas	0	1	4	1
zřídka	0	0	0	0

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 7 – Nová škola - Duha: V tabulce (viz tab. 7) vidíme, že ve skupině respondentů, kteří pracují s učebnicemi od Nové školy – Duhy pro šestý ročník většina učebnici využívá téměř na každou hodinu a jeden každou hodinu. V sedmém ročníku využívají tři učitelé téměř na každou hodinu a jeden občas. V osmém ročníku všichni, tedy čtyři respondenti pracují s učebnicí občas a v devátém ročníku tři učitelé téměř každou hodinu a jeden občas.

Otázka dotazníku č. 8 (Nová škola – Duha):

Je nějaké téma, které vám v této učebnici úplně chybí?

➤ Nová škola – Duha – 6. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie témat, která v učebnici chybí:

1. Nechybí

- *Není.* (žena č. 11, obdobně muž č. 6, žena č. 12, žena č. 10, žena č. 21)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 6. ročník – Nová škola - Duha: Zde se respondenti jednohlasně shodli, že jim žádné téma v učebnici nechybí.

➤ Nová škola – Duha – 7. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie témat, která v učebnici chybí:

1. Nechybí

- *Není.* (žena č. 14, obdobně žena č. 34, žena č. 13, žena č. 15)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 7. ročník – Nová škola - Duha: I zde se dotazovaní jednohlasně shodli na tom, že jim žádné téma v učebnici nechybí.

➤ Nová škola – Duha – 8. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie témat, která v učebnici chybí:

1. Nechybí

- *Není.* (muž č. 7, obdobně žena 16, žena 19, žena 20)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 8. ročník – Nová škola - Duha: Zde se též učitelé jednohlasně shodli na tom, že žádné téma v učebnici nechybí.

➤ Nová škola – Duha – 9. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie témat, která v učebnici chybí:

1. Nechybí

- *Není.* (muž č. 8, obdobně žena č. 18, žena č. 17, muž č. 9)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 9. ročník – Nová škola - Duha: A nakonec i v 9. ročníku se respondenti jednohlasně shodli, že jim žádné téma v učebnici nechybí.

Otázka dotazníku č. 9 (Nová škola – Duha):

Je nějaké téma, které vám v této učebnici naopak přebývá a přijde vám do učebnice zbytečně zařazené?

➤ Nová škola – Duha – 6. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie témat, která jsou v učebnici nadbytečná:

1. Země ve vesmíru; stavba Země

- *Vesmír, stavba Země – to se v tu samou dobu učí v zeměpise.* (žena č. 11, obdobně žena č. 21, žena č. 10)

2. Stonožky, mnohonožky, chvostoskoci

- *Vzdušnicovci (kromě hmyzu), to se neučí.* (žena č. 11, obdobně muž č. 6)
- *Stonožky, mnohonožky, chvostoskoci.* (muž č. 6, obdobně žena č. 12)

3. Ostnokožci

- *Ano, ostnokožci (nemáme v plánu).* (žena č. 21)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 6. ročník – Nová škola - Duha: Mezi témata, která učitelům přijdou zbytečně zařazena do učebnice, jsou Země ve vesmíru, vzdušnicovci (kromě hmyzu) a ostnokožci. Země ve vesmíru se dubluje se zeměpisem, a tudíž se učitelé domnívají, že je to téma nadbytečné. Stonožky, mnohonožky, chvostoskoky a ostnokožce dotazovaní učitelé nevyučují.

➤ Nová škola – Duha – 7. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie témat, která jsou v učebnici nadbytečná:

1. Není

- *Ne.* (žena č. 15)

2. Pláštěnci a bezlebeční

- *Pláštěnci, bezlebeční, mihule. (žena č. 14)*
- *Snad jen pláštěnci a bezlebeční, ale je to tam velmi okrajově, takže mi to nevadí. (žena č. 13)*

3. Játrovky, hlevíky

- *Játrovky, hlevíky. (žena č. 14)*

4. Savci (rozšiřující učivo)

- *Kapitola savci je zde jako rozšiřující učivo, což tolik nevadí, ale přijde mi to zbytečné. (žena č. 34)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 7. ročník – Nová škola - Duha: V této učebnici jsou, dle učitelů, nadbytečná témata pláštěnci, bezlebeční a mihule, dále játrovky a hlevíky. Jeden dotazovaný uvádí, že mu přijde zbytečné zařazení tématu savci, protože je to rozšiřující učivo.

➤ Nová škola – Duha – 8. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie témat, která jsou v učebnici nadbytečná:

1. Není

- *Není. (muž č. 7, obdobně žena č. 16)*
- *To asi ne. Jen bych nějaká témata trochu upravila (např. první pomoc, nebo savce)*

2. Vývoj člověka

- *Vývoj člověka, je to opakování z dějepisu, takže zbytečné. (žena č. 19)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 8. ročník – Nová škola - Duha: Respondenti se většinou shodli, že jim v učebnici žádné téma nepřebývá. Jeden dotazovaný by pouze některá témata upravil. Dalšímu respondentu přijde nadbytečné téma Vývoj člověka, protože je to opakování z dějepisu.

➤ Nová škola – Duha – 9. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie témat, která jsou v učebnici nadbytečná:

1. **Není**

- *Není. Učebnice je to moderní a má vše, co má učebnice mít. (muž č. 9)*

2. **Ekologie**

- *Myslím, že ekologie by mohla být jen velmi okrajově. Nevím, zda to téma někdo jede podle učebnice. (muž č. 8, obdobně žena č. 17))*
- *Ekologie, je to opakování. (žena č. 18)*

3. **Stavba Země**

- *Stavba Země a zemské obaly – je to téma opakovací (žáci znají již ze zeměpisu). (žena č. 18)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 9. ročník – Nová škola - Duha: Ekologie je nejčastěji uváděné téma, které se zdá být nadbytečné pro respondenty. Je to z důvodu, že je to opakování, nebo že dotazovaný neví, zda někdo ekologii vyučuje podle učebnice. Dalším, dle učitelů, nadbytečným tématem je stavba Země a zemské obaly. Je to také téma opakovací, které již znají ze zeměpisu.

Otázka dotazníku č. 10 (Nová škola – Duha):

Přijde vám některé téma v této učebnici nevhodně zpracované a proč?

➤ Nová škola – Duha – 6. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno sedm kategorií nevhodně zpracovaných témat:

1. **Ne**

- *Ne. (žena č. 21)*

2. **Houby**

- *Houby – zbytečně rozsáhlé. (muž č. 6)*

3. **Ploštěnci**

- *Ploštěnci – zbytečně rozsáhlé. (muž č. 6)*

4. Hlístice

- *Hlístice – zbytečně rozsáhlé. (muž č. 6)*

5. Řasy

- *Řasy. Zbytečně hodně obsáhlé a nepřehledné. (žena č. 11)*

6. Hmyz

- *Hmyz. Zbytečně hodně obsáhlé a nepřehledné. (žena č. 11, obdobně žena č. 10)*

7. Jiná odpověď

- *Myslím, že téměř všechna témata jsou zpracována hezky. Jen, jak říkám, u některých témat (např. potravní vztahy, houby, ploštěnci) mi přejde zbytečně hodně textu). (Žena č. 12)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 6. ročník – Nová škola - Duha : Zde respondenti nejčastější důvod nevhodného zpracování témat uvádějí jejich rozsáhlost a hodně textu. Jedná se o témata houby, řasy a ze zoologických kapitol jsou to ploštěnci, hlístice a hmyz.

➤ Nová škola – Duha – 7. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie nevhodně zpracovaných témat:

1. Ptáci

- *Ptáci – je zde zvláštní dělení do skupin. Je to dost nepřehledné. (Žena č. 13)*
- *Ptáci, je uváděno mnoho druhů, podle mého názoru zbytečně. (žena č. 14, obdobně žena č. 15)*
- *Ptáci – je zde hodně tetu, ve kterém je hodně silně vytištěného, takže žáci těžko poznají, co je důležité a je zde i hodně obrázků. (žena č. 34)*

2. Plazi

- *Zoologické kapitoly jsou přehlcené a trochu nepřehledné. Hlavně plazi – je zde hodně textu. (žena č. 50)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 7. ročník – Nová škola - Duha: V učebnici pro sedmý ročník jsou nejméně vhodně zpracovaná témata hlavně v zoologické části a to zejména ptáci a plazi. Respondenti uvedli, že ve zmiňovaných tématech je mnoho zástupců a hodně

textu, který je nepřehledný.

➤ Nová škola – Duha – 8. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie nevhodně zpracovaných témat:

1. Savci

- *Kapitola savci – přijde mi předimenzovaná. Je v ní hodně zástupců a hodně informačního textu. (žena č. 20, obdobně muž č. 7, žena č. 19, žena č. 16)*

2. Vývin člověka

- *Vývin člověka – ve srovnání s jinými řadami učebnic (např. Fraus) by bylo přehlednější dát jednotlivé etapy lidského života do tabulky, nežli do souvislého textu. Je to hodně nepřehledné. (muž č. 7)*

3. První pomoc

- *Ano, kapitola první pomoci by mi vyhovovala spíše jako dílčí podkapitoly ke každé orgánové soustavě a ne jako celek na konci učebnice. (žena č. 20)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 8. ročník – Nová škola - Duha : Všichni respondenti se shodli na tématu savci jako neméně vhodně zpracované téma. Podle nich je předimenzované, je tam hodně zástupců a informačního textu. Dále téma vývin člověka, by podle respondenta mohlo být více přehledné, například zpracované do tabulky.

➤ Nová škola – Duha – 9. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nevhodně zpracovaných témat:

1. Nepřijde

- *Nepřijde. (muž č. 9)*

2. Vnější geologické děje

- *Kapitola vnějších geologických dějů by klidně mohla být stručnější. Je tam zbytečně moc informací. (žena č. 18, obdobně muž č. 8)*

3. Mineralogický systém

- *Mineralogický systém – strukturně je to dobré, ale je tam moc textu namačkaného. (muž č. 8)*

4. Ekologie

- *Téma ekologie se probírá již v sedmém ročníku poměrně do hloubky. V 9. ročníku by stačila už jen zmínka. (žena č. 17)*
- *Možná ekologie – je velmi obsáhlá. (žena č. 18)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 9. ročník – Nová škola - Duha: Jako méně vhodně zpracovaná téma uvádějí respondenti vnější geologické děje pro jeho obsáhlost. Dále mineralogický systém se zdá být strukturně v pořádku, ale text je příliš namačkaný. Dalším tématem, které dotazovaní uvedli, je téma ekologie. Podle nich, je téma zbytečně obsáhlé, a protože se podrobně vyučuje již v sedmém ročníku, zde by stačilo stručněji.

Otázka dotazníku č. 11 (Nová škola – Duha):

Naopak, které téma je podle vás zpracované v učebnici nejlépe a proč?

➤ Nová škola – Duha – 6. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno šest kategorií nejlépe zpracovaných témat:

1. Měkkýši

- *Měkkýši – každá třída na jednu dvoustranu; hlavní zástupce včetně vnitřní stavby těla a fotografie jiných zástupců. Je to přehledné a jasné. (žena č. 11, obdobně žena 21, muž č. 6)*

2. Hmyz

- *Nejlépe je zpracováno asi téma hmyz – je to zatím jediná učebnice, kde není toto téma předimenzované. Jsou zde jen základní zástupci, pár informací k nim a je to relativně přehledné. (žena č. 12, obdobně muž č. 6)*

3. Kroužkovci

- *Kroužkovci. Hezky zpracované, přehledné, důležitost textu, zajímavosti a obrázky. (žena č. 21)*

4. Pavoukovci

- *Pavoukovci. Hezky zpracované, přehledné, důležitost textu, zajímavosti a obrázky. (žena č. 21)*

5. Korýši

- *Korýši. Hezky zpracované, přehledné, důležitost textu, zajímavosti a obrázky. (žena č. 21)*

6. Struktura organismů

- *Stručné, jasné a přehledné. (žena č. 10)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 6. ročník – Nová škola - Duha: V šestém ročníku vybrali respondenti více témat jako nejlépe zpracovaných. Líbí se jim téma měkkýši. Zde vítají každou třídu měkkýšů na jedné dvoustraně, včetně vnitřní stavby těla a hezkých fotografií jiných zástupců. Dalším tématem, které učitelům vyhovuje, je téma hmyz. Téma není předimenzované a je přehledné. Další skupiny živočichů, které jsou dle dotazovaných, nejlépe zpracované jsou kroužkovci, pavoukovci a korýši a to pro jejich přehlednost, zajímavosti a obrázky. Posledním tématem, které vybrali, je téma struktura organismů a to také pro jasnost, přehlednost a stručnost.

➤ Nová škola – Duha – 7. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejlépe zpracovaných témat:

1. Savci

- *Bezvadně jsou zpracování savci. Jednotlivé řády jsou uskupené do takových ohraničených tabulek a jsou zde opravdu pouze základní informace. (žena č. 13, obdobně žena č. 15)*
- *Dále jsou přehledně zpracováni savci, byť je to jen jako rozšiřující učivo. (žena č. 34)*

2. Ryby, obojživelníci

- *Ryby a obojživelníci – je to přehledné, informací je tak akorát a jsou hezké obrázky. (žena č. 13)*

3. Nahosemenné a krytosemenné rostliny

- *Vyhovuje mi téma nahosemenné a krytosemenné rostliny. Je to zpracované hezky jednoduše a přehledně. (žena č. 14)*
- *Jehličnany a pak všechny krytosemenné rostliny. Líbí se mi přehlednost textu, který je v rámečcích a není ho tam mnoho. (žena č. 34)*

4. Srovnání jednoděložných a dvouděložných rostlin

- *Líbí se mi zpracování srovnání jednoděložných a dvouděložných rostlin. (žena č. 15)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 7. ročník – Nová škola - Duha: Jako nejlépe zpracovaná témata v učebnici pro 7. ročník učitelé uvádějí ze zoologické části savce (byť je to rozšiřující učivo) a ryby a obojživelníky. U savců jsou spokojeni s uskupením textu do tabulek, což činí text přehlednější. Téma ryby a obojživelníci je přehledné, informací je přiměřeně a hezké obrázky. Z botanické části vyzdvihují v podstatě celé semenné rostliny. Líbí se jim přehlednost textu, který je zobrazen v rámečcích. Poslední téma, které zmiňují je srovnání jednoděložných a dvouděložných rostlin.

➤ Nová škola – Duha – 8. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie nejlépe zpracovaných témat:

1. Genetika

- *Opět ve srovnání s učebnicemi od Frause je to zde napsané velmi jednoduše a dobře, pochopitelně pro žáky. Jsou zde i pěkné příklady. (Muž č. 7, obdobně žena č. 19))*

2. Orgánové soustavy

- *Líbí se mi všechny orgánové soustavy – hezké obrázky pro představivost, test srozumitelný. (muž č. 7, obdobně žena č. 20)*

3. Všechna témata

- *Líbí se zpracování všech témat o lidském těle – je to zatím nejpřehlednější ze všech učebnic, které jsem měla k dispozici. (žena č. 16)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 8. ročník – Nová škola - Duha: V této učebnici respondenti zmiňují jako nejlépe zpracovaná témata genetiku, a v podstatě všechny orgánové soustavy. U genetiky vítají přehledné a srozumitelné zpracování (porovnávají s jinými učebnicemi). Celou anatomickou část hodnotí jako zatím nepřehlednější v porovnání s ostatními učebnicemi.

➤ Nová škola – Duha – 9. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno šest kategorií nejlépe zpracovaných témat:

1. Planeta Země

- *Stručné a jasné s hezkými obrázky.* (Muž č. 8)

2. Mineralogie

- *Co se mi líbí, je mineralogie.* (muž č. 9)

3. Petrologie

- *Petrologie, ve srovnání s jinými učebnicemi, které jsem měla, je zde téma přehledné a snadněji pochopitelné.* (žena č. 18)

4. Geologické děje

- *Co se mi líbí, jsou geologické děje.* (muž č. 9)
- *Dále vnitřní geologické děje – také stručné a přehledné s hezkými fotografiemi.* (muž č. 8)

5. Geologická období

- *Téma vývoj planety Země (což je podle mě ne úplně vhodný název – spíše by se nabízel klasický název – geologická období) – je to zpracované stručně a celkem přehledně.* (žena č. 18)
- *Geologická období. V této učebnici je to konečně stručné a přehledně zpracované. V jiných učebnicích, které jsme měli, to většinou bylo nepřehledné a obsáhlé.* (žena č. 17)

6. Geologická stavba ČR

- *Líbí se mi geologická stavba ČR.* (muž č. 8)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 9. ročník – Nová škola - Duha: Zde respondenti uvádějí jako nejlépe zpracovaná témata mnoho možností. Je to například téma planeta Země, geologické děje a geologická stavba ČR. Nejvíce respondentů uvedlo, že se jim líbí téma geologická období. Opět někteří srovnávají s jinými učebnicemi. Téma se jim jeví jako přehledné a stručné. Dalšími tématy, která dotazovaní uvádějí, jsou geologické děje a petrologie. U petrologie je opět porovnání s jinými knihami. Téma je přehledné a snadněji pochopitelné.

Otázka dotazníku č. 12:

Myslíte si, že pro vaši práci a práci vašich žáků je v dnešní době učebnice nutná a proč?

Tato otázka je vyhodnocována pro všechny ročníky dohromady, protože se domnívám, že to nebude mít vliv na zkoumané jevy v konkrétních učebnicích.

(Kategorie otázka dotazníku č. 12)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie toho, zda je nutná učebnice pro výuku:

1. Ano, je

- *Ano, hledání informací v textu, důležitost textu, zápis.* (žena č. 21, obdobně žena č. 10)
- *Ano. Já ji používám i jako podporu při přípravách na hodiny.* (žena č. 14, obdobně žena č. 12)
- *Ano. Kromě jiných materiálů je to výborný doplněk do výuky.* (žena č. 13, obdobně žena č. 16)
- *Myslím, že ano. Všichni mají v ruce studijní materiál.* (muž č. 6, obdobně žena č. 11)
- *Ano. Myslím, že je to dobrý pomocník na samostatnou práci.* (žena č. 15, obdobně žena č. 17)
- *Myslím, že ano. Je dobré, když mají i papírový zdroj informací a ne jen digitální podobu výukových textů.* (žena č. 18)
- *Spíše ano. Je to základní průvodce danou problematikou.* (žena č. 19)

2. Ne, není

- *Není, asi bychom se bez ní obešli, ale my ji používáme.* (muž č. 9)
- *Asi ne. Myslím, že šikovný učitel se bez ní obejde.* (žena č. 34)

3. Asi ne, ale....

- *Asi bychom to zvládli i bez ní, ale je to podpora pro výuku určitě velmi výhodná. Žáci ji mohou mít doma, mohou se vždy podívat, pokud něco nevědí; mohou z ní opakovat. (muž č. 7)*
- *Asi bychom to zvládli i bez učebnice, ale je to dobrý podpůrný materiál. Když pak třeba nejsem ve škole, tak mi to hodně pomůže. (muž č. 8, obdobně žena č. 20)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 12 pro všechny ročníky – Nová škola - Duha: Většina dotázaných se shodla, že učebnice do vyučování patří, a že je důležitá. Jako důvody uvádějí práci s textem, jako podklad pro přípravy na hodiny pro samotného učitele, jako dobrý pomocník na samostatnou práci, zdroj informací dané problematiky a také to, že je dobře, že žáci mají i tištěný materiál, ne jen digitální. Dva respondenti uvedli, že pro výuku učebnice nutná není. Někteří uvádějí, že by se bez učebnice asi obešli, ale že je to velmi dobrý pomocník.

Otázka dotazníku č. 13:

Jaké jsou podle vás klady a zápory práce s učebnicí?

Také tato otázka je vyhodnocována pro všechny ročníky dohromady, protože respondenti ve svých odpovědích zmiňují klady a zápory práce s knihou obecně, tudíž to nebude mít vliv na zkoumané jevy v konkrétních učebnicích.

(Kategorie otázka dotazníku č. 13)

Klady:

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno sedm kategorií kladů práce s učebnicí:

1. Práce s textem

- *Žáci se učí orientovat v textu. (muž č. 6, obdobně žena č. 19, muž č. 9, žena č. 21)*
- *Práce s textem. (žena č. 11)*
- *Žáci se při použití učebnice učí orientovat se v textu, tabulkách, grafech. (žena č. 15)*
- *Žáky práce s učebnicí nutí být ve střehu a já mám kontrolu, zda opravdu pracují a vnímají informace. (žena č. 13)*
- *Čtení, ukázky. (žena č. 10)*

- *Tvorba zápisu.* (žena č. 21)

2. Obrázková příloha

- *Žáci se mohou opírat o obrázkovou přílohu.* (muž č. 6, obdobně žena č. 50, muž č. 8, žena č. 20)
- *Jasně vidí na fotografiích, o čem se zrovna mluví.* (žena č. 11)
- *Foto a obrázky.* (žena č. 19)
- *Kladem je to, že k informacím vidí žáci rovnou i fotografie, takže mají jasnou představu, o čem se píše.* Žena č. 12, taktéž žena č. 14)

3. Odpovědi na otázky

- *Odpovědi na otázky.* (žena č. 11, obdobně muž č. 8)
- *Další výhodou jsou již zpracované otázky, popř. cvičení v pracovních sešitech.* (žena č. 15, obdobně žena č. 13))

4. Samostatná práce

- *Jako klady hodnotím to, že ji má každý student a může s ní individuálně pracovat.* (žena č. 17, obdobně žena č. 16)
- *Kladem používání učebnice je, že každý žák může pracovat samostatně se stejnými materiály.* (žena č. 15)
- *Učitel může z učebnice cokoliv zadat.* (žena č. 34)
- *Pokud je žák nemocný, může si doma dodělávat zameškanou látku.* (muž č. 7)

5. Zdroj informací

- *Je dobré, když mají žáci i papírový zdroj informací – mohou se z ní učit, mají tam obrázky.* (žena č. 18)
- *Výhody užívání jsou, že se do ní mohou vždy podívat, pokud nevědí.* (muž č. 7)
- *Je to lehce dostupný materiál.* (žena č. 20)
- *Žáci vidí vše stejně.* (muž č. 6)

6. Příprava pro učitele

- *Že pro učitele je to přípravný materiál.* (muž č. 9, obdobně muž č. 8)
- *Učitel si tímto může nastavit limity, co po žácích vyžaduje za znalosti a žáci se mají čeho držet.* (muž č. 7)
- *Dalším kladem je, pokud někdy je výjimečná situace a vy „nevíte co“, tak*

můžete s ní pracovat. (žena č. 20)

- *Pro učitele je to skvělý pomocník i při přípravách na hodiny; jsou tam skvělé obrázky, které si učitel může např. ofotit do testu a nemusí hledat jinde. (žena č. 16)*

7. Opakování

- *Procvičování. (žena č. 10)*

Zápory:

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno šest kategorií záporů práce s učebnicí:

1. Rozsáhlost textu

- *Někdy je text hodně rozsáhlý a těžko určí, co je důležité. (muž č. 6, obdobně muž č. 8, žena č. 50, muž č. 9, žena č. 11)*
- *Záporem je podle mě, že někde je velmi mnoho textu a to žáky odrazuje. Žena č. 14, obdobně žena č. 12)*

2. Nesrozumitelnost textu

- *- nesrozumitelnost v textu. (žena č. 21)*

3. Struktura textu

- *Špatně strukturovaný text. Horší orientace, nepřehlednost (žáci nerozliší, co je důležité). (žena č. 10)*

4. Samostatná práce

- *Jako nevýhody vidím v tom, že na rozdíl třeba od pracovních listů při samostatné práci žáci leckdy opisují celé statě a nedokážou vybrat, co je důležité. (žena č. 17)*

5. Žádné

- *Nevýhody žádné nevidím. (žena č. 20, obdobně žena č. 16, žena č. 13, muž č. 7, žena č. 18, žena č. 15)*

6. Hmotnost

- *Je těžká. (žena č. 19)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 13 pro všechny ročníky – Nová škola - Duha: Jako klady práce s učebnicí respondenti uvádějí nejčastěji práci s textem. Žáci se učí orientovat v textu, v tabulkách a grafech. Dělají si z textu výpisky. Jeden respondent uvádí, že je dobré, že má kontrolu nad žáky, zda opravdu pracují. Dalšími klady jsou práce s obrázky a s hotovými otázkami. Jiní považují za klad učebnice, že jim slouží pro jejich přípravy, nebo na samostatnou práci dětí. Dotazovaní také udávají, že je to zdroj informací, a že je dobré mít nejen elektronické zdroje, ale i zdroj v papírové podobě. Někteří hodnotí kladně práci s učebnicí pro možnost opakování.

Zápory práce s učebnicí jsou uvedeny rozsáhlost, nesrozumitelnost, nebo špatná struktura textu. Pro žáky je to často matoucí a mnohdy se v textu neorientují. Jako další zápor dotazovaní uvádějí, že při samostatné práci žáků se může stát, že opisují zbytečně moc textu. Jedna respondentka uvádí jako zápor učebnice její hmotnost.

Otázka dotazníku č. 14:

Proč jste si pro výuku vybral/a právě tuto učebnici?

➤ Nová škola - Duha 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie výběru této učebnice:

1. Líbila se mi

- *Na první dojem se mi líbila, obrázky, text, přehlednost.* (žena č. 10, obdobně žena č. 21)
- *Měla jsem učebnici pro 7. ročník a líbila se mi, tak jsme pořídili i pro ostatní ročníky.* (žena č. 11)
- *Kupovali jsme nové učebnice a tyto se nám s kolegyní líbily pro jejich přehlednost.* (muž č. 6)

2. Byla mi doporučena

- *Doporučila mi ji kolegyně, která byla moc spokojená a mně se také líbila.* (žena č. 12)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 6. ročník – Nová škola - Duha: Učitelé si nejčastěji učebnice pro šestý ročník vybrali sami na základě toho, že se jim líbila. V jednom

případě byla kniha doporučena kolegyní.

➤ Nová škola - Duha 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie výběru této učebnice:

1. Byla mi doporučena

- *Doporučila mi ji kolegyně, která byla moc spokojená a mně se také líbila. (žena č. 14)*

2. Přišla nabídka

- *Přišla nám nabídka do školy. Máme učebnice od Frause, ale postupně přecházíme na tyto. Jsou si docela podobné, ale zde v Nové škole je to celé takové přehlednější. (žena č. 13)*

3. Vybrala jsem si ji

- *Máme tutéž učebnici pro šestáky a ta se mi líbí. Z této jsem bohužel trochu zklamaná, protože je tam hodně informací a je méně přehledná. (žena č. 34)*
- *Jsou to relativně nové učebnice na trhu. Když jsem opouštěla učebnice od SPN, které jsme měli dlouho, tak jsem vybírala nové hlavně podle designu, podle obrázků, barevnosti a přehlednosti textu. (žena č. 15)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 7. ročník – Nová škola - Duha: Zde respondenti uvádějí, že si knihu vybrali sami z důvodu znalosti učebnice pro šestý ročník jako předlohy pro ročník sedmý, nebo pro hezký design, obrázky a přehlednost textu. Jinému respondentu přišla nabídka přímo do školy a jednomu dotazovanému byla doporučena.

➤ Nová škola - Duha 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie výběru této učebnice:

1. Líbila se mi

- *Jsou nové, moderní. Mají přitažlivou grafickou složku, názvy kapitol jsou (na rozdíl od učebnic Fraus) jasné a návodné. Jen titulní strana mi přijde trochu*

ponurá. (žena č. 16)

- *Měli jsme učebnice od Frause a sháněli jsme se po nových. Tuto jsem viděl na školení a zaujala mě svou barevností a přehledností. (muž č. 7)*
- *Máme pro všechny ročníky, tak i pro osmý. Je taková moderní, má hezké obrázky, je barevná a atraktivní. (žena č. 19)*

2. Byla mi doporučena

- *Byla mi doporučena. Líbí se mi uspořádání a forma učiva. (žena č. 20)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 8. ročník – Nová škola - Duha: Důvod výběru učebnic pro osmý ročník je doporučení, ale zejména, že se učebnice líbila pro přitažlivou grafickou složku, názvy kapitol, přehlednost a atraktivitu.

➤ Nová škola - Duha 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie výběru této učebnice:

1. Líbila se mi

- *Je to nová moderní učebnice, která má všechno, co má mít. (muž č. 9)*
- *Viděla jsem ji u kolegyně z jiné školy a líbila se mi. Nelituji, je to dobrá učebnice. (žena č. 17)*

2. Doplnění řady učebnic

- *Na základě zkušeností se stejnými učebnicemi pro nižší ročníky. (muž č. 8)*
- *Hledala jsem nové učebnice. Po SPN a Frausovi jsme nakoupili NŠ nejprve pro šestý a sedmý ročník a byli jsme spokojeni. Tak jsme přikoupily i pro devátáky. (žena č. 18)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 9. ročník – Nová škola - Duha: V devátém ročníku uvádějí učitelé, že se jim kniha buď líbila, nebo doplňují řady učebnic pro všechny ročníky. Zde udávají znalost těchto učebnic jiných ročníků a spokojenost s nimi.

Otázka dotazníku č. 15:

Pokud vám ji vybral někdo jiný, volil/a byste stejnou, či jinou? Pokud jinou, tak kterou a proč?

➤ Nová škola - Duha 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 15)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie volby stejné či jiné učebnice:

1. Stejnou

- *Jsem spokojená, takže stejnou.* (žena č. 12, obdobně žena č. 10, žena č. 21)
- *Tuto. Máme učebnice od Frause, které jsou dosti podobné, ale tyto jsou přehlednější a jasnější.* (žena č. 11)
- *Vybrali jsme ji sami, takže jinou bychom zatím nechtěli.* (muž č. 6)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 6. ročník – Nová škola - Duha: Učebnice pro šestý ročník se všem respondentům líbí, jsou spokojeni a nezvolili by jinou.

➤ Nová škola - Duha 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 15)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie volby stejné či jiné učebnice:

1. Stejnou

- *Jsem s touto spokojená, takže tuto.* (žena č. 14, obdobně žena č. 15)
- *Jednoznačně tuto, protože je tam méně informací, graficky je zpracována přehledněji. Jen bych možná volila jinou grafiku titulní strany.* (žena č. 13)

2. Jinou

- *Možná jinou a to od Taktiku (ale nemám ji vyzkoušenou).* (žena č. 34)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 7. ročník – Nová škola - Duha: Zde by většina respondentů volila stejnou učebnici. Jsou s ní spokojeni. Dotazovaná uvádí, že by jen volila jinou grafiku titulní strany.

➤ Nová škola - Duha 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 15)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie volby stejné či jiné učebnice:

2. Stejnou

- *Stejnou.* (žena č. 19)
- *Jinou ne, je dobrá.* (žena č. 20, obdobně muž č. 7)
- *Vybrala jsem si ji sama a moc se mi líbí. Jinou bych v současné době nechtěla. Možná ještě učebnice Taktik, ale s těmi jsem zatím nepracovala.* (žena č. 16)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 8. ročník – Nová škola - Duha: V osmém ročníku se všichni vyučující shodli, že učebnice je dobrá, a že by opět volili tuto. Jeden respondent uvedl, že by možná ještě volil učebnici od nakladatelství Taktik.

➤ Nová škola - Duha 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 15)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie volby stejné či jiné učebnice:

3. Stejnou

- *Volil bych stejnou (líbí se mi obsahově i graficky – kromě množství textu), nebo učebnici od Taktiku, protože jsou dost podobné, ale u Taktiku je přehlednější ten text.* (muž č. 9)
- *Vybrala jsem si ji sama a jsem s ní spokojená.* (žena č. 17)
- *Volila bych opět tuto. Již bych nevybrala SPN ani Fraus, ale možná bych ještě rozmýšlela nad učebnicemi Taktiku.* (žena č. 18)

4. Jinou

- *Vybrali jsme ji s kolegyní, ale s touto jsem asi nejméně spokojen (ve srovnání s 6., 7, a 8. ročníkem). Pro tu devítku bych vybral asi Taktik.* (muž č. 8)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 9. ročník – Nová škola - Duha: Většina respondentů by si pro 9. ročník vybrala opět učebnici od Nové školy – Duhy. Jen jeden by volil jinou učebnici a to od nakladatelství Taktik.

6.4 Vyhodnocení dotazníků nakladatelství SPN

Nyní budou zpracovány všechny otázky, které vyplňovali respondenti pro nakladatelství SPN. Otázky číslo tři, čtyři, dvanáct a třináct budou vyhodnoceny pro všechny ročníky dohromady. Jsou to obecné otázky, které souvisí s využitím učebnice, formou zadávání domácích úkolů, nutnost učebnice a klady a zápory práce s učebnicí. Ostatní otázky budou již vyhodnocovány postupně dle jednotlivých ročníků.

Otázka dotazníku č. 3:

Popište, jakými všemi způsoby s učebnicí při výuce pracujete, respektive žáci pracují.

(U této otázky jsou vyhodnocovány všechny ročníky dohromady).

Kategorie (otázka dotazníku č. 3)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno 12 kategorií způsobů využití učebnice:

1. Práce s textem

- *Pracujeme s textem, který čteme a pak ho rozebíráme.* (muž č. 13, obdobně žena č. 27, žena č. 29)
- *Čtení textu, rozbor textu, výpisky z textu.* (muž č. 16)
- *Pracujeme hodně s textem – čteme, hledáme informace, vyhledáváme důležitosti, kriticky přemýšlíme.* (muž č. 11)
- *Práce s textem.* (žena č. 33)
- *Žáci si vypisují výpisky při online výuce.* (žena č. 28)
- *Práce s textem – kritické myšlení.* (muž č. 12)
- *Vyhledávání informací.* (žena č. 31)
- *Čtení textu.* (žena č. 24)

2. Obrázky a fotografie

- *Pracujeme hlavně s obrázkovým materiálem. Společně popisujeme jednotlivé obrázky, nebo si je žáci kreslí do sešitu.* (muž č. 13, obdobně žena č. 27, muž č. 11)
- *Práce s obrázky – popisky.* (muž č. 12, obdobně žena č. 24)
- *Obrázky.* (muž č. 16, obdobně žena č. 33, žena č. 28)
- *Hodně využíváme fotografie.* (žena č. 29)
- *Kreslení obrázků.* (žena č. 31)

3. Otázky a úkoly

- *Otázky.* (muž č. 16, obdobně žena č. 27, obdobně muž č. 12, žena č. 24)
- *Při hodinách často plníme úkoly, které jsou na začátku kapitol nebo v průběhu kapitol.* (muž č. 14)

- *Otázky a úkoly, praktické úkoly.* (žena č. 33, obdobně žena č. 29)

4. Samostatná práce

- *Samostatná práce – vyhledávání v textu, práce s pracovním listem, vytvoření myšlenkových map po ukončení kapitoly.* (žena č. 25, obdobně žena č. 26, žena č. 31, žena č. 30)
- *Žáci se z učebnice učí doma a občas z ní mají domácí úkol.* (žena č. 24)

5. Skupinová práce

- *Podobně jako při samostatné práci (viz bod č. 4, pozn. autorky).* (žena č. 25, obdobně žena č. 26, žena č. 31, žena č. 30)

6. Tabulky

- *Také pracujeme s tabulkami, které vyhodnocujeme.* (žena č. 27)
- *Orientujeme se v tabulkách.* (muž č. 11, obdobně žena č. 24)

7. Pojmové mapy

- *Na konci kapitoly tvoříme pojmové mapy, kdy si mohou vypomoci s učebnicí.* (žena č. 28)

8. Využití téměř všeho

- *Využíváme vlastně skoro všechno. Pracujeme s textem – čteme a vyhledáváme důležité věci, děláme výpisky, popisujeme a rozebíráme obrázky, odpovídáme na otázky, žáci si vždy na konci tématu vyberou, co je z učebnice nejvíce zaujalo, žáci ji také používají k tvorbě referátů a informačních bloků.* (muž č. 15)

9. Příprava učitele

- *Připravuji z ní pracovní listy pro žáky; text s chybami na opravu; otázky do testů.* (muž č. 14)
- *Připravuji z ní písemné práce.* (žena č. 33)
- *Já ji využívám jako náповědu při hodinách a dělám si z ní přípravy.* (žena č. 28)
- *Já se z ní připravuji na hodiny.* (žena č. 24)

10. Referáty

- *Žáci ji využívají k tvorbě referátů.* (žena č. 33)

11. Opakování

- *Opakování, doplňování do textu pomocí učebnice. (žena č. 31)*

12. Příliš nevyužíváme

- *S touto moc nepracujeme. Ale s jinými ano – vyhledávají informace, pracujeme s obrázky. (žena č. 31)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 3 - SPN: Možností využití učebnice uvádějí respondenti mnoho. Nejčastěji je to práce s textem, využití obrázků a otázek a úkolů. Text žáci čtou, vyhledávají v něm informace, dělají si výpisky, kriticky přemýšlí. Obrázky nejčastěji prohlížejí, překreslují, popisují. Na otázky odpovídají, úkoly plní. Jako další možnosti, jak využít učebnici učitelé uvádějí samostatnou a skupinovou práci. Při těchto aktivitách shodně vyhledávají v textu informace, pracují s pracovním listem, tvoří myšlenkové mapy. Někdy se z ní doma učí, někdy dostanou domácí úkol. Další možnosti práce s učebnicí je tvorba pojmových map a orientace v tabulkách. Učitelé knihu využívají i k přípravě na vyučování. Tvoří pracovní listy, připravují písemné práce, text s chybami a využívají ji jako nápovědu při hodině. Dále ji žáci využívají k tvorbě referátů a při opakování, kdy podle ní doplňují informace do textu. Jeden respondent uvádí, že učebnicí využívá téměř na všechny činnosti a naopak jiný, že ji téměř nevyužívá.

Otázka dotazníku č. 4:

Zadáváte žákům domácí úkoly, při kterých musí pracovat s učebnicí? Pokud ano, jakým způsobem s učebnicí pracují?

(U této otázky jsou vyhodnocovány všechny ročníky dohromady).

Kategorie a podkategorie (otázka dotazníku č. 4)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných kladných odpovědí, bylo vytvořeno osm kategorií zadávání domácích úkolů s využitím učebnice:

1. Nezádávám domácí úkoly

- *Úkoly z učebnice spíše nezádávám. (žena č. 32)*
- *Přiznám se, že velmi sporadicky. (žena č. 25, obdobně žena č. 26, žena č. 30)*
- *Ne. (žena č. 31, obdobně žena č. 28)*

2. Obrázky

- *Někdy ano. Většinou je to jen dokreslit nějaký obrázek. (muž č. 13, obdobně žena*

č. 27, žena č. 24)

- *Dále děti dostanou obrázek a doma ho musí podle učebnice popsat. (muž č. 11)*

3. Otázky

- *Odpovídají na otázky. (muž č. 16, obdobně žena č. 27, muž č. 12)*
- *Pokud zadám domácí úkol, tak jsou to odpovědi na otázky. Chci, aby si tímto způsobem děti látku zopakovaly. (žena č. 29)*

4. Práce s textem

- *Vyhledávají informace v textu. (muž č. 16)*
- *Nejčastěji je to doplnění textu podle učebnice, nebo vyplnění pracovního listu podle učebnice. (muž č. 11)*

5. Vhled do tématu

- *Vždy na začátku každého tématu mají žáci sdělit, co o daném tématu vědí – tzv. informační blok. K tomu používají doma učebnici. (muž č. 15)*

6. Praktické úkoly

- *Některé praktické úkoly, které jsou v učebnici zadané, zadávám žákům na doma. (muž č. 14)*

7. Referáty

- *Referáty. Děti z ní mohou čerpat. (žena č. 33, obdobně žena č. 24)*

8. Zápisy do sešitu

- *Zapisují do sešitu. (žena č. 24)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 4 - SPN: Někteří učitelé domácí úkoly z učebnice nezadávají. Ti, kteří ano, uvádějí, že nechávají žáky doma překreslovat a popisovat obrázky, odpovídat na otázky z učebnice, vyhledávat nebo doplňovat informace. Někteří respondenti dávají žákům za domácí úkol referáty, při jejichž přípravě čerpají z učebnice, dále praktické úkoly, nebo zápis do sešitu.

Otázka dotazníku č. 5:

U kterých témat používáte učebnici společně s žáky a proč?

➤ SPN – 6. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Vznik a vývoj života na Zemi

- *Vznik a vývoj života na Zemi, protože to téma je zpracováno krásně hravou obrázkovou formou, velmi jednoduše, takže to děti dobře pochopí.* (muž č. 13)

2. Zoologické skupiny

- *Prvoci, žahavci, měkkýši a kroužkovci – přehlednost celého tématu.* (muž č. 16)
- *Zoologická témata jsou zpracována docela dobře, takže s těmi pracujeme (kromě hmyzu).* (žena č. 32)

3. Třídění organismů

- *U tématu třídění organismů – v učebnici je dobře vidět systematika.* (žena č. 25)

4. Houby

- *Především kvůli názorným ukázkám hub.* (žena č. 25)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 6. ročník – SPN: Jedno z nejčastěji využívaných témat v šestém ročníku je vznik a vývoj života na Zemi. Toto téma je zpracováno hravou obrázkovou formou, velmi jednoduše. Dalším tématem je třídění organismů, kde je dobře vidět systematické dělení a dále houby především pro názorné ukázky. Ze zoologických skupin jsou využívána témata prvoci, žahavci, měkkýši a kroužkovci. Kapitoly jsou přehledně zpracovány.

➤ SPN – 7. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Všechna témata

- *Učebnici používáme u všech témat.* (muž č. 14, obdobně muž č. 15)

2. Zoologické skupiny

- *Hodně ji využíváme u ryb, obojživelníků a plazů, protože je to zpracované přehledně a je u toho hezká obrázková příloha.* (žena č. 33)

3. Stavba rostlinného těla

- *Stavba rostlinného těla – dají se využívat prakticky (laboratorní práce apod.)*
(žena č. 26)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 7. ročník – SPN: Polovina respondentů využívá učebnici u všech témat. Ostatní ji využívají např. u stavby rostlinného těla, protože se téma dá využít prakticky na laboratorní práce. Ze zoologických skupin jsou využívána témata ryby, obojživelníci a plazi.

➤ SPN – 8. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Anatomická témata

- *Kosterní a svalová soustava – jsou zde hezké obrázky a text je přiměřeně odborný a rozsáhlý.* (žena č. 27, obdobně muž č. 11, žena č. 28)
- *Krev a dýchací soustava – protože se mi zde líbí obrazová složka a text je přehledný, nepředimenzovaný a není ho tam moc.* (žena č. 28)
- *Močová soustava – stručně, přehledně připravena.* (muž č. 11, obdobně žena č. 28)
- *Rozmnožovací soustava – protože se mi zde líbí obrazová složka a text je přehledný, nepředimenzovaný a není ho tam moc.* (žena č. 28)
- *Skoro u všech – u anatomie je to velmi důležité hlavně kvůli obrázkům.* (muž č. 12)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 8. ročník – SPN: V učebnici osmého ročníku nejvíce respondenti využívají anatomická témata a to pro jejich přehlednost a obrazovou přílohu. Nejčastěji jsou uváděny kosterní, svalová a močová soustava. Dále je to dýchací, krev a rozmnožovací soustava. Jeden respondent uvádí, že učebnici využívají téměř na všechna témata.

➤ SPN – 9. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 5)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno pět kategorií nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Vznik a vývoj života na Zemi

- *Vznik a vývoj života na Zemi – vyhledávání informací, obrázky, zápis, přehled a práce s textem. (žena č. 31)*

2. Mineralogie, petrologie

- *Text je jednoduchý a přehledný. (žena č. 24)*
- *Třídění nerostů. Žáci vyhledávají informace. (žena č. 29)*

3. Geologické děje

- *Geologické děje – vyhledávání informace, obrázky, zápis, přehled a práce s textem. (žena č. 31, obdobně žena č. 24)*

4. Geologická mapa

- *Konkrétně u této učebnice především pro práci s geologickou mapou. (žena č. 30)*

5. Éry vývoje života

- *Téma éry vývoje života často děláme z učebnice. (žena č. 29)*
- *Éry vývoje Země – také přehledně zpracované a není toho mnoho v porovnání s jinými učebnicemi. (žena č. 24)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 5 pro 9. ročník – SPN: Mezi témata nejčastěji využívanými našimi respondenty patří vznik a vývoj života na Zemi a geologické děje. Vyučující zadávají žákům z těchto témat různé úkoly. Dalšími tématy jsou mineralogie, zde především mineralogický systém a petrologie pro jednoduchost a přehlednost textu. Dále dotazovaní uvádějí éry vývoje života, také pro jejich přehlednost a nakonec práce s geologickou mapou.

Otázka dotazníku č. 6:

Která témata naopak podle této učebnice s žáky nesdílíte a proč?

➤ SPN – 6. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Nahosemenné rostliny

- *Nahosemenné rostliny, protože ty probíráme až v 7. ročníku. (žena č. 32)*

2. Hmyz

- *Hmyz, protože je to obsáhlé téma. Je tam hodně textu a zástupců. (žena č. 32)*
- *Hmyz – je zde málo obrázků. Takže na to máme prezentace a děti si samy prezentace tvoří. (muž č. 16)*
- *Když probíráme hmyz, tak se občas jen podíváme na obrázky, ale jinak toto téma s učebnicí nesdílíme, protože je tam toho hrozně moc. (muž č. 13)*

3. Bezobratlí

- *U některých jsou zbytečně dlouhé popisy a detaily – příliš mnoho informací. (žena č. 25)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 6. ročník – SPN: Nejméně využívaným tématem v učebnici pro šestý ročník je téma hmyz. Respondenti uvádějí, že je téma příliš obsáhlé, málo obrázků, mnoho zástupců. Někteří si tvoří sami prezentace i s dětmi. Dalším tématem jsou bezobratlí celkově také pro jeho obsáhlost. Dotazovaný uvedl další téma a to nahosemenné rostliny, protože ho probírají až v 7. ročníku.

➤ SPN – 7. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Opylení a oplození

- *Opylení a oplození – existuje spousta videí, laboratorních prací (které v učebnici nejsou na toto téma), které jsou didakticky mnohem cennější než samotná učebnice. (žena č. 26)*

2. Savci

- *Savci, protože je učíme až v osmém ročníku. (žena č. 33)*

3. Sdílení všech témat

- *Sdílíme ji na všechna témata. (muž č. 15, obdobně muž č. 14)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 7. ročník – SPN: V učebnici sedmého ročníku nejméně respondenti využívají témata opylení a oplození a savci. U opylení a oplození využívají raději videa a dělají laboratorní práce. Savce nevyužívají, protože je učí až v osmém

ročníku.

➤ SPN – 8. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Genetika

- *Genetika – toto téma je zbytečně obsáhlé.* (žena č. 27, obdobně muž č. 11)

2. Původ a vývoj člověka

- *Toto téma je již podrobně probíráno v dějepise, takže to projedeme jen velmi okrajově (ne podle učebnice).* (muž č. 12)

3. Krev

- *Krev – toto téma je zbytečně obsáhlé.* (žena č. 27)

4. Orgánové soustavy

- *Trávicí soustava – je zbytečně rozvleklá. Zbytečně mnoho informací.* (muž č. 11, obdobně muž č. 12, žena č. 28)
- *Nepracujeme s pohlavní soustavou – k tomu mám jiné materiály. Žákům docela vadí obrázky na toto téma, tak mi přijde zbytečné, aby to měli celou hodinu před sebou.* (muž č. 12)
- *Oběhová soustava. Jsou tu sice hezké obrázky, ale textu je příliš a na můj vkus příliš odborný.* (žena č. 28)
- *Nervová soustava. Jsou tu sice hezké obrázky, ale textu je příliš a na můj vkus příliš odborný.* (žena č. 28)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 8. ročník – SPN: Respondenti uvádějí jako nejméně využívaná témata genetiku a krev, pro obsáhlost kapitoly, původ a vývoj člověka, který se vyučuje v dějepise, zde se jen opakuje a konkrétní orgánové soustavy. Jsou to trávicí, pohlavní, oběhová a nervová. U trávicí, oběhové a nervové se jim zdá příliš mnoho textu. Na pohlavní soustavu má dotazovaný jiné materiály.

➤ SPN – 9. ročník:

Kategorie (otázka dotazníku č. 6)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejvyužívanějších témat ve spolupráci s učebnicí:

1. Mineralogie

- *Pro žáky mám prezentaci s pár informacemi a body týkající se této látky, chci po nich pouze základní přehled.* (žena č. 31)
- *Fyzikální vlastnosti nerostů – mám své materiály (prezentace, obrázky, děláme praktické úkoly).* (žena č. 29)

2. Půdy

- *Půdy – na toto téma mám jiné materiály, které používám.* (žena č. 24)

3. Éry vývoje Země

- *Mám na toto téma své zpracované prezentace, videoukázky a jiné obrazové materiály.* (žena č. 30)

4. Ekologie

- *Zde mám také své materiály.* (žena č. 29)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 6 pro 9. ročník – SPN: V 9. ročníku se nejméně v učebnici využívají témata mineralogie, půdy, éry vývoje Země a ekologie. U uvedených témat všichni respondenti uvádějí, že mají zpracované a připravené své materiály, které používají místo učebnice.

Otázka dotazníku č. 7:

Jak často používáte učebnici jako podklad informací pro výuku?

1. na každou hodinu

2. téměř na každou hodinu

3. občas

4. zřídka

Vzhledem k tomu, že tato otázka byla uzavřená, vyhodnocuji ji kvantitativně a pro všechny ročníky dohromady:

Tabulka 8 - Využití učebnice SPN. Zdroj: autorka, 2022

Využití učebnice SPN				
	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
na každou hodinu	0	1	0	0
téměř na každou hodinu	0	2	1	2
občas	3	1	3	1
zřídka	1	0	0	1

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 7 – SPN: V tabulce (viz tab. 8) vidíme, že v šestém ročníku využívá většina učebnici ve výuce občas, jen jeden respondent uvedl, že zřídka. V sedmém ročníku polovina dotázaných využívá učebnici téměř na každou hodinu, jeden na každou hodinu a jeden občas. Většina učitelů v osmém ročníku používá učebnici ve vyučování občas a jeden téměř na každou hodinu. V devátém ročníku dva téměř na každou hodinu, jeden občas a jeden zřídka.

Otázka dotazníku č. 8:

Je nějaké téma, které vám v učebnici úplně chybí?

➤ SPN 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie chybějících témat v učebnici:

1. Nechybí

- *Nechybí.* (žena č. 32, obdobně žena č. 25, muž č. 16muž č. 13)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 6. ročník – SPN: V šestém ročníku respondentům nechybí žádné téma.

➤ SPN 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie chybějících témat v učebnici:

1. Nechybí

- *Myslím, že nechybí.* (žena č. 26)

2. Nahosemenné rostliny

- *Nahosemenné rostliny.* (muž č. 14)
- *Jehličnany.* (žena č. 33)

3. Ekologie

- *Společenstvo živočichů.* (muž č. 14)
- *Ekologie.* (žena č. 33)

- *Nechybí, jen ekologie by mohla být více podrobná.* (žena č. 33)

4. Výtrusné rostliny

- *Výtrusné rostliny.* (žena č. 33)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 7. ročník – SPN: Nahosemenné rostliny, ekologie a výtrusné rostliny jsou témata, která učitelům v učebnici chybí. U ekologie uvádějí, že by měla být víc podrobná. Jednomu respondentu žádné téma nechybí.

➤ SPN 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie chybějících témat v učebnici:

1. Nechybí

- *Není.* (žena č. 27)

2. Savci

- *Chybí tu celá kapitola savců, protože je probíráme až v osmém ročníku.* (muž č. 12)
- *Savci.* (muž č. 11)

3. Antikoncepce

- *Celé téma ne, ale například antikoncepci je zde věnováno jen velmi málo.* (muž č. 12, obdobně žena č. 28)

4. Laboratorní cvičení

- *Dále mi chybí náměty na laboratorní cvičení.* (muž č. 12)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 8. ročník – SPN: V osmém ročníku učitelé postrádají téma savci. Dále téma antikoncepce, které v učebnici sice je, ale je velmi stručné. Jednomu dotazovanému nechybí žádné téma.

➤ SPN 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 8)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie chybějících témat v učebnici:

1. Nechybí

- *Ne. (žena č. 29, obdobně žena č. 24, žena č. 31)*
- *Myslím, že nechybí. Ale více se zabývám tématem dinosaurů, než se mu věnuje učebnice. (žena č. 30)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 8 pro 9. ročník – SPN: V devátém ročníku dotazovaným nechybí žádné téma, jen jeden uvádí, že by mohl být věnován větší prostor kapitole dinosaurů.

Otázka dotazníku č. 9:

Je nějaké téma, které vám v této učebnici naopak přebývá a přijde vám do učebnice zbytečně zařazené?

➤ SPN – 6. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie témat, která jsou v učebnici nadbytečná:

1. Botanická témata

- *Ano, myslím, že nahosemenné rostliny patří až do sedmého ročníku. (žena č. 32)*
- *Cévnaté rostliny. (muž č. 16)*

2. Ostnokožci

- *Protože toto téma neučíme. (muž č. 13)*

3. Vzdušnicovci

- *Dále také vzdušnicovci – ty také neučíme. (muž č. 13)*

4. Předimenzovanost témat

- *Většina témat mi přijde předimenzovaná. (žena č. 25)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 6. ročník – SPN: jako nadbytečná témata uvádějí dotazovaní rostliny cévnaté, konkrétně nahosemenné – patří až do sedmého ročníku. Dále ostnokožci a vzdušnicovci, protože respondent je nevyučuje a jeden učitel uvádí, že témata jsou předimenzovaná celkově.

➤ SPN – 7. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie témat, která jsou v učebnici nadbytečná:

1. Není

- *Není.* (muž č. 14, obdobně žena č. 26)

2. Savci

- *Savci, protože je neučíme v 7. ročníku.* (žena č. 33, obdobně muž č. 15)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 7. ročník – SPN: Polovině dotázaným žádné téma nepříjde zbytečně do učebnice zařazené, druhé polovině přijdou nadbyteční savci, protože je učí až v osmém ročníku.

➤ SPN – 8. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie témat, která jsou v učebnici nadbytečná:

1. Není

- *Není.* (žena č. 28, obdobně muž č. 11, žena č. 27)

2. Původ a vývoj člověka

- *Asi původ a vývoj člověka.* (muž č. 12)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 8. ročník – SPN: Podle většiny respondentů není žádné téma do učebnice nadbytečně zařazené. Jeden dotazovaný uvádí původ a vývoj člověka jako téma zbytečně zařazené.

➤ SPN – 9. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 9)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie témat, která jsou v učebnici nadbytečná:

1. Není

- *Není.* (žena č. 24, obdobně žena č. 31, žena č. 30)

2. Hořlavé usazeniny

- *Přijde mi zbytečné řešit hořlavé jako samostatnou kapitolu. Vždy se to učilo v rámci organogenních hornin.* (žena č. 29)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 9 pro 9. ročník – SPN: Většině dotazovaným nepřijde žádné téma zbytečné. Pouze kapitola hořlavé usazeniny je uvedena jako nadbytečná.

Otázka dotazníku č. 10:

Přijde vám některé téma v této učebnici nevhodně zpracované a proč?

➤ SPN – 6. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie nevhodně zpracovaných témat:

1. Buňka

- *Mohla by být přehledněji zpracovaná buňka – například organely do tabulky, aby to bylo přehlednější.* (žena č. 32)

2. Hmyz

- *Hmyz – je to kapitola obsáhlá a je tam málo obrázků.* (muž č. 13, obdobně muž č. 16)

3. Většina témat

- *Většina témat mi přijde obsáhlá.* (žena č. 25)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 6. ročník – SPN: Jako nevhodně zpracovaná témata uvádějí dotazovaní téma buňka a téma hmyz. U buňky by uvítali přehlednější stavbu buňky. Hmyz je, podle nich, kapitola obsáhlá s málem obrázků. Jednomu vyučujícímu nevyhovuje většina témat pro jejich obsáhlost.

➤ SPN – 7. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie nevhodně zpracovaných témat:

1. Společenstva

- *Na konci knihy jsou společenstva, ale jen rostlin. Raději bych to pojal spíše jako celé ekosystémy.* (muž č. 14)

2. Krytosemenné rostliny

- *Čeledi krytosemenných rostlin bych zpracoval více přehledněji.* (muž č. 14)
- *Téma čeledí je takové jednoduché, přitom je tam toho hodně, takže se v tom těžko orientuje.* (už č. 15)
- *Listnaté stromy bych brala jako samostatnou kapitolu, ne v rámci dvouděložných čeledí.* (žena č. 33)

3. Zoologická témata

- *Ptáci a savci – příliš mnoho textu a informací.* (žena č. 29)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 7. ročník – SPN: Dle učitelů jsou nejméně vhodně zpracovaná témata krytosemenných rostlin. Vadí jim nepřehlednost a listnaté stromy by uvítali jako samostatnou kapitolu, ne v rámci dvouděložných čeledí. Dále téma společenstva, kdy v učebnici jsou pouze společenstva rostlin, nikoliv živočichů. Ze zoologických témat jsou uváděny ptáci a savci, opět pro množství textu a informací.

➤ SPN – 8. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie nevhodně zpracovaných témat:

1. Orgánové soustavy

- *U některých je zbytečně moc textu – např. oběhová, trávicí a nervová.* (žena č. 28)
- *Trávicí soustava – zbytečně obsáhlá. Myslím, že by stačilo, kdyby jednotlivé orgány byly popsány stručněji.* (žena č. 27, obdobně muž č. 11, muž č. 22)

2. Genetika

- *Celkově obtížné téma na pochopení, tak bych to volila co nejstručněji.* (žena č. 27, obdobně muž č. 11)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 8. ročník – SPN: Z orgánových soustav uvádějí učitelé jako nevhodně zpracovaná témata trávicí, oběhovou a nervovou soustavu pro jejich

obsáhlost. Dále téma genetika, téma, které je obecně obtížné by mohlo být zpracováno stručněji.

➤ SPN – 9. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 10)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno pět kategorií nevhodně zpracovaných témat:

1. Nepřijde

- *Ne. (žena č. 31)*

2. Půdy

- *Je zbytečně obsáhlé, když to samé je v textu učebnic zeměpisu. Zde by se to dalo pouze zmínit, ale brát to jako již probranou látku. (žena č. 24)*

3. Mineralogie

- *Moc informací v přehledu nerostů u jednotlivých zástupců. (žena č. 30)*

4. Petrologie

- *Dělení usazených hornin – příliš podrobné. (žen č. 29)*

5. Éry vývoje Země

- *Zde bych doplnila tabulku jako celkový přehled jednotlivých období pro větší přehlednost. (žena č. 29)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 10 pro 9. ročník – SPN: Nejméně vhodně zpracovaná témata se zdají být, podle dotazovaných, půdy – jako opakovací téma by zde mohla být jen zmínka, dále mineralogický systém – tam je mnoho informací k zástupcům a téma petrologie se zdá být příliš podrobné. Do tématu éry vývoje Země, respondenti navrhnou doplnit o tabulku, která zvýší přehlednost celého tématu.

Otázka dotazníku č. 11:

Naopak, které téma je podle vás zpracované v učebnici nejlépe a proč?

➤ SPN – 6. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejlépe zpracovaných témat:

1. Život na Zemi

- *Snad jen ten úvod – život na Zemi. To je docela pěkně, přehledně a stručně zpracované. (žena č. 32)*
- *Je to zpracováno krásně hravou obrázkovou formou, velmi jednoduše. (muž č. 13)*

2. Třídění organismů

- *Přehledné a dobře vysvětlené. (muž č. 13)*

3. Buňka

- *Jednoduché srovnání mezi rostlinnou a živočišnou buňkou. (žena č. 25)*

4. Prvoci

- *Líbí se mi, jak jsou popsání jednotliví zástupci. (muž č. 16)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 6. ročník – SPN: Život na Zemi, třídění organismů, buňka a prvoci, jsou témata, která jsou dle učitelů nejlépe zpracovaná. Témata se líbí pro jejich přehlednost, barevnost, jednoduchost.

➤ SPN – 7. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie nejlépe zpracovaných témat:

1. Plazi

- *Plazi – jsou přehlední. (muž č. 14)*

2. Části rostlinného těla

- *Je u toho hodně náčrtků a je to celé přehledné. (muž č. 15, obdobně žena č. 33, žena č. 26)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 7. ročník – SPN: Zde se většina respondentů shodla o nejlépe zpracovaném tématu – části rostlinného těla. Je zpracované přehledně a je u toho hodně náčrtků.

➤ SPN – 8. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie nejlépe zpracovaných témat:

1. Kosterní a svalová soustava

- *Kosterní soustava – přehledné, stručné, hezké obrázky.* (muž č. 12)
- *Kostra a svaly – hlavně kvůli velkým obrazům, ze kterých se žákům dobře učí.* (muž č. 11, obdobně žena č. 27)

2. Močová soustava

- *Močová soustava – přehledné, stručné, hezké obrázky.* (muž č. 12, obdobně muž č. 11, obdobně žena č. 28)

3. Rozmnožovací soustava

- *Rozmnožovací soustava - přehledné, stručné, hezké obrázky.* (muž č. 12)
- *Mužské a ženské pohlavní ústrojí – také zpracováno přehledně.* (žena č. 28)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 8. ročník – SPN: Z orgánových soustav uvádějí respondenti kosterní, svalovou, močovou a rozmnožovací jako nejlépe zpracované. Témata jsou zpracována stručně, přehledně a mají hezké obrázky.

➤ SPN – 9. ročník:

(kategorie otázka dotazníku č. 11)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny čtyři kategorie nejlépe zpracovaných témat:

1. Vznik a vývoj života na Zemi

- *Hezky a přehledně zpracované; základní a zajímavé informace; obrázky.* (žena č. 31)

2. Mineralogie

- *Fyzikální vlastnosti nerostů a mineralogický systém. Když to srovnám s jinou*

učebnicí, tak je zde učivo přehledné a není ho mnoho. (žena č. 24)

- *Mineralogický systém. Jsou zde uvedeny základní nerosty a jejich vlastnosti + je to vždy doprovázeno fotografií. (žena č. 29)*

3. Petrologie

- *Opět ve srovnání s jinou učebnicí je zde téma systematicky přehledné. (žena č. 24)*

4. Geologické děje

- *Poměr informací, obrázků a vysvětlení samotných vnitřních i vnějších geologických dějů. (žena č. 30)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 11 pro 9. ročník – SPN: V 9. ročníku jsou jako nejlépe zpracovaná témata uvedena vznik a vývoj života na Zemi, pro jeho přehlednost, dále z mineralogie fyzikální vlastnosti nerostů a mineralogický systém. Dalšími uvedenými tématy jsou petrologie – systematicky přehledné a geologické děje, kde poměr informací a obrázků je dobrý.

Otázka dotazníku č. 12:

Myslíte si, že pro vaši práci a práci vašich žáků je v dnešní době učebnice nutná a proč?

Tato otázka je vyhodnocována pro všechny ročníky dohromady, protože se domnívám, že to nebude mít vliv na zkoumané jevy v konkrétních učebnicích.

(Kategorie otázka dotazníku č. 12)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie toho, zda je nutná učebnice pro výuku:

1. Ano, je nutná

- *Ano. Rozšiřování slovní zásoby, porozumění textu. (žena č. 31)*
- *Ano, je nutná, protože je to jediný zdroj, se kterým žáci při hodinách pracují. (žena č. 24)*
- *Ano. Je to prostředek pro práci s textem, pro domácí úkoly a výhodou je, že ji mají všichni žáci. (žena č. 29)*
- *Ano, je dobrá pro samostatnou práci a domácí úkoly. (muž č. 12, obdobně*

žena č. 28)

- *Myslím, že ano. Docela hodně s ní pracujeme.* (žena ač. 33, obdobně muž č. 15)
- *Ano. Využívám ji hodně na přípravy.* (muž č. 14)
- *Ano, je to fajn materiál, ale musí být kvalitně zpracován, což tato kniha bohužel není.* (žena č. 32)

2. Ne, není nutná

- *Není. Mám raději výuku badatelskou, projektovou, v přírodě.* (žena č. 30, obdobně žena č. 26, žena č. 25)
- *Není. Máme dnes spousty jiných informačních zdrojů, které využíváme.* (muž č. 11, obdobně muž č. 13, muž č. 16)

3. Někdy ano, někdy ne

- *Nutná není, ale je velmi výhodná. Je dobré, že se učitel může opřít o konkrétní text a obrázky.* (žena č. 27)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 12 pro všechny ročníky dohromady – SPN: Většina respondentů se domnívá, že učebnice pro výuku nutná je. Výhody, které uvádějí, jsou orientace v textu, porozumění textu, domácí úkoly, samostatná práce, mají ji všichni, učitelé ji využívají k přípravám. Zaznělo, že ale musí být kvalitně zpracovaná, což, dle jednoho dotazovaného tato kniha není.

Otázka dotazníku č. 13:

Jaké jsou podle vás klady a zápory práce s učebnicí?

Také tato otázka je vyhodnocována pro všechny ročníky dohromady, protože respondenti ve svých odpovědích zmiňují klady a zápory práce s knihou obecně, tudíž to nebude mít vliv na zkoumané jevy v konkrétních učebnicích.

(Kategorie otázka dotazníku č. 13)

Klady:

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno osm kategorií kladů práce s učebnicí:

1. Zdroj informací

- *Je to názorný zdroj informací, který mají v ruce všichni a může s ní pracovat*

každý žák sám. (žena č. 27, obdobně muž č. 15)

- *Je to jediný zdroj, se kterým žáci při hodinách pracují.* (žena č. 24)
- *Mají ji všichni.* (žena č. 29)
- *Mají všichni jeden zdroj. Nikdo se nemůže vymlouvat.* (muž č. 14)

2. Práce s textem

- *Žáci jsou nuceni vyhledávat informace nebo odpovědi na otázky.* (žena č. 30, obdobně muž č. 11, žena č. 26, žena č. 25, žena č. 32)
- *Rozšíření slovní zásoby, vyhledávání, pochopení a zamyšlení se nad textem.* (žena č. 31)
- *Práce s textem (kritické myšlení).* (muž č. 12, obdobně žena č. 27)

3. Domácí úkoly

- *Klad je v tom, že z ní můžu zadávat dětem úkoly.* (muž č. 11, obdobně žena č. 24)

4. Samostatná práce

- *Žáci se učí samostatnosti.* (muž č. 13)
- *Samostatná práce.* (žena č. 29, obdobně muž č. 12, žena č. 33)
- *Žáci ji mohou využívat – připravovat se z ní na hodinu.* (žena č. 33)

5. Příprava pro učitele

- *Nemusím sám nic tvořit.* (muž č. 16)
- *Ulehčení při přípravě na hodiny.* (žena č. 24, obdobně muž č. 15)

6. Skupinová práce

- *Můžete s ní pracovat ve skupinách.* (žena č. 29)

7. Obrázky

- *Práce s obrázky.* (muž č. 12)

8. Referáty

- *Žáci ji mohou využívat – tvořit z ní referáty.* (žena č. 33)

Zápory:

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, bylo vytvořeno

sedm kategorií kladů práce s učebnicí:

1. Žádné

- *Nevím.* (žena č. 27, obdobně žena č. 25, žena č. 24, žena č. 28, muž č. 14)

2. Různá nakladatelství

- *Rozvržení učiva je u různých nakladatelství různá a žák, když přestupuje z jedné školy na druhou, tak už má něco dávno probráno a něco ještě ani neviděl.* (muž č. 15)

3. Množství a přehlednost textu

- *Že v nich bývá hodně textu.* (žena č. 33)
- *Zápory jsou u učebnic, které nejsou dobře udělané, že si mohou děti něco mylně zafixovat jen kvůli tomu, že to v učebnici není přehledné.* (žena č. 32)
- *Problém vyznat se v textu.* (muž č. 12)

4. Jediný zdroj informací

- *Někteří vyučující ji mohou používat až moc, na úkor jiných pomůcek a informačních zdrojů. Bylo by nevhodné, kdyby výuka sklouzla jen na práci s učebnicí.* (žena č. 29)
- *Je nutné děti povzbuzovat i k využívání jiných zdrojů.* (muž č. 16)
- *Jsou to informace až „pod nos“, takže žáci mohou trochu zlenivět.* (muž č. 11)

5. Nuda

- *Zápor – nuda.* (žena č. 31)

6. Neaktuálnost informací

- *Některé informace už nejsou úplně aktuální.* (muž č. 13)

7. Pasivní výuka

- *Zápor vnímám často především na straně pedagoga – je snadné sklouznout k pouhému čtení učebnice (pasivní většinou), žáci se nesoustředí.* (žena č. 26, obdobně žena 30)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 13 pro všechny ročníky dohromady – SPN: Klady využívání učebnic jsou, podle pedagogů, hlavně pro práci s textem a jako hlavní zdroj informací. Zde učitelé pozitivně hodnotí to, že ji mají všichni žáci. Dalšími klady jsou, že

mohou být použité pro samostatnou, nebo skupinovou práci a mohou z ní zadávat domácí úkoly. Velkým kladem je také to, že ji učitelé mohou využívat pro přípravu na vyučování. V neposlední řadě mohou společně s učebnicí pracovat s obrázky a podle učebnice si žáci mohou tvořit referáty. Jako negativum práce s učebnicí učitelé uvádějí množství a nepřehlednost textu, což může vést ke špatné fixaci pamatovaných informací, dále neaktuálnost některých informací. Jako další zápory uvádějí pasivní výuku a nudu při práci s učebnicí. Jeden respondent uvedl, že problém je také v různých nakladatelstvích, kdy každé má různé rozvržení učiva ve svých knihách a to může způsobit organizační problém pro žáka, který přestupuje na jinou školu. Někteří učitelé žádné zápory ve využívání učebnic nevidí.

Otázka dotazníku č. 14:

Proč jste si pro výuku vybral/a právě tuto učebnici?

➤ SPN 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byla vytvořena pouze jedna kategorie výběru této učebnice:

1. Byla mi přidělena

- *Byla mi zvolena vedením školy. (žena č. 25)*
- *Už na škole byla. (muž č. 16, obdobně žena č. 32, muž č. 13)*

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 6. ročník – SPN: Zde všichni dotazovaní učebnici dostali, nikdo si ji sám nevybral.

➤ SPN 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny tři kategorie výběru této učebnice:

1. Vybrali jsme ji sami

- *Měli jsme už dlouho učebnice od Frause a chtěli jsme změnu. (muž č. 14)*

2. Byla mi doporučena

- *Doporučila mi ji kolegyně na školení. (žena č. 33)*

3. Byla mi přidělena

- *Byla mi zvolena vedením školy.* (žena č. 26, obdobně muž č. 15)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 7. ročník – SPN: V sedmém ročníku si jeden respondent vybral učebnici sám, ostatním byla buď doporučena, nebo přidělena.

➤ SPN 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie výběru této učebnice:

1. Byla mi přidělena

- *Zdědila jsem ji, když jsem nastoupila do školy.* (žena č. 27, obdobně muž č. 12, muž č. 11)

2. Nevím

- *Ani nevím, máme ji už dlouho.* (žena č. 28)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 8. ročník – SPN: I v osmém ročníku byla učebnice nejčastěji přidělena, v podstatě učebnice už na školách byly, když vyučující nastoupili. Jeden respondent si nemůže vzpomenout, mají ji už dlouho.

➤ SPN 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 14)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie výběru této učebnice:

1. Vybral jsem si ji

- *Měli jsme původně SPN, pak Fraus a ráda jsem se zase vrátila k SPN. Fraus mi vůbec nevyhovoval. Kapitoly byly zmatečně uspořádané.* (žena č. 24)
- *Učebnice od SPN mám celkově ráda. Nejsou tak křiklavé, jako učebnice od novějších editorů. Text v nich je docela přehledný, nepřehlcený, důležité informace silně výtiskové.* (žena č. 29)
- *Přehlednost a zpracování textu.* (žena č. 31)

2. Byla mi přidělena

- *Byla mi zvolena vedením školy.* (žena č. 30)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 14 pro 9. ročník – SPN: Zde si nejčastěji vybírali učebnice sami vyučující. Bylo to na základě návratu k již osvědčené učebnici, nebo pro jejich přehlednost, nepřelácanost a dobré zpracování textu. Jednomu respondentu byla kniha přidělena vedením školy.

Otázka dotazníku č. 15:

Pokud vám ji vybral někdo jiný, volil/a byste stejnou, či jinou? Pokud jinou, tak kterou a proč?

➤ SPN - 6. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 15)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie volby stejné či jiné učebnice:

1. Stejnou

- *Asi stejnou, ale nevím, nezajímal jsem se o jiné.*(muž č. 13)
- *Sám jsem si ji nevybral, ale nevadí mi. Možná do budoucna nějakou, kde jsou spíše fotky, než malované obrázky a nějakou více atraktivní graficky.* (muž č. 16)

2. Jinou

- *Určitě hned, jak dostanu možnost, vyberu nové. Líbí se mi učebnice od Taktiku.* (žena č. 32)
- *Vybrala bych si učebnice od nakladatelství Nová škola – tyto učebnice mi přijdou nejlépe uchopitelné pro žáky. Zdá se mi vyvážený poměr mezi textem, obrázky, přehledné shrnutí.* (žena č. 25)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 6. ročník – SPN: Polovina respondentů by volila opět stejnou učebnici. Jeden z nich tedy do budoucna možná nějakou barevnější s fotografiemi. Ostatní by si vybrali jinou a to buď od nakladatelství Taktik, nebo Nová škola.

➤ SPN - 7. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 15)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie volby stejné či jiné učebnice:

1. Stejnou

- *Stejnou.* (žena č. 33, obdobně muž č. 15, muž č. 14)

2. Jinou

- *Vybrala bych si učebnice od nakladatelství Nová škola – zdá se mi vyvážený poměr mezi textem, obrázky, přehledné shrnutí.* (žena č. 26)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 7. ročník – SPN: Zde by si většina dotazovaných poříдила učebnici stejnou, jen jeden jinou a to od nakladatelství Nová škola pro vyvážený poměr mezi textem a obrázky.

➤ SPN - 8. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 15)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie volby stejné či jiné učebnice:

1. Jinou

- *Tu, kde jsou zpracováni i savci. Nejspíš asi Novou školu, protože je barevná, má hezké obrázky a jsou v ní savci.* (muž č. 12)
- *Volila bych učebnice Nová škola – Duha. Už jsem si je nastudovala a líbí se mi.* (žena č. 27)

2. Asi jinou

- *Asi budeme už kupovat nové, ale zatím nevím, jaké.* (žena č. 28)
- *Asi jinou. Slyšel jsem, že jsou dobré učebnice od Frause, ale nezjišťoval jsem.* (muž č. 11)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 8. ročník – SPN: Dotazovaní respondenti by si buď poříдили jinou, nebo o tom zatím přemýšlejí. Ti, co by volili jinou, tak od Nové školy, protože v těchto učebnicích jsou zpracováni savci a je barevná s hezkými obrázky. Ti, co se teprve rozmýšlí, tak zatím nevědí jaké.

➤ SPN - 9. ročník:

(Kategorie otázka dotazníku č. 15)

Na základě podobných a souvisejících pojmů (kódů) ze získaných odpovědí, byly vytvořeny dvě kategorie volby stejné či jiné učebnice:

1. Stejnou

- *Volila bych stejnou, jsem s SPN spokojená.* (žena č. 24, obdobně žena č. 29)
- *Nevolila bych jinou.* (žena č. 31)

2. Jinou

- *Vybrala bych si učebnice od nakladatelství Nová škola – tyto učebnice mi přijdou nejlépe uchopitelné pro žáky.* (žena č. 30)

Odpověď na dotazníkovou otázku č. 15 pro 9. ročník – SPN: I zde by většina dotazovaných volila stejnou učebnici. Jen jeden by vybral učebnici od Nové školy, protože se zdá jako nejlépe uchopitelná kniha pro žáky.

7 Výzkumná zjištění

V předchozí kapitole je vyhodnocení všech výzkumných otázek. Nyní zjistíme odpovědi na výzkumné otázky.

7.1 Shrnutí výsledků a odpověď na výzkumnou otázku č. 1

1. Jakými všemi způsoby v dnešní době učitelé a zda vůbec učebnice využívají?

Tabulka 9 – Nejčastější zmíněné způsoby využití učebnice. Zdroj: autorka, 2022

Nejčastější zmíněné způsoby užití učebnice (řazeno postupně)		
<i>Fraus</i>	<i>NŠ - Duha</i>	<i>SPN</i>
Obrázky a fotografie	Práce s textem	Práce s textem
Práce s textem	Obrázky a fotografie	Obrázky a fotografie
Otázky	Otázky, opakování a úkoly	Otázky a úkoly
Úvodní příběh	Příprava pro učitele	Příprava pro učitele
Laboratorní práce	Laboratorní práce	Skupinová práce
Příprava pro učitele	Samostatná práce	Samostatná práce
Tabulky a grafy	Skupinová práce	Tabulky a grafy
Skupinová práce	Mezipředmětové vztahy	K tvorbě myšlenkové mapy
K tvorbě myšlenkové mapy	Práce s internetem	Referáty
	Domácí úkoly	Opakování
		Využití téměř všeho v učebnici

V tabulce (viz tabulka 9) je souhrn možností, jakými všemi způsoby učitelé využívají učebnice. Výsledky jsem čerpala z dotazníkových otázek č. 3 a 12.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 1 je, že učitelé stále učebnice ve výuce používají. U učebnic nakladatelství Fraus nejčastěji knihu využívají na práci s obrázky a fotografiemi, dále na práci s textem a s otázkami. V těchto učebnicích je u každé kapitoly úvodní příběh, s kterým také často pracují učitelé i žáci. Další možné využití učebnic jsou návody na laboratorní práce, práce s tabulkami a grafy, na skupinovou práci, k tvorbě myšlenkových map a v neposlední řadě pro přípravu učitele. U učebnic nakladatelství Nová škola – Duha je nejčastější využití práce s textem, s obrázky a fotografiemi a práce s otázkami a úkoly (taktéž i u učebnic nakladatelství SPN). Další možnosti využití jsou obdobné jako u učebnic nakladatelství Fraus, jen chybí úvodní příběh, ale navíc je možnost využití u učebnic Nové školy – Duha na mezipředmětové vztahy a práce s internetem. Jako další možnost práce s učebnicemi od SPN učitelé udávají – pomůcka k tvorbě referátů a myšlenkových map, orientace m tabulkách a grafech, nebo využívají všechny možnosti učebnice.

Na otázku č. 12 v dotazníku odpovědělo pouhých devět respondentů z celkového počtu 50, že učebnice ve výuce není nutná.

7.2 Shrnutí výsledků a odpověď na výzkumnou otázku č. 2

2. Která témata ve vybraných učebnicích vyučujícím vyhovují a proč?

6. ročník:

Tabulka 10 – Která témata nejvíce učitelům vyhovují a proč – 6. ročník. Zdroj: autorka, 2022

Nejvíce vyhovující témata v učebnicích – 6. ročník		
	<u>Vyhovující témata</u>	<u>Důvod</u>
<u>Fraus</u>	Buňka	Přehlednost; stručnost; jasnost
	Houby	Přehlednost; hezké fotografie
	Živočišné skupiny (všechny kromě hmyzu)	Přehlednost; stručnost; jasnost
	Bakterie a viry	Bez udání důvodu
<u>NŠ - Duha</u>	Měkkýši	Přehlednost (každá třída na jedné dvoustraně); hezké fotografie
	Hmyz	Přehlednost textu; stručnost
	Kroužkovci	Přehlednost; zajímavosti; obrázky
	Pavoukovci	Přehlednost; zajímavosti; obrázky
	Korýši	Přehlednost; zajímavosti; obrázky
	Struktura organismů	Stručnost; jasnost; přehlednost
<u>SPN</u>	Život na Zemi	Stručnost; hravá obrázková forma
	Třídění organismů	Přehlednost; dobře vysvětlené
	Buňka	Jednoduchost porovnání buněk
	Prvoci	Popis jednotlivých zástupců

V tabulce (viz tab. 10) je souhrn témat, která učitelům nejvíce v učebnicích pro 6. ročník vyhovují. Výsledky jsem čerpala z dotazníkových otázek č. 5 a 11.

Na základě odpovědí v dotazníku jsem zjistila, že jako nejlépe zpracovaná a nejvíce využívaná témata v učebnicích pro šestý ročník jsou ve všech třech typech knih dosti odlišná. Zatímco v učebnicích nakladatelství Nová škola – Duha využívají nejvíce zoologickou část (botanickou a všeobecnou část ne), tak v učebnicích SPN naopak vůbec. Zde využívají všeobecná témata, jako jsou život na Zemi a třídění organismů, dále pak téma buňka a prvoci. V učebnicích nakladatelství Fraus jsou uváděna téměř všechna témata jako dobře zpracována, kromě hmyzu.

7. ročník:

Tabulka 11 - Která témata nejvíce učitelům vyhovují a proč – 7. ročník. Zdroj: autorka, 2022

Nejvíce vyhovující témata v učebnicích – 7. ročník		
	<u>Vyhovující témata</u>	<u>Důvod</u>
<u>Fraus</u>	Stromy Živočiškové (např. hadi a ještěři) Krytosemenné rostliny	Přehlednost; čitelné fotografie Přehlednost; zajímavosti Čeledi samostatně na dvoustraně; přehlednost; fotografie
<u>NŠ - Duha</u>	Savci Ryby, obojživelníci Semenné rostliny Srovnání jednodělož. a dvoudělož. r.	Přehlednost; text v tabulkách Přehlednost; obrázky Jednoduchost; přehlednost; text v rámečcích Bez udání důvodu
<u>SPN</u>	Plazi Části rostlinného těla	Přehlednost Náčrtky; přehlednost

V této tabulce (viz tab. 11) je souhrn témat, která vyhovují učitelům nejvíce v učebnicích pro 7. ročník. Výsledky jsem čerpala z dotazníkových otázek č. 5 a 11.

V 7. ročníku se ukázalo, že nejvíce oblíbená témata jejich zpracováním jsou v učebnicích nakladatelství Fraus krytosemenné rostliny (hlavně stromy) a živočišné skupiny. Nejčastěji je zmiňována kapitola hadi a ještěři. V učebnicích Nová škola – Duha jsou kladně hodnocena témata savci, ryby a obojživelníci a z botanické části semenné rostliny a srovnání jednoděložných a dvouděložných čeledí. U nakladatelství SPN hodnotí učitelé jako nejlépe zpracované téma části rostlinného těla a téma plazi.

8. ročník

V tabulce č. 12 jsou shrnuta všechna témata, která nejvíce v učebnici vyhovují učitelům v 8. ročnících. Výsledky jsem čerpala z dotazníkových otázek č. 5 a 11.

Tabulka 12 - Která témata nejvíce učitelům vyhovují a proč – 8. ročník. Zdroj: autorka, 2022

Nejvíce vyhovující témata v učebnicích – 8. ročník		
	<u>Vyhovující témata</u>	<u>Důvod</u>
<u>Fraus</u>	Kosterní soustava	Přehlednost; stručnost; výstižnost; fotografie
	Svalová soustava	Přehlednost; stručnost; výstižnost; fotografie
	Kožní soustava	Přehlednost; stručnost; výstižnost; fotografie
	Nervová soustava	Obrázky; stručnost textu
<u>NŠ - Duha</u>	Genetika	Jednoduchost; lehká pochopitelnost; pěkné příklady
	Orgánové soustavy	Obrázky; srozumitelnost textu
	Všechna témata	Nejpřehlednější z poznanych učebnic
<u>SPN</u>	Kosterní soustava	Přehlednost; stručnost; velké obrázky
	Svalová soustava	Přehlednost; stručnost; velké obrázky
	Močová soustava	Přehlednost; stručnost; obrázky
	Rozmnožovací soust.	Přehlednost; stručnost; obrázky

Z dotazníkového šetření vyplynula jako nejlépe zpracovaná tato témata: u všech učebnic se respondenti shodují na kosterní a svalové soustavě. U učebnic Fraus ještě doplňují kožní a nervovou soustavu, u SPN močovou a rozmnožovací. V učebnicích Fraus nikdo neudává kapitolu savci. Nejrozmanitější výsledky jsou v knihách Nové školy – Duha. Zde oceňují všechna témata, hlavně orgánové soustavy a genetiku.

9. ročník:

Tabulka 13 - Která témata nejvíce učitelům vyhovují a proč – 9. ročník. Zdroj: autorka, 2022

Nejvíce vyhovující témata v učebnicích – 9. ročník		
	<u>Vyhovující témata</u>	<u>Důvod</u>
<u>Fraus</u>	Mineralogie	Přehlednost; vhodné ilustrace; přesnost
	Stavba Země	Stručnost; přehlednost
	Vznik a vývoj života na Zemi	Přehlednost; stručnost
<u>NŠ - Duha</u>	Planeta Země	Stručnost; obrázky
	Mineralogie	Bez udání důvodu
	Petrologie	Přehlednost; snadná pochopitelnost
	Geologické děje	Stručnost; fotografie
	Geologická období	Stručnost; přehlednost (na rozdíl od jiných uč.)
	Geologická stavba ČR	Bez udání důvodu
<u>SPN</u>	Vznik a vývoj života na Zemi	Přehlednost; zajímavosti; obrázky

	Mineralogie Petrologie Geologické děje	Stručnost; přehlednost; fotografie Systematičnost; přehlednost Vyvážený poměr mezi informacemi, obrázky a vysvětlením problému
--	--	--

V následující tabulce (viz tab. 13) je uveden souhrn témat, která nejvíce vyhovují vyučujícím v 9. ročnících. Výsledky jsem čerpala z dotazníkových otázek č. 5 a 11

V 9. ročníku za nejlépe zpracované téma učitelé považují ve všech učebnicích mineralogii. Dále pak petrologii, ale tu ne v učebnicích Fraus. Geologické děje jsou kladně hodnoceny v učebnicích Nová škola – Duha a SPN. V Nové škole dále témata planeta Země, geologická období a geologická stavba ČR, tudíž téměř všechna témata. V učebnicích SPN a Nová škola – Duha shodně téma vznik a vývoj života na Zemi.

7.3 Shrnutí výsledků a odpověď na výzkumnou otázku č. 3

3. Která témata ve vybraných učebnicích vyučujícím nevyhovují a proč?

6. ročník:

Tabulka 14 – Která témata učitelům nejméně vyhovují a proč – 6. ročník. Zdroj: autorka, 2022

Nejméně vyhovující témata v učebnicích – 6. ročník		
	<u>Nejméně vyhovující témata</u>	<u>Důvod</u>
<u>Fraus</u>	Hmyz Úvod do jednobuněčných a mnohobuněčných organismů Projevy a podmínky života	Nepřehlednost; mnoho textu; zmatenost obr. Nepřehlednost; chaotičnost Nepřehlednost; mnoho textu; zmatenost obr.
<u>NŠ - Duha</u>	Houby Ploštěnci Hlístice Řasy hmyz	Rozsáhlost tématu Rozsáhlost tématu Rozsáhlost tématu Obsáhlost; nepřehlednost Obsáhlost; nepřehlednost
<u>SPN</u>	Buňka Hmyz Většina témat	Nepřehlednost; návrh – orgány do tabulky Obsáhlost; málo obrázků Obsáhlost

V tabulce (viz tab. 14) je souhrn témat, která učitelům nejméně v učebnicích pro 6.

ročník vyhovují. Výsledky jsem čerpala z dotazníkových otázek č. 6 a 10.

Z výsledků dotazníků pro 6. ročník vyplývá, že jako nejméně vhodně zpracovaná témata učitelé vnímají téma hmyz u všech nakladatelství a to z důvodu jeho obsáhlosti. V učebnicích Fraus a SPN ještě udávají málo obrázků, nebo jejich nevhodné umístění do textu. V učebnicích SPN je to téma buňka pro jeho nepřehlednost, že i většina dalších témat je obsáhlá. Nakladatelství Nová škola – Duha nejméně dobře, podle učitelů, zpracovala témata houby, ploštěnci, hlístice a řasy. Témata jsou příliš obsáhlá. U nakladatelství Fraus jsou to ještě témata úvod do jednobuněčných a mnohobuněčných organismů a projevy a podmínky života pro jejich chaotičnost.

7. ročník:

Tabulka 15 - Která témata učitelům nejméně vyhovují a proč – 7. ročník. Zdroj: autorka, 2022

Nejméně vyhovující témata v učebnicích – 7. ročník		
	<u>Nejméně vyhovující témata</u>	<u>Důvod</u>
<u>Fraus</u>	Části rostlinného těla	Chybí informace, přesto mnoho textu; chybí úvodní příběh
	Ptáci	Obsáhlost; hodně podrobně; mnoho zástupců
<u>NŠ - Duha</u>	Ptáci	Zvláštní dělení do skupin; nepřehlednost; mnoho druhů; mnoho silně vytištěného textu
	Plazi	Přesycenost tématu; nepřehlednost; mnoho textu
<u>SPN</u>	Společenstva	Pouze spol. rostlin; návrh – spíše jako celé ekosystémy
	Krytosemenné rostliny	Nepřehlednost; jednoduitost čeledí; listnaté stromy nejsou jako samostatná kapitola
	Zoologická témata	Rozsáhlost

V této tabulce (viz tab. 15) je souhrn témat, která vyhovují učitelům nejméně v učebnicích pro 7. ročník. Výsledky jsem čerpala z dotazníkových otázek č. 6 a 10.

V 7. ročníku jako nejméně dobře zpracovaná témata jsou u nakladatelství Fraus a NŠ – Duha ptáci pro jejich obsáhlost, nepřehlednost, zvláštní dělení do skupin a špatná grafika textu. U nakladatelství Fraus je to také téma Části rostlinného těla, kde, dle respondentů chybí informace a chybí úvodní příběh. U NŠ – Duha je to dále téma plazi, kde je mnoho textu a téma

je zpracované nepřehledně. V učebnicích SPN jsou to také témata společenstva, kde chybí společenstva rostlin, krytosemenné rostliny, kde je nepřehledný text o čeledích a listnaté stromy nejsou jako samostatná kapitola. Dále zoologická témata v těchto učebnicích jsou rozsáhlá.

8. ročník:

Tabulka 16 - Která témata učitelům nejméně vyhovují a proč – 8. ročník. Zdroj: autorka, 2022

Nejméně vyhovující témata v učebnicích – 8. ročník		
	<u>Nejméně vyhovující témata</u>	<u>Důvod</u>
<u>Fraus</u>	Savci Genetika	Rozvleklost; obsáhlost Náročnost; nepřehlednost
<u>NŠ - Duha</u>	Savci Vývin člověka První pomoc	Rozsáhlost; mnoho zástupců; mnoho textu Nepřehlednost; návrh na shrnutí etap do tabulky Jako samostatné téma na konci – nevyhovující; návrh vložit jako dílčí kapitoly ke každému tématu
<u>SPN</u>	Oběhová soustava Trávicí soustava Nervová soustava genetika	Mnoho textu Mnoho textu; příliš podrobný popis orgánů Mnoho textu Obsáhlost tématu

V tabulce č. 16 jsou shrnuta všechna témata, která nejméně v učebnici vyhovují učitelům v 8. ročnících. Výsledky jsem čerpala z dotazníkových otázek č. 6 a 10.

Na základě odpovědí v dotazníku se zjistilo, že jako nejméně vydařené je zpracování těchto témat: savci – pro svou rozsáhlost, mnoho textu a mnoho zástupců (Fraus, NŠ – Duha). Genetika, téma také nepřehledné a náročné a to v učebnicích Fraus a SPN. V učebnicích SPN dále učitelé uvádějí oběhovou, trávicí a nervovou soustavu jako nevhodně zpracované z důvodu velkého množství textu a u trávicí soustavy příliš podrobný popis orgánů. Dalšími tématy jsou v NŠ – Duha vývin člověka (zde by respondenti uvítali tabulku pro větší přehlednost) a první pomoc, kterou by měli rádi na konci každé kapitoly, nikoliv až na závěr jako samostatné téma.

9. ročník:

Tabulka 17 - Která témata učitelům nejméně vyhovují a proč – 9. ročník. Zdroj: autorka, 2022

Nejméně vyhovující témata v učebnicích – 9. ročník		
	<u>Nejméně vyhovující témata</u>	<u>Důvod</u>
<u>Fraus</u>	Petrologie	Nepřehlednost; chaotičnost; chybí dělení hornin podle vzniku
	Geologické děje	Rozsáhlost tématu; špatná orientace
<u>NŠ - Duha</u>	Vnější geologické děje	Příliš podrobné
	Mineralogický systém	Mnoho textu na malém prostoru
	Ekologie	Obsáhlost tématu
<u>SPN</u>	Půdy	Obsáhlost; double se zeměpisem
	Mineralogický systém	Mnoho informací u minerálů
	Dělení usazených hornin	Příliš podrobné
	Éry vývoje Země	Nepřehlednost; návrh – jednotlivá období do tabulky

V tabulce (viz tab. 17) je uveden souhrn témat, která nejméně vyhovují vyučujícím v 9. ročnících. Výsledky jsem čerpala z dotazníkových otázek č. 6 a 10.

V 9. ročníku jsou dotazovaní učebnic Fraus nejméně spokojeni s tématy petrologie a geologické děje. V učebnici NŠ – Duha jsou to vnější geologické děje, které jsou příliš podrobné, dále mineralogický systém, kde uvádějí, že je mnoho textu na malém prostoru a ekologie, která je příliš podrobná. U SPN mnoho informací u minerálů v mineralogickém systému, dále u SPN je to téma půdy, které je zbytečně obsáhlé, což není třeba, protože se učí již v zeměpise a také dělení usazených hornin, které je příliš podrobné. Téma éry vývoje Země, které je nepřehledné, respondenti doporučují zpracovat do tabulky pro větší přehlednost.

8 Diskuse

Na základě realizovaného výzkumu bylo zjištěno, že učitelé stále využívají učebnice přírodopisu pro svou práci a práci žáků poměrně hodně, přestože Sikorová a Červenková (2014) uvádějí, že ve srovnání s jazykovými předměty a matematikou jsou učebnice v přírodovědných předmětech používány méně často. Nejčastěji vyučující využívají učebnice pro práci s textem, s obrázky a na plnění otázek a úkolů, což koresponduje například se studií Horníčkové (2018), která uvádí, že nejčastější práce s učebnicí je právě řešení učebních úloh – otázek a úkolů (81% dotazovaných), dále práce s výkladovým textem (54,4% dotazovaných) a práce s obrazovým materiálem (53,3% respondentů). Zde nutno ale říci, že se jednalo o učebnice pro výuku jazyků, což může mít za následek četnější používání učebnice vůbec. Z výsledků této diplomové práce dále vyplývá, že učitelé využívají učebnice také k zadávání domácích úkolů, samostatné, nebo skupinové práce. Pavliščová (2021) ve svém výzkumu, který se týkal všeobecného užívání učebnic, zjistila, že nejvíce učitelé učebnice aplikují pro samostatnou práci, nikoliv už ale pro práci skupinovou. Ve studii Pavliščové (2021) vyšlo také, že časté využití je pro přípravu učitelů na vyučování. Také výzkum Šimika (2014), který se zabýval využitím učebnic přírodovědy, ukazuje, že nejčastější upotřebení učebnice učiteli je pro jejich vlastní přípravu na vyučování, což bylo zmíněno i ve výsledcích této diplomové práce. Respondenti této práce také rádi v učebnicích Fraus pracují s příběhem, který je na začátku každého tématu. Dokonce někteří učitelé, kteří znají tyto učebnice, ale už mají jiné, uvádějí, že jim příběh chybí. Domácí úkoly příliš často z učebnice žákům nezdávají, což ale neznamená, že nezdávají vůbec.

Odpovědi na otázky, která témata učitelé společně s žáky nejčastěji sdílí, či nesdílí, korespondovaly s odpověďmi, která témata se jim v učebnicích zdají být nevhodně, či naopak nejlépe zpracována. Tento závěr jsem očekávala.

Dalším výzkumným záměrem bylo zjistit, zda učitelům v učebnicích některá témata nechybějí. Pouze v učebnicích od nakladatelství Nová škola – Duha respondentům v žádném ročníku, žádné téma nechybělo. Pravděpodobně to může být tím, že jsou to relativně nejnovější učebnice na trhu. V nakladatelství Fraus chybělo například v 7. ročníku učitelům téma fotosyntéza. Na některých školách se probírá fotosyntéza až v sedmém ročníku, zatímco toto téma bývá většinou zařazeno do učebnic v ročníku šestém. Dále chybí hospodářsky a epidemiologicky významné druhy a péče o vybrané domácí živočichy. V 9. ročníku zase Vznik Země, ekologie a lépe zpracovaná stratigrafie. Jedna vyučující uvedla, že jí chybí v petrologii – dělení hornin do skupin podle vzniku jako samostatná kapitola. Zde nutno uvést, že respondentka zřejmě pracuje se starším vydáním knihy, protože v nejnovější učebnici je toto

téma již zpracované samostatně. V nakladatelství SPN chybí učitelům v 7. ročníku téma nahosemenné rostliny, více podrobná ekologie a výtrusné rostliny. Může to být způsobeno tím, že v nejnovějším vydání učebnice je zařazení témat trochu jiné, než v učebnicích jiných a učitelé, kteří toto uváděli, jsou pravděpodobně zvyklí na starší variantu. V 8. ročníku učitelům chybí savci, téma antikoncepce a náměty na laboratorní cvičení. Téma savci chybí polovině dotazovaných. Ze srovnání tematických plánů na několika školách (Kolářiková, 2020) vyplývá, že ve výuce savců nastává časový problém. V některých školách totiž probíhá výuka savců již v sedmém ročníku v návaznosti na jiné řady obratlovců, na jiných až v osmém ročníku před anatomií lidského těla. Toto je zřejmě nejvýraznější rozdíl v zařazení tématu do učebnice. Zatímco učebnice SPN a Nová škola – Duha mají savce zařazené již do sedmého ročníku, učebnice Fraus je mají až v osmém ročníku (Kolářiková, 2020), což pro některé vyučující může mít rozhodující vliv při výběru učebnice.

Nejlépe zpracovaná témata v učebnicích pro 6. ročník jsou ve všech třech nakladatelství dosti odlišná. V učebnicích Nová škola – Duha využívají učitelé nejvíce zoologickou část, zatímco v učebnicích SPN téměř vůbec. Zde jim přijdou lépe zpracována všeobecná témata, jako jsou život na Zemi a třídění organismů, dále pak téma buňka a prvoci. V učebnicích nakladatelství Fraus jsou uváděna téměř všechna témata jako dobře zpracována, kromě hmyzu. V 7. ročníku je dle učitelů nejlépe zpracováno v učebnicích Fraus téma krytosemenných rostlin (hlavně stromy) a živočišné skupiny (zejména cizokrajní hadi a ještěři). V učebnicích NŠ – Duha jsou kladně hodnocena témata savci, ryby a obojživelníci a z botanické části semenné rostliny a srovnání jednoděložných a dvouděložných rostlin. U nakladatelství SPN jsou nejlépe zpracovaná témata plazi a části rostlinného těla. V 8. ročníku jsou podle učitelů nejlépe zpracovaná témata kosterní a svalová soustava a to u všech nakladatelství. U učebnic Fraus je to také kožní a nervová soustava, u SPN močová a rozmnožovací soustava. Nejrozmantější výsledky jsou v učebnicích Nová škola – Duha. Zde oceňují všechna témata, hlavně orgánové soustavy a genetiku. A v 9. ročníku se shodují u všech nakladatelství na tématu mineralogie. Kromě nakladatelství Fraus je také kladně hodnoceno téma petrologie a geologické děje. V Nové škole dále téma planeta Země, geologická období a geologická stavba ČR, tudíž všechna témata. V učebnicích SPN a NŠ - Duha shodně téma vznik a vývoj života na Zemi.

Naopak nejméně vhodně zpracované téma v 6. ročníku u všech nakladatelství je téma hmyz. Je obecně považováno za velmi rozsáhlé a nepřehledné. V učebnicích SPN dále téma buňka, v učebnicích NŠ – Duha pak téma houby. Dle výzkumu Hanzalové (2019), vyšlo téma houby jako spíše neoblíbené u žáků. Možná může mít souvislost neoblíbenost tématu u žáků s kritikou učitelů na zpracování tématu v učebnici. U nakladatelství Fraus témata úvod do

jednobuněčných a mnohobuněčných organismů a projevy a podmínky života. V 7. ročníku je to téma ptáci (Fraus a NŠ) a dále části rostlinného těla (Fraus). V učebnicích NŠ – Duha je to dále téma plazi a v učebnicích SPN témata společenství, krytosemenné rostliny a zoologická témata. V 8. ročníku se respondenti shodli na nejméně vhodně zpracovaných tématech savci – v učebnicích Fraus a NŠ – Duha a genetika – v učebnicích Fraus a SPN (zde dále uvádějí témata oběhovou, trávicí a nervovou soustavu). V NŠ - Duha pak témata vývin člověka a první pomoc, kterou by učitelé uvítali spíše na konci každé kapitoly. A v 9. ročníku je podle učitelů nevhodně zpracované téma petrologie (Fraus, NŠ - Duha) a geologické děje (Fraus), konkrétně vnější geologické děje (NŠ). Dále mineralogický systém (NŠ - Duha a SPN). Témata mineralogie a petrologie opět vyšla ve studii Hanzalové (2019) u žáků 9. ročníku jako neoblíbená. Souvislost mezi neoblíbeností u žáků a nespokojeností se zpracováním tématu v učebnici by mohla být v tom, že postupem času mohla být tato témata méně oblíbená i u učitelů (nebo možná je to i naopak), a proto vidí problém i v učebním materiálu. Dále v učebnici SPN je to téma půdy a éry vývoje Země. V učebnicích NŠ – Duha také téma ekologie, pro jeho obsáhlost.

U otázky č. 13, kde jsem se ptala na klady a zápory práce s učebnicí, mohly být výsledky odpovědí ovlivněny špatnou formulací otázky, kdy v jedné otázce odpovídali na dvě různé věci. Tato otázka by mohla spíše být rozdělena na dvě. V několika odpovědích byly uvedeny pouze klady, nikoliv pak zápory. Jako klady nejčastěji učitelé uváděli to, že ji má každý žák a může s ní tedy individuálně pracovat a využívat ji jako hlavní zdroj informací. Tyto výsledky korespondují s názorem Sitné (2013, s. 137), která píše: „*Pokud se práce s textem v hodinách ignoruje, jsou žáci ochuzeni o velmi cenný zdroj informací a nenaučí se s textem pracovat.*“

Mezi nejčastějšími zápory bylo uváděno, že se může stát, že učitel omezí výuku pouze na práci s učebnicí. Pak by mohl nastat problém, kdy pro žáky zadané úkoly nebudou motivující, vždy si jen „něco“ přečtou, pak zapíší a na závěr odpoví na otázky (Sitná, 2013). Jako další negativum práce s učebnicí, učitelé uvádějí, že nemusí žáky motivovat ke zjišťování informací z jiných zdrojů. Doporučení použití i odborných časopisů, novin, internetu, tudíž neomezování se pouze na knižní publikaci dává ve své publikaci Petty (2013).

Dále jsem se poptávala, zda si učebnici vybírali sami, či jim byla přidělena. Zde jsem zjišťovala spíše, jaké jsou dnes ve školách možnosti. Výsledek není překvapivý. Více jak polovina si měla možnost učebnici vybrat sama, asi 20 respondentů ji dostalo bez výběru. Podle Staré (2019) má největší vlivy na výběr učebnice to, že škola má učebnice již nakoupeny, pořizovací cena a kvalita pracovního sešitu.

Poslední otázka v dotazníku směřovala k tomu, zda jsou s učebnicí spokojeni, či by zvolili jinou, a pokud ano, tak kterou. Nejprekvapivější výsledky byly u nakladatelství Fraus, kde by

si v 6. ročníku vybrali čtyři z pěti, knihu jinou. Buď ještě ale nemají zjištěny možnosti, nebo se jim líbí učebnice od nakladatelství Taktik. V 7. ročníku naopak čtyři respondenti stejnou a pouze jeden jinou, ale nezná současný trh. V 8. ročníku by si všichni dotazovaní, kteří hodnotili nakladatelství Fraus vybrali učebnici jinou. Zde mají jasnou představu – buď učebnice Nová škola – Duha, nebo Taktik. U obou zdůrazňují hezké barevné provedení a fotografie. I v 9. ročníku by si místo učebnic Fraus vybrali všichni jinou knihu. Nejvíce opět od Taktik, dále potom Nová škola – Duha a SPN. Zde odpovědi a zdůvodnění nasvědčují tomu, že učitelé více hodnotí grafickou stránku a úpravu, před samotným obsahem, což píše již Matysová (2013), že grafická stránka učebnice a její vzhled nás ovlivňuje v tom, jak ji vnímáme a jaký si k ní uděláme vztah. U učebnic SPN v 6. ročníku polovina dotazovaných je s učebnicí spokojena, polovina by vybrala jinou, a to od Taktik nebo Nové školy – Duha. V 7. ročníku je většina učitelů spokojena, jen jeden by zvolil jinou – Nová škola – Duha. V 8. ročníku by polovina nechala stávající od SPN, druhá polovina se rozmýšlí, ale zatím neví. A v 9. ročníku by si většina knihu nechala a jen jeden respondent by volil jinou od Nové školy – Duha. Nejlépe v tomto ohledu dopadlo nakladatelství Nová škola – Duha, kde jsou téměř všichni spokojeni, jen dva z celkového počtu učitelů by vybrali jinou (7. a 9. ročník – oba shodně od nakladatelství Taktik). Nakladatelství Taktik na svých webových stránkách nabízí bezplatně vyzkoušení učebnic, (Taktik, 2022), totéž nakladatelství Nová škola – Duha (Nová škola – Duha, 2022). Tyto možnosti jsem nezjistila u SPN a nakladatelství Fraus.

Učebnice jsou ve výuce stále ještě hojně využívány, což je v době moderních technologií a velkého množství informačních zdrojů, moc dobře. Učitel by se měl snažit rozvíjet v žácích schopnost samostatné a tvořivé práce s učebnicí. (Vališová, 2011). A s tím, jak učebnice vypadá, do jisté míry souvisí učitelův vztah k učebnici a potažmo vztah žáků k danému předmětu, což uvádí Matysová (2013) a dodává: „*Učebnice sice netvoří hlavní bod této spojitosti, ale značně ho ovlivňuje svoji neustálou přítomností*“. (Matysová, 2013, s. 113).

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se zabývala problematikou využívání učebnic přírodopisu z pohledu učitelů. Konkrétně tím, jak jsou spokojeni s vybranými učebnicemi přírodopisu, která témata jim vyhovují, která naopak ne, zda vůbec a jakým způsobem učebnici využívají a zda si myslí, že v dnešní době je učebnice vůbec pro výuku nutná.

Cílem teoretické části bylo objasnění základních pojmů souvisejících s učebnicí, konkrétně definice, funkce, struktura, hodnocení a využití učebnic. Za pomoci odborné literatury jsem tyto cíle splnila.

Hlavním cílem praktické části práce bylo zjištění a komparace názorů praktikujících učitelů na vybrané druhy učebnic přírodopisu pro 2. stupeň ZŠ (konkrétně učebnice nakladatelství Fraus, Nová škola – Duha a SPN) z hlediska možnosti jejich využití a oblíbenosti témat. Cílem nebylo vyhodnotit učebnici, která je nejlepší, nebo naopak nejhorší. Vzhledem k tomu, že každý učitel využívá v učebnici jiné strukturní komponenty, má jinou délku a frekvenci využití učebnice, není možné najít jednu, která bude vyhovovat všem. Smyslem tohoto výzkumu tedy bylo vyjádřit klady a zápory jednotlivých učebnic podle učitelů, kteří s nimi pracují a udělat jakýsi přehled pro učitele, kteří budou hledat nové učebnice. Vzhledem k tomu, že odpovědi byly pouze subjektivní názory, zjištěné skutečnosti samozřejmě nebudou vyhovovat všem. Bude však dobré, když si každý z těchto výsledků odnese to, co potřebuje.

Dílčí cíle této práce byly – jakým způsobem učitelé učebnice využívají a zda je vůbec využívají, která konkrétní témata jim v učebnici přijdou vhodně zpracována, a která naopak ne. I přes moderní technologie a mnoho různých informačních zdrojů v dnešní době, je velmi příjemné, že naprostá většina dotázaných učebnic stále ještě ve výuce používá. Způsoby využití jsou různé. Nejčastější je práce s textem, obrázky a fotografiemi, využití otázek a praktických úkolů. Dále se učebnice využívá pro samostatnou, skupinovou práci, pro tvorbu referátů, nebo pojmových map. V neposlední řadě učebnice slouží mnoha učitelům k přípravám na vyučování. Co se týká pohledu na nejlépe, či nejméně vhodně zpracovaná témata v učebnici, byly odpovědi mnohdy velmi podobné. U jednotlivých ročníků a nakladatelství se podobné odpovědi často opakovaly. Naopak, lišily se u různých nakladatelství.

Výsledky předkládané práce jsou využitelné nejen pro začínající učitele, ale i pro zkušené vyučující, kteří chtějí učebnice změnit a mohou si na základě tohoto výzkumu udělat představu o tom, co která učebnice nabízí.

Cíle práce i dílčí cíle komparace učebnic přírodopisu od tří různých nakladatelství byly splněny.

Seznam použitých informačních zdrojů

BAUMANN, Martin. Lernen aus textenund Lehrtextgestaltung. Berlin: vol kund Wissen, 1982. In ČERVENKOVÁ, Iva. *Žák a učebnice: Užívání učebnic na 2. stupni základních škol*. Ostrava: Universitas Ostraviensis, 2010. ISBN: 978-80-7368-924-7.

BEDNAŘÍK, Milan. *Problematika informační struktury učebnice fyziky*. Acta univ. Palackiane Olomouensis, 69. Olomouc, 1981.

BŘICHÁČKOVÁ, Eva a Marie FRANZOVÁ. *Přírodopis 8 - savci a člověk: Čtení s porozuměním*. Brno: Nová škola - Duha, 2019. ISBN 978-80-88285-07-6.

ČERNÍK, Vladimír. *Přírodopis 6: Zoologie a botanika*. 2. vydání. Praha: SPN, 2020. ISBN 978-80-7235-576-1.

ČERNÍK, Vladimír. *Přírodopis 7: Zoologie a botanika*. 2. vydání. Praha: SPN, 2020. ISBN 978-80-7235-574-7.

ČERNÍK, Vladimír. *Přírodopis 8: Biologie člověka*. 2. vydání. Praha: SPN, 2020. ISBN 978-80-7235-559-4.

ČERNÍK, Vladimír. *Přírodopis 9: Geologie a ekologie*. 2. vydání. Praha: SPN, 2016. ISBN 978-80-7235-647-8.

ČERVENKOVÁ, Iva. *Žák a učebnice: Užívání učebnic na 2. stupni základních škol*. Ostrava: Universitas Ostraviensis, 2010. ISBN: 978-80-7368-924-7.

DOLEČEK, J.; ŘEŠÁTKO, M.; SKOUPIL, Z. *Teorie tvorby a hodnocení učebnic pro odborné školství*. 1. Praha: SNTL- Nakladatelství technické literatury ve Středisku interních publikací, 1975.

EBERLE, Gerhard, HILLIG, Axel. *Meyers kleines lexikon Pädagogik*. Meyers Lexikonverlag. Berlin: 1988, ISBN 978-3411026654.

HORÁK, František. *Učebnice jako prostředek rozvíjejícího vyučování*. Olomouc: 1981. Disertační práce. Univerzita Palackého. In ČERVENKOVÁ, Iva. *Žák a učebnice: užívání učebnic na 2. stupni základních škol*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7368-924-7.

- MAŇÁK, J., KNECHT, P. *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido, 2007. ISBN: 978-80-7315-148-5.
- MAŇÁK, Josef & JANÍK, Tomáš a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole: Pedagogický výzkum v teorii a praxi*. Brno: Paido, 2008, s. 86-91. ISBN: 978-80-7315-175- 1.
- MATYÁŠEK, Jiří. *Přírodopis 9 - geologie a ekologie: Čtení s porozuměním*. 2. vydání. Brno: Nová škola - Duha, 2019. ISBN 978-80-88285-50-2.
- MIKK, Jaan. *Textbook: Research and Writing*. Frankfurt am Main: Lang, 2000.
- MICHOVSKÝ, Václav. *Klasická učebnice nového typu – soudobý model učebnice. Tvorba učebnic, sešit 2*. Praha. SPN, 1980, s. 59.
- MICHOVSKÝ, Václav. *Nový model učebnice dějepisu. Tvorba učebnic 3*. Praha: SPN, 1981. ISBN neuveden.
- PEACOCK, A., GATES, S. *Newly qualified primary teachers perceptions of the role of text material in teaching science. Research in Science and Technological Education*. 2000, roč. 18, č. 2, s. 155 – 171.
- PELIKÁNOVÁ, Ivana a kolektiv. *Přírodopis 6 - nová generace*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2020. ISBN 978-80-7489-703-0.
- PELIKÁNOVÁ, Ivana a kolektiv. *Přírodopis 7 - nová generace*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. ISBN 978-80-7489-704-7.
- PELIKÁNOVÁ, Ivana a kolektiv. *Přírodopis 8 - nová generace*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. ISBN 978-80-7489-705-4.
- PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-859-31-49-4.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-722-8.
- REITEROVÁ, Monika. *Učebnica s pohľadu žiaka*. In NOGOVÁ, Mária., REITEROVÁ, Monika. *Kurikulum a učebnice z pohľadu pedagogického výzkumu*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2009, s. 38 – 46.
- RIPKOVÁ, Hana. *Posuzování obtížnosti matematického výkladového textu*. In *Seminář o teorii*

a výzkumu školní učebnice. Tvorba učebnic, sborník 6. Praha: SPN, 1987, s 50-54.

SIKOROVÁ, Z. *Návrh seznamu hodnotících kritérií pro učebnice základních a středních škol.* In MAŇÁK, Josef, KNECHT, Petr. *Hodnocení učebnic.* Brno: Paido, 2007. ISBN 978-7315-148-5.

SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách.* Vyd. 2. Praha: Portál, 2013, s. 137. ISBN 978-80-262-0404-6.

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika-2, rozšířené aktualizované vydání.* Grada Publishing as, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu.* Praha: SPN, 1983. 209 s.

SÝKORA, Miloslav. *Učebnice: Její úloha v práci učitele a ve studijní činnosti žáků a studentů.* Praha: EM-Effect, 1996. ISBN 80-900566-1-X.

SOSNIAK, Lauren, STODOLSKY, S. *Teachers and textbooks: Materials Use in 4th-Grade Classrooms.* Elem. School Journal, 1993, roč. 93, č. 3, s. 249-275. In ČERVENKOVÁ, Iva. *Žák a učebnice: Užívání učebnic na 2. stupni základních škol.* Ostrava: Universitas Ostraviensis, 2010. ISBN: 978-80-7368-924-7.

STARÁ, Jana. *Práce učitelů s učebnicemi.* Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2019. ISBN 978-80-7603-081-7.

ŠVECOVÁ, Milada a Dobroslav MATĚJKA. *Přírodopis 9 - nová generace.* 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. ISBN 978-80-7489-706-1.

VÁGNEROVÁ, Petra, MERGL, Michal, BENEDIKTOVÁ, Lenka., KOHOUT, Jiří., et al. 2019. *Kritická místa kurikula přírodopisu na 2. stupni základní školy.* I. Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň. ISBN 978-80-0934-1.

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele.* 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 200. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3357-9.

VALVERDE, Gilbert, A., BIANCHI, Leonard J., WOLFE, Richard, G., SCHMIDT, William, H., HOUANG, Richard, T. *According to the Book.* Dordrecht: Kluwer academic publishers,

2002. ISBN 978-1402010347.

WAHLA, Arnošt. *Strukturní složky učebnic geografie*. 1. vyd. Praha: SPN, 1983.

VIEWEGHOVÁ, Thea. *Přírodopis 6 - úvod do přírodopisu - učebnice: Čtení s porozuměním*. 1. vydání. Brno: Nová škola - Duha, 2017. ISBN 978-80-88285-06-9.

VIEWEGHOVÁ, Thea a kol. *Přírodopis 7 - zoologie a botanika: Čtení s porozuměním*. 1. vydání. Brno: Nová škola - Duha, 2018. ISBN 978-80-87591-97-0.

ZUJEV, Dmitrij, D. *Školnyj učebnik. Ako tvorit' učebnice*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1986.

Elektronické zdroje

ČEKAL, Tomáš. *Rostliny a atmosféra – didaktické zpracování tématu pro výuku na základní škole*. [online]. České Budějovice, 2016. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce Renata Ryplová. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/f83107/18911841>

HANZALOVÁ, Pavlína. *Oblíbenost témat výuky přírodopisu na 2. stupni základní školy*. [online]. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Lenka Pavlasová. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/106185>

HOFER, G. *Výuka fyziky v širších souvislostech – názory žáků*. [online]. Plzeň: PdF ZČU, 2005. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: [Hoffer](#)

HORNÍČKOVÁ, Kateřina. *Užívání učebnic ve výuce jazyků na 2. stupni základních škol*. [online]. Brno, 2018. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Tomáš Janík. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/pkrsb/>

HORSLEY, Mike, WALKER, Richard. *Video Based Classroom Observation Systems for Examining the Use and Role of Textbooks and Teaching Materials in Learning*. [online]. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: [Horsley, Walker](#)

HRABÍ, L. *Hodnocení grafické informace učebnic přírodopisu*. [online]. In E-PEDAGOGIUM, 2006. č. 1., s. 26–32. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: [Hrabí-hodnocení grafické informace učebnic přírodopisu](#)

HRABÍ, L. *Názory učitelů a žáků na učebnice přírodopisu*. [online]. Pedagogická orientace. 2007, roč. 17, č. 4, s. 28 – 34. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1122/877>

JANKO, T. *Nonverbální prvky v učebnicích zeměpisu jako nástroj didaktické transformace*. [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/view/16/27/32-1/#preview>

KNECHT, P. *Pojmy v učebnicích zeměpisu a jejich přiměřenost věku žáků*. [online]. Pedagogická orientace, 2008, roč. 18, č. 2, s. 22- 26. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/882/754>

KNECHT, P., JANÍK, T. et al., *Učebnice z pohledu pedagogického výzkumu*. [online]. Brno: Paido, 2008. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: [Knecht, Janík. Učebnice z pohledu pedagogického výzkumu.](#)

KOLÁŘÍKOVÁ, Olga. *Využití aktivních vyučovacích metod ve výuce zoologie na druhém stupni základních škol*. [online]. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Jan Andreska. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/122984/120368554.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

MATYSOVÁ, Markéta. *Tvorba vlastního grafického návrhu učebnice*. [online]. Brno, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Jiří Eliška. [cit. 21. 6. 2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/318680/pedf_m/?so=ka

MŠMT ČR. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2021-06-20]. Dostupné z: [Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání \(RVP ZV\) – edu.cz](#)

MŠMT. *Schvalovací doložky učebnic* [online]. 2022 [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/schvalovaci-dolozky-ucebnic>

NAKLADATELSTVÍ FRAUS. *Nakladatelství Fraus* [online]. Plzeň, 2022 [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: Fraus [online]. [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://www.fraus.cz/>

NOVÁ ŠKOLA - DUHA. *Nová škola - Duha, s.r.o., Brno* [online]. [cit. 2022-06-21]. Dostupné

z: <https://novaskoladuha.cz/aktuality/bezplatne-zapujceni-vzorku-pro-skoly-2-publikace-zdarma-121/>

PAVLIŠČOVÁ, Lenka. *Revize metody hodnocení didaktické vybavenosti učebnic pro 21. století: Diplomová práce*. [online]. Plzeň, 2021. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Markéta Kuberská. [cit. 2021-06-20]. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/45339/1/Revize_metody_hodnoceni_didakticke_vybavenosti_ucebnic_pro_21._stoleti.pdf

PLUSKAL, M. *Zdokonalení metody pro měření obtížnosti didaktických textů*. [online]. Pedagogika, 1996a, roč. 46, č. 1, s. 62–76. [cit. 2021-06-20]. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2908>

SIGURGEIRSSON, I. *The role, Use and Imact of Curriculum Materials in Intermediate Level Icelandic Classrooms*. [online]. Susssex: University of Sussex, 1992. [cit. 2021-06-20]. Dostupné z: https://notendur.hi.is/ingvars/namsefni/The_Role_Use%20and_Impact.pdf

SIKOROVÁ, Zuzana. *Výběr učebnic na základních a středních školách*. Ostrava: Pedf OU, 2004. [cit. 2021-06-20]. Dostupné z: [Šikorová, Výběr učebnic na základních a středních školách](#).

ŠIMIK, Ondřej. *Učebnice přírodovědy pohledem pedagogického výzkumu*. [online]. Ostrava, 2014. Ostravská univerzita. [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: [Šimik, Učebnice pohledem pedagogického výzkumu](#).

SPN: *Státní pedagogické nakladatelství* [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://www.spn.cz/>

TAKTIK. *Katalog pro 2. stupeň*. In: e-taktik.cz. [online]. Praha. [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: <https://www.etaktik.cz/UserFiles/Image/1650954171katalog-2st-2022-2023-mid.pdf>

VRÁNOVÁ, Zita. *Vizuální prvky v učebnicích zeměpisu*. [online]. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Petr Knecht. [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/eg8iq/?zoomy_is=1

Seznam obrázků

Obrázek 1- Schéma vymezující pojem učebnice. Zdroj: Průcha, 1998, s.13..... 12

Seznam tabulek

[Tabulka 1- Textové komponenty učebnice a jejich funkce. Zdroj: Doleček in Červenková, 2010](#)

[Tabulka 2- Model struktury učebnice – výkladové složky. Zdroj: Bednařík in Průcha 1998, s. 22](#)

[Tabulka 3- Model struktury učebnice – nevýkladové složky. Zdroj: Bednařík in Průcha 1998, s. 23](#)

[Tabulka 4 – Pohlaví respondentů. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 5 – Počet respondentů. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 6 - Využití učebnice Fraus. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 7 - Využití učebnice Nová škola - Duha. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 8 - Využití učebnice SPN. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 9 – Nejčastější zmíněné způsoby využití učebnice. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 10 – Která témata nejvíce učitelům vyhovují a proč – 6. ročník. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 11 - Která témata nejvíce učitelům vyhovují a proč – 7. ročník. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 12 - Která témata nejvíce učitelům vyhovují a proč – 8. ročník. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 13 - Která témata nejvíce učitelům vyhovují a proč – 9. ročník. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 14 – Která témata učitelům nejméně vyhovují a proč – 6. ročník. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 15 - Která témata učitelům nejméně vyhovují a proč – 7. ročník. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 16 - Která témata učitelům nejméně vyhovují a proč – 8. ročník. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Tabulka 17 - Která témata učitelům nejméně vyhovují a proč – 9. ročník. Zdroj: autorka, 2022](#)

Seznam grafů

[Graf 1 – Pohlaví respondentů. Zdroj: autorka, 2022](#)

[Graf 2 – Počet respondentů. Zdroj: autorka, 2022](#)

Příloha

Vzorový nevyplněný dotazník

**Dotazník pro učitele přírodopisu, kteří vyučují podle učebnic nakladatelství
Fraus, nebo Nová škola – Duha, nebo SPN**

Žádám vás tímto o vyplnění dotazníku, který je zcela anonymní a slouží pouze pro účely diplomové práce s názvem Hodnocení vybraných učebnic přírodopisu dle učitelů z praxe. Dotazník je koncipován vždy pro jeden ročník a jedno nakladatelství. Pokud učíte ve více ročnících, prosím, zda můžete vyplnit na každou třídu jeden dotazník. Dotazník není elektronický, takže ho vyplněný můžete vyfotit a zaslat na 773 618 778. Za vyplnění předem moc děkuji.

Kateřina Šindelářová

1. Pohlaví

1. Muž 2. Žena

2. Tento dotazník vyplňuji pro učebnici od nakladatelství: pro ročník.

3. Popište, jakými všemi způsoby s učebnicí při výuce pracujete, respektive žáci pracují?

4. Zadáváte žákům domácí úkoly, při kterých musí pracovat s učebnicí? Pokud ano, jakým způsobem

5. m s učebnicí pracují?

6. U kterých témat používáte učebnici společně s žáky a proč?

7. Která témata naopak podle této učebnice s žáky nesdílíte a proč?

8. Jak často používáte učebnici jako podklad informací pro výuku?

1. na každou hodinu 2. téměř na každou hodinu 3. občas 4. zřídka

- 9. Je nějaké téma, které vám v této učebnici úplně chybí?**
- 10. Je nějaké téma, které vám v této učebnici naopak přebývá a přijde vám do učebnice zbytečně zařazené?**
- 11. Přijde vám některé téma v této učebnici nevhodně zpracované a proč?**
- 12. Naopak, které téma je podle vás zpracované v učebnici nejlépe a proč?**
- 13. Myslíte si, že pro vaši práci a práci vašich žáků je v dnešní době učebnice nutná a proč?**
- 14. Jaké jsou podle vás klady a zápory práce s učebnicí?**
- 15. Proč jste si pro výuku vybral/a právě tuto učebnici?**
- 16. Pokud vám ji vybral někdo jiný, volil/a byste stejnou, či jinou? Pokud jinou, tak kterou a proč?**